

Klasse

Maandblad voor Onderwijs in Vlaanderen

Als het tij
verloopt

KLASSE

Maandblad voor Onderwijs
in Vlaanderen
Uitgegeven door het Ministerie
van de Vlaamse Gemeenschap
Departement Onderwijs

Nr.61 • Januari 1996

Hoofdredacteur

Leo Bormans

Produktcoördinator

Diana De Caluwé

Redactie

Patrick De Busscher

Gaby De Moor

Jan T'Sas

Secretariaat

Anny Lecocq

*KLASSE wordt gemaakt door een
autonome redactie.*

Foto's: Luc Daelemans

Cartoons: Camp

Prepress: Artefact

Verantwoordelijke uitgever

Georges Monard

Abonnement (10x per jaar): 600 fr.
Gunsttarief (studenten, enz.): 300 fr.
Alle Vlaamse leerkrachten, PMS-
medewerkers enz. (van elk net en van
elk niveau) krijgen **KLASSE** gratis.
Adreswijzigingen uitsluitend regelen via
de eigen schooladministratie.

KLASSE, Koningsstraat 138, 1000 Brussel
Tel. redactie 02-211 46 60
Tel. coördinatie 02-211 46 58
Tel. abonnementen 02-211 46 62
Tel. publiciteit 02-211 46 58
Telefax 02-211 46 61

CHINESE KALENDER

Voor wie in onderwijs staat valt nieuwjaar eigenlijk altijd op 1 september. Op dat vlak hebben we iets gemeen met de Koerden, de Chinezen en de Tibetanen die nieuwjaar óók op een andere dag vieren. Het perspectief van een nieuw begin en goede voornemens komt op 1 januari wat ridicul over voor wie verplicht is in schooljaren te denken en daarin al bijna halfweg is. Agenda's en kalenders zien er voor ons dan ook anders uit dan voor de modale burger. Maar omdat we midden in de maatschappij staan, zullen we het spel maar meespelen, zeker. Daarom vindt u in het hart van dit blad zowaar een uitneembare kalender van het burgerlijk jaar. Uitscheuren en ophangen. De officiële vakantiedagen hebben we voor u al ingekleurd.

We wensen u oprecht en van harte een jaar mét klasse, zowel in uw beroep als in uw persoonlijk leven. Op 1 september zullen we die wens herhalen. Kunnen we meteen twee keer nieuwjaar vieren. A propos. Voor de Chinezen wordt dit het jaar van de muis. En voor u?

IN DIT NUMMER

Een nieuwjaarsbrief voor de 21ste eeuw. Vizioer p. 4-11

28 - 29

Functie: leerkracht

Wat doet een leerkracht nu precies allemaal? Dat wilde het Departement Onderwijs weten om een degelijke functiebeschrijving te kunnen uitwerken. Aan wie konden ze dat beter vragen dan aan de leerkrachten zelf? Een blik achter de schermen.

30 - 31

Radicale hervorming

«Liever dan te kiezen voor halve remedies en voorlopige oplossingen, komt er een radicale herstructurering van het secundair onderwijs.» Wat loopt er fout en hoe zien de nieuwe plannen eruit? Even slikken en dan naar p.30.

HULTON/DEUTSCH

Ja, het bestaat. Het wij-gevoel van leerkrachten. p. 34-35

En ook...

- **JOURNAAL.** Vaste benoemingen tijdelijk stopgezet. En andere berichten uit de samenleving. p. 12-13.
- **VERZET.** De vakbonden zien de voorgestelde maatregelen van de onderwijsminister niet zitten. Waar knelt de schoen? p. 14
- **IDEE.** Negen bladzijden onderwijsideeën. Als u daar geen licht op gaat. p. 15-23
- **ZEKER LEZEN. ZEKER ZIEN. ZEKER DOEN.** En nog wel in deze volgorde. p. 24-26
- **SIGNAAL.** Een profiel van jongeren in deeltijds onderwijs en ander onderzoek. p. 36-37
- **INFOLIJN.** Hoe zit het eigenlijk met uw (gratis?) abonnement op **KLASSE**? p. 38

4 - 11

De nieuwjaarsbrief

Scholen krijgen enveloppes. Er komen functiebeschrijvingen en samenwerkingsverbanden. Er hangen grote hervormingen in de lucht. Maar wat staat er precies in de beleidsbrief van de minister? Toelichting, vragen, kritiek en commentaar.

15 - 16

Stad met Klasse

Tijdens de krokusvakantie wordt u opgewacht in de Oranjestad Diest voor geleide wandelingen in het begijnhof, de musea, de straten en recreatiecentra van deze voor u misschien onbekende maar charmante stad. U vindt er zelfs een menu-met-klasse. Meteen inschrijven.

Wat een leerkracht precies moet doen? p. 28-29

32 - 33

Geen half werk

Zo'n 4000 jongeren volgen Deeltijds Onderwijs. Daar wordt niet gesproken over scholen, maar over centra. En dat maakt wel degelijk een verschil. Vlaanderen telt nu 48 centra voor deeltijds werk en deeltijds leren. En daar wordt geen half werk geleverd.

34 - 35

Het wij-gevoel

Het ik-gevoel in onderwijs kende u al. Op succesrijke scholen maakt dat echter plaats voor een wij-gevoel. De leraar wordt lid van een team. Ook dat heet: samen school maken.

Extra. Een uitneembare kalender (met de officiële vakantiedagen) in het hart van dit blad.

Als het

VIZIER

tij verloopt,
moet men

de bakens

A close-up photograph of a fountain pen in a glass inkwell on a wooden desk. In the background, a piece of paper has some handwritten text in cursive. The overall scene is dimly lit, focusing on the pen and inkwell.

verzetten

De Minister van Onderwijs heeft een beleidsbrief geschreven. Wij hebben die voor u gelezen als een nieuwjaarsbrief. En zo ziet hij er ook uit. Er staat een leeuwje van de Vlaamse Regering op en daarboven heeft de minister in sierlijke letters geschreven: «Vlaanderen - Europa 2002. School maken in Vlaanderen. Een voorwaardenscheppend en integrerend onderwijsbeleid voor de 21ste eeuw. Beleidsprioriteiten 1995-1999.» Dit is blijkbaar niet zomaar een nieuwjaarsbrief. Hij mikt in één keer op de volgende eeuw.

De minister schrijft zelf dat zijn plannen ambitieus zijn, juist omdat het Vlaams onderwijs zélf ambitieus is en «omdat bijzondere opdrachten in het kader van de missie aan de orde zijn».

Wie dacht rustig uit te bollen naar de 21ste eeuw, komt bedrogen uit: «Het onderwijsprogramma impliceert door zijn ambitie een fundamentele veranderingsstrategie, zowel naar inhoud van het onderwijs als naar organisatie van de school.»

Verrast

Wie het regeerakkoord had gelezen, wist dat er een en ander in de lucht hing. Maar toch zijn velen verrast door de snelheid waarmee de intenties nu vaste vorm krijgen. Er heerst enig wantrouwen en de reacties zijn soms luidruchtig. De minister eindigt zijn nieuw-

jaarsbrief dan ook als volgt: «De onderwijsoverheid maakt zich sterk dat de herkenbaar aanwezige weerstanden tegen deze veranderingsstrategie zullen worden overwonnen door sensibilisering, positieve waardering, overleg en onderhandeling.»

Wie de hele brief leest, stuit wel meer op dure woorden. *Autonomie* en *deregulering* bijvoorbeeld, als sleutels voor kwaliteit. En dan is er ook nog de steeds terugkerende *enveloppe-met-inhoud*. Ook die doet sommigen denken aan nieuwjaar-bij-grootvader. Onvoorspelbaar wat er in zat, meestal te weinig.

UW MENING

- Wat vindt u, beste lezer, van de voorgestelde beleidsbrief? Graag uw oordeel, kritiek en commentaar. Wij spelen uw reactie door aan de onderwijsminister en zijn medewerkers. En u hoeft voor één keer niet voor niets in uw pen te kruipen. Tien briefschrijvers ontvangen van ons een boekenbon van duizend frank. Stuur uw reactie naar *KLASSE - Beleidsbrief - Koningsstraat 138 - 1000 Brussel*.
- U wilt de volledige beleidsbrief lezen? Geen probleem. Er liggen 2000 gratis exemplaren klaar. Gewoon twee postzegels van 16 fr. (voor de verzending) sturen naar het *Kabinet van de Vlaamse minister van Onderwijs (Beleidsbrief) - Martelaarsplein 7 - 1000 Brussel*.

Verandering

Op de achtergrond spoken dan ook altijd vormen van bezuiniging rond. Al haasten alle beleidsverantwoordelijken zich om dat woord toch te relativiseren.

U leest in deze *KLASSE* niet alleen wat er precies in de beleidsbrief staat, maar ook wat de bezwaren zijn van vakbonden en inrichtende machten. Maar het laatste woord is aan u.

Het is niet gemakkelijk om zulke complexe hervormingsplannen onder één noemer te vatten. Toch een poging: bij veranderde omstandigheden moet men andere maatregelen treffen. Daar bestaat in nieuwjaarstaal zelfs een spreekwoord voor: «Als het tij verloopt, moet men de bakens verzetten». ■

Het bezorgt sommigen angstzweet, anderen zien eindelijk de kans waar

De school doet het

ze al lang op wachten. De meest ingrijpende verandering voor de volgende jaren wordt zonder twijfel de grotere autonomie voor delokalescholen. Zij zullen zelf beslissingen mogen, moeten of kunnen nemen waarvoor tot nu toe het centrale beleid tekende. In de hogescholen is de verandering al voltrokken. Nu zijn het basis- en secundair onderwijs aan de beurt.

zelf

Het Vlaams regeerakkoord gaat uit van een radicale versterking van de autonomie en verantwoordelijkheid van de scholen zelf. Die moeten zorgen voor een kwalitatief hoogstaand onderwijs. Ze moeten een eigen visie ontwikkelen en een beleidsplan om die visie waar te maken. Daarvoor kunnen ze voortaan ook een eigen verantwoord en creatief personeelsbeleid voeren. Evaluatie en nascholing van het personeel maakt daar integraal deel van uit. De school zelf staat centraal in de hele organisatie. Uiteraard is hiervoor breed overleg nodig met personeel, ouders, leerlingen en de hele lokale gemeenschap.

De overheid zet een stapje terug. Op die manier is de school geen louter uitvoerder meer van gedetailleerde regels en instructies van de minister, het departement of het net waartoe de school behoort. Wat doet de overheid dan nog wel? Ze stelt minimale doelstellingen voor, bevordert bepaalde maatschappelijke prioriteiten, stelt een aantal vitale belangen en rechten veilig (vooral voor de zwakkeren) en verschaft daartoe de nodige middelen in ruil voor duidelijke afspraken.

Daarnaast neemt het Departement Onderwijs zich voor de regelgeving te moderniseren en te vereenvoudigen. Daarom komen er voortaan *niveaudecreten*: regelingen die gelden voor alle netten en voor éénzelfde onderwijsniveau. Dat is duidelijker en klantvriendelijker omdat de overkoepelende principes meteen kunnen worden vertaald naar de concrete realiteit van elk niveau. De overheid wil zich vooral toeleggen op haar kerntaken, haar dienstverlening verfijnen en de algemene voorwaarden creëren om goed onderwijs mogelijk te maken. De rest is voor de scholen zelf.

Centen

De Vlaamse onderwijsuitgaven scoren in internationale vergelijkingen vrij hoog en in vijf jaar tijd is de begroting met 24 % gestegen tot 226,7 miljard frank in 1995. Maar de overheid vindt niet dat er te veel geld gaat naar onderwijs. Ze haast zich dan ook te stellen dat het zeker niet om bezuinigingsmaatregelen gaat, wel om het globale budget ook in de toekomst te kunnen blijven beheersen. «Groeï is noodzakelijk, maar een exponentiële groei kan niet langer worden verantwoord», zo lezen we. In de praktijk zal het hier op neer komen dat het secundair onderwijs moet inleveren ten voordele van het basis- en hoger onderwijs. Er gaat immers in verhouding veel geld naar het secundair onderwijs: 42 %, tegenover 24 % naar basisonderwijs en 8 % naar HOBV. De beleidsbrief is radicaal: een verantwoorde financiering van personeelskosten en werkingsmiddelen, het studieaanbod optimaliseren, het aantal studierichtingen beperken en de *perverse* gevolgen uitschakelen van het systeem van de derde betaler (de overheid die voor alles opdraait).

Kwaliteit

Internationaal worden het hoge niveau van ons onderwijs en de degelijke kwaliteit van onze afgestudeerden algemeen erkend. Ook in de beleidsbrief duikt de term *kwaliteitsonderwijs* voortdurend op. Wat daar precies mee bedoeld wordt? Dat wordt duidelijk in zeven punten.

1. Kwaliteitsonderwijs brengt niet alleen kennis bij maar ook vaardigheden en attitudes.
2. Onderwijs, opleiding en vorming zijn toegankelijk voor een zo breed mogelijk publiek, op basis van een politiek van kansengelijkheid.
3. Zo'n onderwijs is gedifferentieerd.
4. Het is aangepast aan verschillende doelgroepen.
5. Het draagt bij tot de menselijke en sociale ontplooiing: culturele verrijking, emancipatie, opvoeding tot kritische burgers, optimalisering van het functioneren in de samenleving.
6. Het bereidt zo goed mogelijk voor op de beroepsweld.
7. Het past zich aan de wisselende behoeften aan van personen en van de samenleving.

Voor zo'n onderwijs wil de overheid de voorwaarden blijven verzekeren. Belangrijk daarbij zijn de eindtermen, maar ook de opleiding en navorming van leerkrachten en directies. De doorlichtingen door de inspectie spelen een belangrijke rol. En elke school zal een eigen aanpak voor elke jongere moeten uitwerken: een school naar maat van het kind.

In optimale voorwaarden moeten de school en het onderwijs in staat zijn de kwaliteit zelf te genereren en voldoende actieve interesse bij de jongeren op te roepen. Die kwaliteit is de belangrijkste en misschien wel enige hefboom in de herwaardering van de school, het onderwijs en het lerarenambt. Kwaliteit dwingt vanzelf waardering af.

Vrije keuze

In het Vlaams onderwijs blijft de vrije keuze van ouders en leerlingen essentieel. Het behoort tot de meest ingebakken tradities van ons onderwijsbestel. Daarom moeten leerlingen in het basis- en secundair onderwijs binnen hun regio de

vrije keuze kunnen hebben tussen neutraal en niet-neutraal onderwijs.

Daarvoor stapt men nu af van een vastgelegd aantal kilometers waarbinnen dit aanbod gerealiseerd moet zijn. Voortaan wordt het onderwijsland ingedeeld in *subregio's*. Die worden vastgelegd op basis van de bestaande leerlingenstromen en de sociologische realiteit van elke omgeving. Zo'n regio zal dus anders omschreven worden in Veurne of de Kempen dan in een grootstad. Mobiliteitsmogelijkheden, het aantal scholen, enz. zullen daarbij een grotere rol spelen dan een vastgelegd aantal kilometers. Op dit ogenblik worden de eerste voorstellen voor dergelijke regio's in kaart gebracht. Ze zullen eerst voor het secundair onderwijs worden afgebakend. Ze zijn immers van groot belang om het aanbod binnen het secundair onderwijs te herstructureren. Maar ze zullen ook een rol spelen bij de reorganisatie van het PMS en het leerlingenvervoer.

Wereldvreemd

Zijn al die veranderingen per se nodig? De beleidsbrief is resoluut: immobilisme zou voor het onderwijs een erge kwaal zijn, het is nodig het onderwijs en het beleid permanent bij te sturen. Er zijn nog te veel jongeren die geen getuigschrift halen, de uitval is te hoog en het aantal mislukkingen te groot. Een nog betere afstemming op de arbeidsmarkt en een grondige synergie met het bedrijfsleven zijn noodzakelijk.

Het onderwijs is per definitie gevoelig voor maatschappelijke veranderingen. Het is naar inhoud en vorm sterk met de samenleving verbonden. En die samenleving verandert snel. Het onderwijs moet die evolutie volgen en inspelen op nieuwe verwachtingen. Ons onderwijs heeft immers nog altijd de ambitie jongeren een brede, algemene vorming aan te bieden, hen degelijk voor te bereiden op een beroepsactiviteit en hen een instrumentarium aan te reiken om zich in de moderne samenleving te oriënteren. Een hele boeterham.

Vandaag betekent een diploma op zich bijvoorbeeld geen eindpunt meer. Wie een diploma heeft, zal nog altijd moeten blijven leren. Wellicht vormt deze visie op permanent leren in een *learning society* de grootste uitdaging voor de volgende decennia.

Ook op het vlak van de organisatie en de structuur zullen de school en het onderwijs zich moeten laten inspireren door beschikbare *know-how* voor modern beleid en beheer. Als belangrijkste non-profit organisatie in onze gemeenschap heeft het onderwijs een belangrijke verantwoordelijkheid.

Het is de plicht van het onderwijs en de overheid om de maatschappelijke ontwikkelingen van zeer nabij te volgen en de weerslag ervan in het beleid op te nemen. Anders dreigt het onderwijs wereldvreemd te worden. Maar onderwijs moet ook kritisch kunnen staan tegenover de samenleving en tegen tendensen durven inroeien. Het mag niet louter in markttermen beoordeeld worden. Het levert immers een eigenzinnig produkt af dat op zijn beurt de basis vormt voor de toekomstige ontwikkelingen van de samenleving. ■

«Kwaliteit dwingt vanzelf waardering af.»

KWALITEITSZORG

De hele operatie van meer autonomie en verantwoordelijkheid voor de scholen, kan maar slagen als er ernstig werk wordt gemaakt van een **nieuwe inspraakcultuur**. De scholen worden mee gedragen door de leerkrachten, de ouders, de leerlingen en de lokale gemeenschap. Die moeten dus meer inspraak en kansen op overleg krijgen. Om de participatie van ouders te ondersteunen komt er bijvoorbeeld een decreet waardoor zij ook meer vorming kunnen krijgen.

Elke school of instelling is nu de eerste verantwoordelijke voor de kwaliteit van haar onderwijs. Daarvoor ontwikkelt ze een eigen beleid dat ze ook zelf kritisch moet durven evalueren. Elke school moet nu een **schoolwerkplan** opstellen. De eindtermen moeten immers nog voldoende ruimte laten voor de creativiteit en de eigen invulling door de inrichtendemachten, des scholen en teams van leerkrachten. Elke inrichtende macht (of groepering van inrichtende machten) stelt een concreet leerplan op. **De inspectie** gaat dan na of het voorgelegde leerplan de eindtermen respecteert en nog voldoende vrijheid laat aan de lokale scholen om hun schoolwerkplan in te vullen. Ouders, leerlingen, lokale gemeenschap en maatschappij moeten het werkplan van de school kennen.

De overheid bewaakt de kwaliteitszorg van elke school. Dat is de keerzijde van een grotere autonomie. Daarom komen bij een doorlichting ook alle aspecten van de opdracht van de school aan bod: de inspraakcultuur, de zorgverbreding, de leerlingenbegeleiding, de opvang van beginnende leerkrachten, enz.

Het geheel is meer dan de som der delen. Algemene principes worden op elk niveau anders ingevuld. Maar ze hebben wel ingrijpende gevolgen voor leerlingen, leerkrachten en scholen. Op elk niveau.

Elk zijn deel

Basisonderwijs

De belangrijkste wijziging die hier op til is, ligt waarschijnlijk in de functiebeschrijvingen voor leerkrachten. De prestatieregeling wordt immers niet meer uitsluitend benaderd vanuit het aantal lesuren dat een leerkracht geeft. Zijn opdracht is rijker en zwaarder dan de zuivere optelsom van het gepresteerde aantal lesuren. Op dit ogenblik probeert men de mogelijke inhouden van de functie samen te vatten door te luisteren naar het

De scholen krijgen een **enveloppe** waarmee ze zelf hun administratieve ondersteuning en werkmiddelen kunnen betalen. Op die manier kunnen niet-objectiveerbare verschillen tussen scholen geleidelijk worden afgebouwd en kan elke school zelfstandig beslissen welk geld ze aan welke posten wenst te besteden. Scholen kunnen ook samenwerkingsverbanden opzetten.

Op de *lineaire financiering* (rechtstreeks evenredig met het aantal leerlingen) worden twee correcties toegepast. De eerste correctie moet de vrije keuze tussen het officieel en het vrij onderwijs per regio waarborgen, ook als het leerlingenaantal te laag uitvalt. Een tweede correctie is er voor scholen met veel kansarme jongeren als zij voor hen extra-inspanningen leveren. Zij kunnen een bijkomende projectfinanciering ontvangen.

De projecten rond **zorgverbreding** en onderwijsvoorangsbeleid worden voortgezet. Bedoeling is te komen tot een verbeterde aanpak van leerbedreigde kinderen en het zittenblijven te verminderen. Er gaat wel meer aandacht naar de uitwerking van de criteria om bijkomende middelen te krijgen en naar de resultaten ervan. Kinderen met leermoeilijkheden moeten zoveel mogelijk in het gewoon onderwijs worden opgevangen. Onderwijs is zorgen voor iedereen, ook voor de zwakkeren. Samenwerking tussen scholen voor gewoon en buitengewoon onderwijs verdient aanbeveling.

Secundair onderwijs

Liever dan te kiezen voor halve remedies en voorlopige oplossingen, kiest men voor een radicale herstructurering van het secundair onderwijs. Die hervorming is een absolute prioriteit. De verschillende aspecten ervan moeten als een totaalpakket worden benaderd en aangeboden. De afzonderlijke invoering van één maatregel zou afbreuk doen aan het evenwicht dat het geheel kenmerkt. Wat zit er precies in de korf?

Het **aantal studierichtingen** wordt ingeperkt en het onderwijsaanbod moet doorzichtiger worden. Elke studierichting moet in elke school voldoende bevolkt zijn.

De studierichtingen worden voortaan ingedeeld in **studiegebieden**. Dat zijn groeperingen van studierichtingen op basis van een inhoudelijke relatie, een uitweg naar eenzelfde beroepssector en de behoeften aan eenzelfde onderwijsinfrastructuur. De meeste scholen zullen maar enkele studiegebieden kunnen organiseren. Elke secundaire school moet een herkenbare entiteit worden met een beperkt aantal studiegebieden. Het ASO zal meer klemtonen moeten leggen op de brede basisvorming die effectief en efficiënt moet voorbereiden op HOBU of universiteit. Een betere voorbereiding op hoger onderwijs moet een goede studiekeuze bevorderen en het aantal mislukkingen terugdringen.

Per regio en per net (officieel en vrij) moet worden gestreefd naar **samenwerkingsverbanden**. Dat zijn contracten tussen bestaande scholen van dezelfde regio. Hierdoor moet een meer leerlinggerichte oriëntering naar bijvoorbeeld TSO en BSO mogelijk worden.

Voor de leerlingen die het vanaf zestien à zeventien jaar niet meer zien zitten in het onderwijs kan worden onderzocht of een **modulair systeem** een mogelijke uitkomst biedt en de leer-

Elke studierichting moet in elke school voldoende bevolkt zijn.

verhaal van de leerkrachten zelf. Zo kan de prestatieregeling meer gefundeerd en genuanceerd worden omschreven. Dergelijke functiebeschrijvingen leveren de basis voor de ontwikkeling van een modern personeelsbeleid. Door duidelijk te maken wat van de personeelsleden wordt verwacht, krijgt de beoordeling een meer objectieve basis en wordt het ook mogelijk de ontwikkeling van vormingsprogramma's op de behoeften af te stemmen. (Zie ook p.28)

lingen door een combinatie van leerwegen naar een specifieke kwalificatie kan leiden. In de deeltijdse opleidingen moet het onderdeel *werken* beter worden ingevuld. En er moet meer samenwerking komen tussen gewoon en buitengewoon onderwijs om speciale deskundigheid voor de aanpak van leerbedreigde jongeren te kunnen uitwisselen.

Ook in het secundair onderwijs krijgen de scholen een **enveloppe**. Ze kunnen dan zelf uitmaken hoe ze dat bedrag zullen aanwenden voor personeel, werking en uitrusting. Als de schoolleiding daarvoor de enige verantwoordelijke wordt, is het waarschijnlijk zinnig een onderscheid te maken tussen de pedagogische leiding en het materieel-technisch beheer. Zeker in grote scholen. De enveloppe wordt *lineair* berekend (gewoon per leerling dus). Daarop worden, net als in het basisonderwijs, twee correcties toegepast. De eerste om de vrije keuze in een regio te garanderen, ook als het leerlingenaantal te laag uitvalt. De tweede voor scholen met veel kansarme jongeren. Als zij voor hen extra inspanningen leveren, kunnen die bijkomende projectfinanciering ontvangen.

Belangrijke ingreep is de afschaffing van de reffectatie. Dat centraal gestuurd systeem wordt vervangen door een systeem waarin de lokale scholen zelf verantwoordelijk zijn voor hun **personeelsbeleid**. Daarvoor moet er een efficiënt evaluatiesysteem komen dat aansluit bij de functiebeschrijvingen van het personeel. Zo krijgen de scholen de mogelijkheid om uitstekende krachten te waarderen en personeelsleden die onvoldoende presteren negatief te sanctioneren. (Zie ook p. 30)

Hogescholen en universiteiten

De grote hervorming in het HOBU is al achter de rug. Centraal daarin staat de grote autonomie van de hogescholen. Het organisatorische luik ging van start op 1 september. Sinds 1 januari is nu ook het nieuwe financieringssysteem van kracht. Vanaf 98 wordt het aanbod volledig doorgelicht en geëvalueerd. De hogescholen zullen moeten leren de autonomie waarover zij nu beschikken doelmatig aan te wenden. Het mag geen voorwendsel zijn om zich te onttrekken aan afspraken over een meer rationele ordening en spreiding van het onderwijsaanbod. Om het uitbouwen van *hogeschoolcampussen* aan te moedigen zal op redelijke termijn een extra bouwkrediet worden uitgetrokken.

De **universiteiten** moeten de drie dimensies van hun opdracht (onderwijs, wetenschappelijk onderzoek en wetenschappelijke dienstverlening) in een evenwichtige wisselwerking realiseren en uitmuntendheid op de drie vlakken nastreven. Als het Vlaams universitair onderwijs op Europees en internationaal niveau competitief wil blijven, moet de versnippering van de universitaire instellingen en opleidingen dringend worden tegengegaan door overleg en samenwerking. In heel wat instellingen bereiken verscheidene richtingen op dit ogenblik niet eens de drempel van de rendabiliteit om echte kwaliteit te bieden. De traditionele logica waarbij elke instelling zoekt wanneer en hoe ze haar aanbod horizontaal of verticaal kan vervolledigen, heeft afgedaan. Het idee van een *volledige universiteit* is achterhaald.

Om de **slaagkansen** te verhogen moet er nog meer aandacht gaan naar een doordachte studie-keuze en een betere begeleiding in het eerste jaar hoger onderwijs.

Volwassenenonderwijs

De grote handicaps van het volwassenenonderwijs zijn de sterke **versnippering** van het aanbod en het dubbel gebruik. Overaanbod en overlapping moeten worden vermeden en blinde vlekken ingevuld. Een wettelijke regeling moet de instellingen de autonomie verlenen om per subregio en met de sociale partners als bevoorrechte gesprekspartners, een rationeel aanbod aan volwassenenonderwijs uit te bouwen dat op de regionale behoeften inspeelt. Dit impliceert dat rationale ordening en uitbouw van het volwassenenonderwijs **netoverschrijdend** moet worden gerealiseerd. Het volwassenenonderwijs mag geen kopie zijn van het dagonderwijs voor jongeren. Het verdient een eigen methodiek en eigen inhoud. Hier zijn differentiatie van didactiek en leerinhouden (modules) aangewezen. De eigenheid van deze vorm van onderwijs ligt juist in het diplomagerichte karakter ervan. Daarom moeten allerlei trajecten worden uitgebouwd die uiteindelijk tot een diploma of een certificaat leiden.

Deeltijds kunstonderwijs

Het deeltijds kunstonderwijs werd vijf jaar geleden grondig hervormd. Er komt nu een grondige evaluatie om na te gaan of de doelstellingen bereikt zijn. Die evaluatie moet zich richten op de groepen die het DKO bereikt en op wat het hun bijbrengt, op de evolutie en de verschuivingen van het aantal cursisten en op de inplanting van het DKO in Vlaanderen. Nadien kan deze onderwijsvorm worden bijgestuurd in de richting van een grotere autonomie, responsabilisering en samenwerking met de lokale besturen. Het deeltijds kunstonderwijs aan kinderen moet bovendien complementair zijn met de eindtermen die gelden voor het basisonderwijs.

PMS

Ook de Psycho-Medisch Sociale centra worden hervormd. Hun takenpakket is nu zo breed dat er prioriteiten moeten komen en een duidelijke profilering. De hervorming sluit aan bij de grotere autonomie en bij de schaalvergroting van de scholen. In dit proces wordt aan de scholen gevraagd zich te profileren als *zorgzame scholen*. Dit houdt in dat de scholen de eerste verantwoordelijkheid moeten dragen voor de opvang en begeleiding van probleemleerlingen. De scholen zorgen dus voor de eerstelijnsopvang en de PMS-centra staan in voor de **tweedelijnszorg**. Alleen leerlingen met bijzondere problemen worden dus nog naar de PMS-centra verwezen. Die moeten op hun beurt intens samenwerken met andere voorzieningen. Ook de PMS-centra zelf moeten beter samenwerken in elke schoolregio. De scholen kunnen volgens hun eigen behoeften een beroep doen op de deskundigheid van de centra. Die bouwen hun activiteiten dus meer *vraaggestuurd* uit. Navorming, begeleiding en PMS-werking moeten in een samenhangend geheel beter op elkaar worden afgestemd. Het Medisch Schooltoezicht moet overal in de werking van de PMS-centra worden geïntegreerd. ■

De **lerarenopleiding** wordt grondig hertekend. Zo moet er meer aandacht gaan naar beginnende leerkrachten en hun begeleiding ingroeit in de loopbaan. Elke school zal daarvoor mentoren kunnen aanstellen.

De **navorming** wordt vraaggestuurd. De scholen en hun leerkrachten zullen nu zelf over middelen beschikken waarmee ze hun navorming in overeenstemming met hun behoeften kunnen uitbouwen.

Er wordt ernstig werk gemaakt van de **controle op de leerplicht** en op het spijbelen. De lijst van ingeschreven leerlingen wordt nu al gekoppeld aan de gegevens van het rijksregister. De controle zal in drie fasen verlopen. Het Departement neemt contact op met de ouders van kinderen die nergens zijn ingeschreven. Zo nodig worden daarna het PMS en de comités voor bijzondere jeugdzorg ingeschakeld. De laatste stap is voor justitie.

Het **leerlingenvervoer** moet rationeler worden uitgebouwd. De verantwoordelijkheid daarvoor moet maximaal door de scholen of groepen van scholen worden gedragen. Voor het secundair onderwijs kan het vervoer in de enveloppe worden opgenomen. Het wordt beschouwd als een sociaal voordeel. Dit betekent dat, als een gemeente leerlingenvervoer organiseert voor haar eigen scholen, ze dat ook moet doen voor de scholen van andere koepels op haar grondgebied.

In de **internaten** komt de overheid nu met een bedrag over de brug, per interne leerling, ongeacht het inkomen van zijn ouders. Om die averechtsse herverdeling tegen te gaan, wordt de tussenkomst van de overheid voortaan gebaseerd op de financiële draagkracht van de ouders.

De Autonome Raad voor het Gemeenschapsonderwijs (**ARGO**) wordt bijgestuurd, conform het doorlichtingsrapport. Ten slotte worden alle Vlaamse scholieren, studenten, leerkrachten en professoren aangemoedigd deel te nemen aan de nieuwe **internationale programma's**. Niet alleen in het hoger onderwijs, maar ook in basis- en secundair, volwassenenonderwijs, open- en afstandsonderwijs.

Niet iedereen reageert even enthousiast op de beleidsbrief.

«Veel ingrijpender dan we vermoed hadden»,

zegt men. Te snel, te vaag, te ambitieus, niet ambitieus genoeg... Een gesprek met de onderwijsminister en reacties van de inrichtende machten. De stelling van de vakbonden vindt u op p.14. Maar u kunt ons ook schrijven. Het laatste woord is aan u.

Hoog spel

Mijnheer de minister, u zegt zelf dat u hoog spel speelt en dat het om een ambitieus plan gaat.

LUC VAN DEN BOSSCHE: Dat klopt. Het is hoog spel omdat er ook veel op het spel staat: de geloofwaardigheid van en de waardering voor school en onderwijsverstrekkers, samen met de kwaliteit van een brede en duurzame basisopleiding. Het is ook ambitieus omdat we echt overstappen van de ene cultuur naar de andere.

Waarin zit precies die nieuwe cultuur?

In de vrijheid die de scholen zelf zullen krijgen: een collectieve eigen verantwoordelijkheid. De hervorming in het HOBU is de grootste hervorming die er tot nu toe geweest is. Wat we nu gaan doen is nog ingrijpender, ook al omdat er veel meer mensen bij betrokken zijn.

Komt die term *dinosaurusdecreet* eigenlijk van u?

Ik heb dat woord inderdaad al lachend laten vallen in de *Onderwijscommissie*. Vooral omdat daar iemand de vrees uitdrukte dat het einde van de hervormingen nog niet in zicht is. Eerst het mammoetdecreet, zei hij en dan nu... deze volwassen knaap van een dinosaurus, zei ik.

Ondertussen vrezten veel onderwijsmensen daarmee wel in een soort Jurassic Park terecht te komen.

Die vrees is ongegrond. Bij *Asterix* bestaat de grootste vrees van de inwoners er ook in dat op een goede dag de hemel gaat invallen. Maar we gaan wél naar een heel andere cultuur. En het nieuwe boezemt altijd vrees in. Ik vraag iedereen over te stappen naar een nieuwe wereld waar ze geen verleden in hebben.

Ze vrezten vooral dat er banen gaan sneuvelen en dat er gewoonweg bezuinigd wordt. Gaat deze operatie inderdaad 5 miljard en 3000 banen kosten, zoals sommigen beweren?

Die cijfers slaan nergens op. Voor het secundair onderwijs komt het er nu op aan de uitgaven beheersbaar te maken en onder controle te krijgen

binnen normale perken. Nu gaat er in verhouding abnormaal veel geld naartoe. De winst zal trouwens niet zitten in de enveloppefinanciering maar wel in de reductie van studierichtingen. We gaan nu eindelijk eens komaf maken met afdelingen in te richten voor twee man en een paardekop. Ik heb de lijst van die richtingen twee jaar in mijn schuif laten liggen uit eerlijke schaamte. Maar als zij nu blijkbaar de schaamte voorbij zijn en komen klagen over klassen met 35 leerlingen, dan moet ik die scheefgegroeide situatie niet meer verbergen. Ik heb de lijst aan het Vlaams Parlement bezorgd.

Moeten we de zogeheten zwakke studierichtingen toch ook niet beschermen?

Natuurlijk. De hele operatie mag niet leiden tot uitsluitend marktgericht gedrag. Maar er worden nu in het secundair ook elk jaar 15 procent jongeren afgeleverd zonder éniĳ diploma. Daar maak ik mij grote zorgen over. En op veel plaatsen bestaat er een systematiek van overdracht van uren van BSO naar ASO. Geeft dat blijk van respect voor de meest kwetsbaren? In dit systeem zijn we met geld aan het *smossen* omdat iedereen maar programmeert waar hij zin in heeft. En dat gebeurt zeker niet altijd in het belang van de leerling.

De critici zeggen ook dat uw plannen te vaag zijn en dat u ze te snel wilt realiseren.

De grote lijnen zijn bekend. Nu begint het proces van wederzijdse bevruchting. Men denkt in onderwijs veel te snel in termen van *leerboeken*. Alsof ik mijn leerboek al geschreven heb en het alleen nog moet uitgeven. Dat klopt niet. Dit is een proces dat wij samen stap voor stap moeten doormaken en vorm geven. Dat zal geleidelijk gebeuren. Ik zou het mij heel gemakkelijk kunnen maken en gewoon rechtlijnig elk jaar zoveel procent gaan besparen in het secundair onderwijs. Maar dan wordt het pas een ramp. We gaan de hervorming globaal aanpakken. Dat kost meer moeite, maar op termijn zullen we daar allemaal de vruchten van plukken.

Het zou natuurlijk ook kunnen dat u gewoon de onaangename beslissingen afwentelt op het lokale niveau.

Autonomie heeft voor- en nadelen. De overheid staat heel bewust veel oude macht af. Je kan dan inderdaad niet alle kwaad meer afwentelen op het centralisme van Brussel. Wie zelf beslist moet ook zelf de verantwoordelijkheid durven nemen. Daardoor wordt het debat nu ook gevoerd op de kleine plaatselijke agora. En dat is maar goed ook.

Velen vrezten vooral lokale willekeur.

De directie speelt inderdaad een cruciale rol. Daar moeten we dus hoge eisen aan stellen. We mogen haar ook niet almachtig maken. Daarom moet zij ingebed zitten in een volwaardige participatiestructuur. Ouders, leerlingen, leerkrachten en directie maken samen de school. Dat is ook de titel van de beleidsbrief.

Heel wat directies zijn ook al niet zo happig op uw voorstellen.

De directie moet nu inderdaad zelf haar verantwoordelijkheid opnemen. Dat is de kern van het probleem. Leiding geven is zowel goede als onaangename dingen meedelen aan uw personeel. Een directeur moet zijn groep door het veranderingsproces heen coachen. Dat het kwaad uitsluitend van het ministerie of de minister zou komen, is achterhaald. Een directie kan niet blijven de

grote vrijheid eisen op uitsluitend pedagogisch vlak en intussen de financiële verantwoordelijkheid afschuiven op derden. Dat is vragen om topcentralisme. Een centralistische regelgeving houdt echter altijd blinde, lineaire ingrepen in. Ze onttrekt de directeur een stuk zeggingschap over zijn personeel. Enveloppefinanciering in een samenwerkingsverband geeft de mogelijkheid om lokaal de gepaste beslissingen te nemen. Daar draait het om.

Maar wat zal er precies in die enveloppe zitten? Dat staat nog niet vast. We gaan daarover de discussie nog aan. Misschien voorzien we in een overgangsfase met eventueel een aparte enveloppe voor de tijdelijken. Maar ik geloof niet in een enveloppe waar het onderdeel personeel niet zou inzitten. Het is op termijn zeker de bedoeling dat de personeelskosten in het pakket zitten.

Wellicht ontstaat er ook een spanningsveld tussen de beheerder van de beschikbare financiële middelen en de pedagogisch verantwoordelijke. Men moet nog beslissen over de plaats van de beheerder in een samenwerkingsverband. Wordt die *primus inter pares* tussen directies of voert hij de beslissingen uit van de vergadering van pedagogisch verantwoordelijken? Dat staat nog niet vast. Vandaag is dat spanningsveld er trouwens ook. Maar gecamoufleerd. Ik laat nu van op een afstand mijn financiële beslissingen lineair in het onderwijsveld doorvoeren. Met de boekhoudkundig verantwoordelijke van een samenwerkingsverband kan je in de toekomst tenminste een directe dialoog aangaan en een consensus op lokaal niveau bereiken.

Men vreest wel voor de tewerkstelling.

De geplande hervorming omvat natuurlijk een interne herverdeling van het onderwijsbudget. Op termijn zal het secundair onderwijs moeten inleveren ten voordele van het basis- en hoger onderwijs. Daardoor zal de tewerkstelling in het secundair verkleinen maar in de andere onderwijsniveaus groeien. Maar in het secundair staan we voor een grote golf leerkrachten die weldra met pensioen gaan. Er zullen dus niet zoveel banen verloren gaan, maar er zullen de volgende jaren in het secundair wel minder nieuwe banen vrij komen.

Moet zo'n grootscheepse hervorming zonnig? Is het onderwijs niet toe aan rust?

Wat denk je dat er in de bedrijven en de rest van de samenleving gebeurt? De maatschappij verandert razendsnel. Wie zich bijvoorbeeld nu nog een *alfabeet* noemt, is binnen de kortste keren een *analfabeet* als hij stil staat en zich niet bijschoolt. *Lifelong learning* wordt de basis. De school wordt daarbij een gestructureerd moment van leren om achteraf minder gestructureerd verder te kunnen leren. Onderwijs mag zich niet in een cocon opsluiten. We moeten durven werken aan nieuwe perspectieven in plaats van ons krampachtig vast te houden aan het bestaande. Daarvoor moeten we samen durven nadenken over een gemeenschappelijke visie, niet vanuit eigen belang maar vanuit een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid voor het onderwijs, de jongeren en de maatschappij van morgen.

Bij een nieuwjaarsbrief horen ook goede vooremens. Waar zitten die voor u persoonlijk?

Zoals voor iedereen die met onderwijs bezig is: in het harde werken, zeker? ■

DE REACTIES

Antoon Boone, Vlaams Verbond van het Katholiek Secundair Onderwijs:

«Wij ontkennen niet dat te veel secundaire scholen dezelfde studierichtingen aanbieden, die bijgevolg onderbezet zijn. In TSO en BSO komt daar bovenop nog het probleem van de uitrusting. Ook wij willen een betere oriëntatie van de leerlingen, ook van de kansarmen. Momenteel oriënteren niet alle scholen in het belang van de leerlingen maar veeleer in dat van de school. Voor de enveloppefinanciering mag de overheid de verantwoordelijkheid echter niet afwentelen op het lokale niveau. In de enveloppe mogen wel werkingstoelagen, nascholing, infrastructuur en eventueel een budget voor de vervanging van zieke personeelsleden zitten. Maar de gewone personeelskosten zouden wij daarbuiten houden. Die hangt af van veel variabelen: anciënniteit, niveau van diploma's, verdeling tussen regenten en licentiaten, enz. Los van de enveloppe zou aan het samenwerkingsverband een pakket uren-leeraar gegeven kunnen worden dat op basis van het aantal leerlingen lineair bepaald wordt. Samenwerkingsverbanden zien wij wel als een oplossing voor een aantal knelpunten. Voor de vrije keuze bij de rationalisatie en programmatie van het aanbod stellen wij echter voor het gemeenschapsonderwijs, provinciaal onderwijs en onderwijs door steden en gemeenten als één koepel te beschouwen.»

Peter Steenhaut, Autonome Raad voor het Gemeenschapsonderwijs, ARGO:

«Als beleids optie is de ministeriële beleidsbrief een interessant document, de basis voor een debat met alle onderwijsbetrokkenen. Het streven naar netoverstijgende deregulering, vereenvoudiging van de wetgeving en zorgverbreding kan de uitbouw van de school als leefgemeenschap voor kind en adolescent ten goede komen. De bedoeling om meer lokale autonomie te schenken en te responsabiliseren kan hier ook toe bijdragen. Een meer rationeel studieaanbod in het secundair onderwijs, per net en per regio, is leerlingvriendelijker en geeft de mogelijkheid de leerlingen te begeleiden in hun studiekeuze. De beleids opties vereisen evenwel een grondige voorbereiding en toetsing bij alle betrokkenen, waarbij een consensus dient nagestreefd. Daarom ervaren wij de streefdatum van 1 september 97 als moeilijk haalbaar voor zo'n grondige herstructurering van het secundair onderwijs. Maar de wil van de minister om vrije schoolkeuze blijvend te waarborgen, onderschrijven wij volledig.»

Hugo Vanneste, Cel voor het Vlaams Provinciaal Onderwijs: «Voor ons is het waarborgen van de vrije schoolkeuze essentieel. Kwaliteit van onderwijs, verantwoorde financiering en een voldoende regionale spreiding van het aanbod over het vrij en officieel onderwijs blijven voor ons belangrijke uitgangspunten. De provincies willen organisator blijven van onderwijs, maar zijn ook bereid de nodige engagementen tot samenwerking op zich te nemen. Voor het secundair onderwijs moet men rekening houden met de verkregen resultaten van de evaluatie over de structuurwijzigingen. Een eventuele enveloppefinanciering moet grondig worden voorbereid, rekening houdend met de ervaringen in het hoger onderwijs. Haast en spoed zijn zelden goed. De streefdatum van 1 september 97 lijkt momenteel zonder meer onrealistisch. Ten slotte is een voorafgaandelijke wijziging van het ARGO-decreet een *conditio sine qua non*. Over de hervorming van het onderwijs voor sociale promotie kan enkel gepraat worden als er een globale, constructieve oplossing wordt uitgewerkt waarin ook de opleidingen van VDAB, VIZO en het agrarisch onderwijs worden opgenomen.»

Eddy De Waele, Onderwijssecretariaat van de Steden en Gemeenten van de Vlaamse Gemeenschap:

«De minister zet zijn beleidsintenties voor onderwijs uiteen in een document dat een visie op de onderwijstotaliteit bevat. Dergelijke principiële verklaring kan niet anders dan bijzonder gesynthetiseerd worden neergeschreven, waardoor elke zin vragen oproept die naar boven zullen komen wanneer de intenties aan concretisering toe zijn. Louder het toetsen van de specifieke voorstellen aan de aangehaalde beleidscontouren roept al vragen op: wordt het terugtreden van de overheid niet tegengesproken door een steeds uitdeinende controle?; weegt kwaliteitsbewaking niet meer door dan kwaliteitsbevordering?; hoe past het gemeentelijk onderwijs als open school in de nieuw te definiëren «vrije keuze»?;...

Voor het deeltijds kunstonderwijs ziet de minister een bijzondere opdracht voor de lokale besturen. In het vooruitzicht van de aangekondigde evaluatie hebben wij, in samenwerking met alle betrokkenen, alvast een uitgebreide studie uitgewerkt.»

Niets gemist?

Vanaf deze maand verdienen leerkrachten in het kleuteronderwijs evenveel als onderwijzers. ■ Op 30 juni 1994 was het **onderwijzend personeel** 119.558 koppen groot, van wie 96.473 vastbenoemden en 23.085 of 19,7 % tijdelijken. Dat staat in Statinfo, de statistische informatiebrochure van het Vlaams onderwijs, schooljaar 1993-94. ■ Staatssecretaris *Jan Peeters* stelt voor dat in het secundair onderwijs **verkeersles**

JOURNAAL

wordt gegeven. Een ideeetje van hem is bijvoorbeeld het theoretisch examen voor het rijbewijs af te schaffen en te vervangen door een proef verkeerskunde in het laatste jaar van het SO. Verkeersopvoeding mag niet ophouden in het basisonderwijs, vindt hij. Maar hij beseft dat de verkeersopvoeding niet van vandaag op morgen in het SO kan worden geïntegreerd. ■ Voetbalbondsvoorzitter *Michel D'Hooghe* vraagt ervoor te zorgen dat de schooljeugd dagelijks één uur de gelegenheid zou krijgen om te **bewegen**. Daarmee hoopt hij dat het gedragspatroon bij de meeste jongeren verandert. Voor het uitdragen van deze boodschap rekent hij vanaf volgend schooljaar heel sterk op de onderwijzers en op de beleidsverantwoordelijken in het onderwijs. ■ Binnenkort moeten alle Vlaamse hogescholen buiten de universiteit (HOBu) op het wereldwijde **Internet** aangesloten zijn. Dat beloofde Vlaams minister-president *Luc Van den Brande*. Hij wil daartoe geld aanspreken van de begroting wetenschap en technologie. ■ De Afdeling Studietoelagen van het Departement Onderwijs kreeg voor dit academiejaar 47.100 aanvragen binnen voor een **studiebeurs**. Dat is 2100 meer dan vorig jaar of een stijging van zowat 4,6 %. De dalende trend voor het hoger onderwijs lijkt dus gekenterd. Voor het secundair onderwijs is er daarentegen een terugval. Waar vorig jaar 129.000 aanvragen voor een studietoelage werden geteld, zijn het er dit jaar tot nu toe 123.530. Dat is een daling met ongeveer 4,2 %. ■ De onderwijsminister heeft een Technische Commissie geïnstalleerd die de **toelatingsproef** voor de eerste kandidatuur geneeskunde en tandheelkunde moet voorbereiden. De minister verwacht tegen april een advies van deze .../...

Vaste benoemingen. Vanaf 1 september 1996 komt er een **tijdelijke stopzetting** van de vaste benoeming in het secundair onderwijs. Dat is opgenomen in het onderwijsdecreet dat aan de Vlaamse regering is voorgelegd. De minister drukt erop dat dit alsnog een ontwerpdecreet is waarover nog onderhandeld wordt met de vakbonden. De procedure voor een vaste benoeming die nu is ingezet, kan in de loop van dit schooljaar worden voltooid. Maar naar volgend schooljaar kunnen geen nieuwe vaste benoemingen meer gebeuren.

Luc Van den Bossche stelt formeel dat het gaat om een tijdelijke maatregel. Die verdwijnt vanzelf als het nieuwe decreet over de hervorming van het secundair onderwijs, inclusief personeelsstatuut, wordt goedgekeurd. Dit zou in de loop van 1997 kunnen gebeuren. Maar het kan evengoed later. Op de tewerkstelling in het secundair onderwijs zou de maatregel absoluut geen effect hebben. Ook volgend schooljaar blijven de omkaderingsnormen (aanwendingspercentage 98 %) gehandhaafd. De tijdelijke benoemingsstop is noodzakelijk om de hervormingen in het secundair onderwijs niet te hypothekeren.

Volgens de minister is met een verhouding van haast 90 % vastbenoemden en 10 % tijdelijken de grens bereikt, zoniet overschreden, waarbinnen nog een soepel personeelsbeleid mogelijk is. De tijdelijke stopzetting van de vaste benoeming maakt het mogelijk dat op het ogenblik van de reorganisatie van het secundair onderwijs de scholen meer ruimte hebben voor het zelfstandig beheer van personeel en financiën. Het kan immers dat bij de toepassing van de enveloppefinanciering en de daarbij horende samenwerkingsverbanden tussen scholen een aantal vast benoemde leerkrachten boventallig worden. In het huidige reffectatiesysteem worden boventalligen gewoon doorbetaald. Dat kan dus een kostelijke hap uit de enveloppe worden. Over deze perspectieven zijn de vakbonden niet te spreken. Ook tijdelijken, zowat 6500 leerkrachten, verliezen de hoop ooit nog benoemd te worden.

Om een autonoom en flexibel personeelsbeheer mogelijk te maken, opteert de minister voor een verhouding 80 % vast benoemden en 20 % tijdelijken. Tevens vindt hij dat men de moed moet hebben om over de betekenis van de vaste benoeming te spreken. «Is dat het eeuwig durende motiverende element in de lerarenloopbaan», vraagt hij zich af. «Ik weet niet of je als vastbenoemde zo vreselijk gemotiveerd blijft als je in je job geen enkele kans tot zelfrealisatie krijgt. Wat je dagelijks beleeft is minstens even motiverend als het feit dat je al of niet voor de eeuwigheid benoemd bent. Of werkt de contractuele band, waarmee een groot deel van de werknemers leeft, zo demotiverend? De vaste benoeming zal natuurlijk niet verdwijnen. Maar het zou kunnen dat alvast het huidige reffectatiesysteem een uitdovend karakter krijgt in de komende samenwerkingsverbanden.»

Jongeren dumpen. De verlenging van de leerplicht tot 18 jaar mag niet worden teruggeschroefd. Dat is, samengevat, de mening van de deelnemers aan twee studiedagen over dit thema, georganiseerd door de *Stichting Daniël Coens*. Wijlen onderwijsminister Daniël Coens goot in 1983 de verlenging van de leerplicht tot 18 jaar in een wet. Vandaag ontloopt slechts twee tot drie % van de 16- 17-jarigen in Vlaanderen de leerplichtwet. Vervelender is de vaststelling dat één op de vijf 18-jarigen het secundair onderwijs verlaat zonder een getuigschrift. Ook het toenemend probleemgedrag is een pijnpunt. Het is echter niet bewezen dat dit een gevolg zou zijn van de verlenging van de leerplicht. *Georges Monard*, secretaris-generaal van het Departement

ment Onderwijs, is tegen het **dumpen** van probleemjongeren. «Een school krijgt de jongeren zoals die in onze samenleving opgroeien. Moeten wij degenen met probleemgedrag dumpen?» vraagt hij zich af. «Zullen de bedrijven hen dan opvangen en tewerkstellen? Of verkiezen we de situatie van veel grote Europese steden waar deze werkloze probleemjongeren lid van straatbendes worden?» Monard vindt dat we moeten streven naar een onderwijsvorm waarin alle 18-jarigen ten minste een dekkwalificatie kunnen behalen. In praktijk betekent dit in het beroepsonderwijs een opdeling van de leerstof in modules. Zo kan de leerling aparte getuigschriften verwerven voor de modules die hij heeft verworven. Hierbij stapt men dus af van het principe dat elke jongere op hetzelfde moment voor alle leerstofonderdelen moet slagen voor hij een getuigschrift in handen krijgt. In een *pedagogie van het slagen* past het onderwijs zich aan de jongeren aan. Nu laat men er nog te veel *mislukken*. Om de 17- en 18-jarige leerplichtige maar ongemotiveerde jongeren zinvol op te vangen, brengt de onderwijsminister een werkgroep samen. Die zal de nodige veranderingen uitwerken.

PMS. Soms beschouwt men PMS-centra als overbodige instellingen die nutteloze studieadviezen geven en twijfelachtige IQ-tests afnemen. Hun imago is ver van roos-

kleurig. Maar dit blijkt een vooroordeel. De **doelmatigheidsanalyse**, die Wivina Demeester, minister van Begroting, Financiën en Gezondheidsbeleid, liet maken geeft een heel ander beeld. Bijna de helft van de werktijd gebruiken de PMS-centra voor rechtstreekse begeleiding van leerlingen. Dat is

de eerstelijnsdienst met begeleiding in rechtstreeks contact met individuele leerlingen of groepen leerlingen. De PMS-centra hebben steeds meer met welzijnsbeleid te maken. 36 % van de tijd gaat naar individuele hulpverlening, 10 % naar emotionele begeleiding en 15 % naar het ondersteunen van de ouders. Van alle leerlingen komt 80 % minstens één keer in zijn schoolloopbaan zelf aankloppen bij het PMS. Vroeger was dat anders. Nu blijkt de PMS-werking zowat de goedkoopste en meest effectieve preventiedienst van het land te zijn, bovendien efficiënter dan heel wat andere instellingen in de gezondheids- en welzijnssector. De doelmatigheidsanalyse besluit dat de begroting voor de werkingskosten van de centra gering is. Dit wijst erop dat vooral werd geïnvesteerd in personeel maar dat er geen budgetten voorhanden zijn om de doelmatigheid van de centra te verhogen.

35 miljoen. Laaggeschoolde migranten die Nederlands willen leren, zullen binnenkort weer op lange wachtlijsten staan. Dat is althans de vrees van de **Open Scholen voor Volwassenen**. Zij betoogden tegen het schrappen van 35 miljoen subsidies. Volgens het kabinet van de onderwijsminister waren die 35 miljoen eenmalig. In 1993 werd al een overschot van 31,5 miljoen op de onderwijsbegroting naar de vroegere Centra voor Basiseducatie doorgestort. Het jaar daarop was dat 35 miljoen. In plaats van het geld

te laten afvloeien naar de schatkist, kon het worden gebruikt om achterstanden in de basiseducatie weg te werken. Maar er werd telkens bij verteld dat er geen garanties waren voor het voorzitten van deze extra injecties. Het ging immers om overschotten. Dit jaar is geen bijkomende insluiting mogelijk. Het onderwijsvoorrangsbeleid, de ondersteuning van het onderwijs aan migrantenkinderen, wordt namelijk uitgebreid. Vroeger kwamen alleen welbepaalde scholen in voorrangsgemeenten daarvoor in aanmerking. Toch komt er een oplossing voor dit hiaat, belooft de Vlaamse minister van financiën, Wivina Demeester. Een structurele oplossing houdt in dat het aanvullend en tijdelijk les-tijdenpakket voor de taallessen zou worden geïntegreerd in het decreet op de Basiseducatie. Intussen kunnen de Open Scholen de taallessen voor migranten toch voortzetten.

Zonder masker. «In geen enkel ander milieu is de angst zo groot als in het onderwijs.» Dat antwoordde de onderwijsminister aan een leerkracht die zijn onzekerheid uitte rond de gevolgen van een schooldoorlichting en over de smalle ruimte die zou overblijven om buiten de strikte opdracht nog iets te doen. Toch is er behoefte aan ruimte en tijd om in de school werk te maken van **leerlingenparticipatie**. Op het *Impulsweekend* van de Koning Boudewijnstichting in Herentals brachten jongeren uit het secundair onderwijs deze behoefte duidelijk naar voren. Zij gingen over de leerlingenparticipatie in debat met de minister. Enkele thema's kwamen op de voorgrond. Zo willen ze vooral dat de leerlingenraad ernstig genomen wordt. Voorts eisen ze goede leerkrachten die voor hun mening durven uit te komen en kritiek kunnen aanvaarden. Ze verlangen leerkrachten die geen maskers dragen en die niet bang zijn om een groep leerlingen te leiden. De leerkrachten kunnen leerlingen leren discussiëren, kritisch zijn en argumenten verdedigen. De minister vindt dat de school jonge mensen moet begeleiden naar de volwassenheid, waarbij de leerlingen geen lijdend voorwerp blijven, maar ook meewerkend voorwerp kunnen worden. Belangrijk hierbij is dat zowel leerkrachten, directie en leerlingen leren omgaan met conflicten. «Maar je kan geen discussie aangaan zonder kennis», zegt de minister voorts. «Hoe vervelend de kennisoverdracht ook is, toch heb je altijd basiskennis nodig als uitgangspunt voor een discussie. Voor die discussiecultuur proberen we plaats te maken in de vernieuwde lerarenopleiding. Het kan evenwel nooit de bedoeling zijn om van de klas een permanente *volksvergadering* te maken.»

die de eerste kandidatuur overdoen, slaagt bijna 64 %. In de tweede kandidatuur zijn de grootste problemen voorbij en slaagt ruim 77 %. Studenten die in het basis- of secundair onderwijs al een jaar moesten zittenblijven, hebben maar 19 % kans op slagen. ■

.../...

commissie zodat de toelatingsproef in juli-september kan worden georganiseerd. Volgens de onderwijsminister is een dergelijke proef de minst bedreigende en democratisch de meest verantwoordelijke keuze voor de toekomstige generatie studenten. De commissie moet bij de uitwerking van de proef rekening houden met de beoordeling van *kritische succesfactoren*: kennis, vaardigheden en attitudes die de latere studie- en beroepsloopbaan bepalen. ■ De Vlaamse onderwijsraad (VLOR) stelde aan de onderwijsminister voor om overleg te organiseren over een aantal knelpunten rond de **eindtermen** en ontwikkelingsdoelen voor de eerste graad SO. Knelpunten zijn onder meer het verband tussen eindtermen en de individuele beoordeling van leerlingen door de delibererende klasraad en de omschrijving van de *meerderheid van de leerlingen* die de eindtermen moeten bereiken. ■

Bij de burens

In de acht Franstalige basisscholen in de **faciliteitengemeenten** rond Brussel (Sint-Genesius-Rode, Wezembeek-Oppem, Kraainem, Wemmel, Drogenbos en Linkebeek) zitten 2409 leerlingen. Althans volgens de recentste cijfers, gebaseerd op de telling van 1 februari 1994. In het schooljaar 1985-86 waren er 260 minder. Voor het schooljaar 1994-95 ontvingen ze bijna 218 miljoen. ■ De leerlingen in de **Franse Gemeenschap** zijn geteld (94-95): 171.164 in het kleuteronderwijs, 319.555 in het lager onderwijs, 349.170 in het secundair onderwijs, 73.359 in het hoger niet-universitair onderwijs. Dat maakt in totaal 913.248 leerlingen. Ter vergelijking: in dezelfde periode telt de Vlaamse Gemeenschap in het kleuteronderwijs 223.726 leerlingen, 393.118 in het lager, 438.076 in het secundair en 90.925 in het HOB. Dat zijn in totaal 1.145.845 leerlingen. ■ In **Nederland** proberen bedrijven steeds openlijker kinderen aan zich te binden door basis- en middelbare scholen te sponsoren. Ondernemingen betalen tegenwoordig niet alleen computers, maar financieren ook lokalen in de school, kantines, sportdagen en feesten. Veel scholen staan niet afwijzend tegenover deze *school marketing*. ■

Duizenden leerkrachten komen op straat om te protesteren tegen de plannen van de regering.

Onrust en verzet

In december kwamen duizenden mensen uit het onderwijs samen met andere ambtenaren op straat. Zij vrezen o.a.

REACTIE voor hun werk. **KLASSE** legde de beleidsbrief van de onderwijsminister voor aan de vier grote vakbonden en vroeg hun eerste reactie.

André Van Praet, liberale vakbond VSOA: «De beleidsbrief streeft hoofdzakelijk financiële en budgettaire doelstellingen na, die zonder twijfel gevolgen zullen hebben voor de tewerkstelling. Hoe zal de vrije keuze gewaarborgd blijven? Kan kwaliteit verzoend worden met schaalvergroting? Autonomie en responsabilisering zijn positief, maar hebben ze hier niet uitsluitend de bedoeling de financiële middelen te verminderen? Lineaire financiering van scholen, uitsluitend op basis van leerlingenaantallen, kan voor ons zeker niet. TSO- en BSO-richtingen kunnen zeker niet worden samengesmolten. En we zijn ook tegen één decreet, over alle netten heen, voor de rechtspositie van het personeel. We verzetten ons ten slotte ook tegen de stelselmatige afbouw van de PMS-omkadering.»

Rik Schepers, christelijke vakbond COC: «Wij wijzen zeker niet elke evaluatie en vernieuwing af. De discussie over de resultaten van de functiebeschrijvingen, de uitvoering van de conclusies van de Staten-Generaal TSO, een beperkte herziening van het studietoelaanbod in het secundair onderwijs, een herstructurering van het volwassenonderwijs, de evaluatie van het deeltijds kunstonderwijs en een herprofilering van de PMS-centra gaan wij niet uit de weg. Wij willen ook ten gronde meepraten over de hervorming van de lerarenopleiding en de nascholing, over bepaalde vormen van samenwerking tussen scholen, over het samenspel tussen gewoon en buitengewoon onderwijs, over bepaalde wijzigingen aan de reglementering terbeschikkingstelling wegens ontstentenis van betrekking en reëctatie, een vermindering van het aantal lorgo's en de eventuele invoering van participatieraden in het gemeenschapsonderwijs. Wij weigeren echter kortdaat om mee te werken aan de afbraak van de rechtspositie van het personeel en terug te keren naar de willekeur die 40 jaar geleden het onderwijs domineerde. Met bepaalde aangekondigde maatregelen is de Vlaamse overheid nochtans duidelijk die weg ingeslagen. Het is onze plicht ze daar de pas af te snijden.»

Zware gevolgen

Louis Van Beneden, christelijke vakbond COV: «De beleidsbrief is veel ingrijpender dan wij vermoed hadden. De bevestiging dat meer autonomie,

responsabilisering, deregulering en beheersing van het globale budget dragende principes zouden zijn om kwaliteitsonderwijs mogelijk te maken, roept heel wat vragen op. Zijn onze schooloverheden, directies en personeelsleden voldoende voorbereid en gemotiveerd om een dergelijk beleid waar te maken? Wij durven het sterk betwijfelen. Wanneer de middelen ontbreken om een realistisch beleid ook betaalbaar te houden, wentelt de overheid haar verantwoordelijkheid af op de scholen die zelf met de consequenties worden opgezadeld. Dat wordt in de beleidsbrief niet tegengesproken. Het feit dat men al spoedig tot de realisatie van diverse dossiers wil overgaan, roept daarom ernstige vragen op.»

George Vanswevelt, socialistische vakbond ACOD: «De beleidsbrief bevat een aantal dossiers waarbij de voorgestelde oplossingen altijd dezelfde uitkomst hebben: besparen op en privatiseren van het onderwijs. Dit leidt uiteindelijk tot een dualaal onderwijssysteem: enerzijds elitaire, financieel gezonde, goed uitgebouwde en attractieve scholen voor kapitaalcrachtigen; anderzijds financieel krappe scholen met een weinig gedifferentieerd studietoelaanbod, met overvolle klassen voor kansarmen, die minder bemiddeld zijn. De ervaringen uit het hoger onderwijs leren ons nu al dat schaalvergroting, versterking van lokale autonomie, benoemingsstop, enveloppefinanciering en een gedereguleerd statuut zeer zware gevolgen hebben. De kwaliteit van het onderwijs daalt door te grote groepen studenten met minder vakleraren. Er komt steeds meer werkdruk voor het personeel door bijkomende taakbelasting. De te krappe enveloppe leidt bovendien tot veel ontslagen van hooggeschoolden en tot privatisering van onderhoudsdiensten, met ontslag voor de laaggeschoolden. Dat veroorzaakt demotivatie en ongenoege bij het personeel, naast werkonzekerheid en gebrek aan loopbaanperspectieven. Daarom zeggen wij neen aan de hervormingsplannen voor het secundair, buitengewoon, deeltijds kunst-, en volwassenenonderwijs en de PMS-centra.»

Geen voorspel

Onderwijsminister Luc Van Den Bossche wijst er in een reactie op dat de voorgestelde hervormingen geen besparingen zijn: «Integendeel. Het Vlaams onderwijs is amper getroffen door besparingen. Wie dat zo wil voorstellen, zoekt een heel ander debat. De onderwijsbegroting is de laatste jaren trouwens sterk toegenomen. We hebben de collectieve arbeidsovereenkomst (met de gunstige effecten voor de verloning van het personeel) zorgvuldig uitgevoerd. Ik kan dan ook geen begrip opbrengen voor misleidende interpretaties van de beleidsopties. Het ruime debat dat nodig is voor de echte herwaardering van het onderwijs is niet te herleiden tot besparingen. Ik weiger te geloven dat de onderwijsberoering in Wallonië een soort voorspel is voor wat het Vlaams onderwijs zou te wachten staan. De maatregelen die we nu nemen, zullen er juist voor zorgen dat het Vlaams onderwijs een dergelijk rampenscenario bespaard blijft. Natuurlijk komt er een open dialoog met alle betrokkenen, ook met de vakorganisaties. En de voorgestelde datum van 1 september 97 ligt voor sommigen misschien inderdaad wat te kort bij. Maar we streven er gewoon naar het decreet dan rond te krijgen. De concrete uitvoering ervan zal nadien wellicht in begeleide fasen verlopen.» ■

KLASSE

STAD MET KLASSE

De krokusvakantie mag dan nog in volle winter vallen, voor KLASSE wenkt de lente al. Vandaar dat we u voor het eerst in maanden weer een echte, gezonde buitenactiviteit aanbieden. De dienst voor toerisme en de Diestse Gidsenbond ontvangen u vijf dagen lang binnen en buiten de middeleeuwse muren van Diest. Geleide wandelingen rond Begijnhof, middeleeuws museum onder het stadhuis, Sint-Sulpitiuskerk, Halve Maan,... een Klasse-maaltijd in een van de restaurants, een kop koffie, een educatief pakket dat u zelf kunt samenstellen, een halve of een hele dag op tocht. Het enige dat u nog moet doen is toehappen en naar Diest gaan. U wordt er met open armen ontvangen.

MET KLASSE NAAR DIEST

Oranjestad Diest ontdekken en een frisse winterse neus halen. Het kan. Tien halve dagen lang zelfs, van maandag 19 tot vrijdag 23 februari, van 10 tot 16 uur. Of van 10 tot 12 uur. Of van 14 tot 16 uur. Dat bepaalt u zelf. De toeristische dienst van Diest en de Diestse Gidsenbond bieden aan 1000 lezers immers vijf mogelijke geleide wandelingen aan en die worden zowel in de voor- als in de namiddag georganiseerd. Wie een halve dag komt, krijgt één geleide wandeling van 2 uur. Wie een hele dag komt, krijgt twee zulke wandelingen. U maakt zelf uw keuze. Diest is rijk aan stijlen. Dat bewijzen enkel al de oude gevels op de Grote Markt. Van 1499 tot 1794 mochten heel wat telgen van Nassau zich

heer van Diest noemen. De kans op prestige trok rijke burgers aan en die bouwden prachtige huizen. Elke wandeling draait rond een thema, maar natuurlijk krijgt u nog veel meer te zien. Bent u er klaar voor? Hier gaan we.

• WANDELING 1 - BEGIJNHOF

Ook al wonen er in het begijnhof al van 1923 geen begijnen meer, sommige huisjes en conventen rond de 14de-eeuwse Sint-Katharinakerk zijn nu ingericht als kunstgalerij. Bovendien werd in het Engelenconvent een oud interieur gereconstrueerd. Het hele complex is aangelegd volgens een schaakbord-schema, met kerk, plein en infirmerie als middelpunt. En nu bent u aan zet.

• WANDELING 2 - MUSEUM

In de sfeervolle ruimte onder de gotische ribgewelven van de stadhuis kelder houden enkele gewapende harnassen en een bombarde de wacht bij kunst-, sier- en gebruiksvoorwerpen uit stad en kerk. Maar Diest heeft ook zijn biernijverheid gekend, getuige daarvan een heleboel brouwersmateriaal. Het stadhuis zelf is er rond 1725 bovenop gepland, in classicistische stijl.

• WANDELING 3 -

SINT-SULPITIUSKERK

Op de Grote Markt eist de imposante Sint-Sulpitiuskerk alle aandacht op. Aan dit voorbeeld van gotiek is meer dan 200 jaar gewerkt en in de 19de eeuw werd een neogotisch portaal toegevoegd. Het interieur bevat beelden en meubilair in verschillende stijlen, tot de renaissance toe. In de schatkamer prijken kelken, monstranzen en allerlei liturgisch vaatwerk. En wat een mosterdpot met deze kerk gemeen heeft, moet u zelf ontdekken.

• WANDELING 4 - NATUUREXPLORATIE EN RECREATIE

Een tocht door het provinciaal domein *Halve Maan*. Zwemmen, roeien en waterfietsen op de Demer doet u best in de zomer, maar wandelen langs ruïnes en de oude vestinggracht kan in elk seizoen. De 19-eeuwse verdedigingsgordel met het Fort Leopold, de citadel en de heuvelachtige omgeving zorgen voor variatie, de speeltuin

ook als u dat wenst. Let wel, deze wandeling wordt enkel in de voormiddag georganiseerd.

• EXTRA: BEDRIJFSBEZOEK

Wist u dat Diest enkele groothandels in schoolmateriaal telt? U mag u zelf komen overtuigen tijdens een opendeurdag hoe milieuschrijfborsten en projectieschermen, tafels, lessenaars, stoelen, banken, kasten, enz. gemaakt worden (enkel in de voormiddag).

WAT MAG U CONCREET VAN UW DAG IN DIEST VERWACHTEN?

Tussen 9 en 10 uur wordt u ontvangen in het sfeervolle Cultuurcentrum in het Begijnhof. Mocht u slechts voor een namiddagwandeling gekozen hebben, dan valt de ontvangst tussen 13 en 14 uur. In het Cultuurcentrum wacht u een kopje koffie en vindt u informatiestands over de verschillende bezienswaardigheden, themawandelingen, culturele activiteiten in de stad, praktische tips voor een uitstap met uw leerlingen, enz. Een doorlopende diamontage illustreert wat u interesseert. Er zijn stands met algemene informatie en meer specifieke stands voor basis- en secundair onderwijs. Uit de vele folders en brochures stelt u zelf uw toeristisch en educatief pakket samen. Ook komt u hier te weten in welke groep u aan uw geleide wandeling begint. Mocht u wat laat op de afspraak verschijnen om nog rustig te kunnen rondkijken en uw pakket samen te stellen, dan is dat geen probleem: het Cultuurcentrum is immers ook open van 16 tot 17 uur. Erg handig voor een wat-vond-u-ervan-babbelt of als u nog aanvullende informatie wenst.

En ten slotte pakken we nog uit met enkele primeurs. De Dienst voor Toerisme en de Diestse Gidsenbond hebben ervoor gezorgd dat heel wat restaurants in Diest 's middags hun deuren voor u openen en u een KLASSE-menu voorschotelen. Tegen betaling, dat wel, maar uiteraard niet te duur. En misschien zou u wel graag gaan wandelen in Diest, maar weerhouden uw ietwat ongeduldige kleuters u van zo'n rondleiding. Ook daar heeft de Dienst voor Toerisme aan gedacht. Er is namelijk per dag voor 40 kinderen van 3 tot 11 jaar professionele opvang voorzien. Het kost u slechts 20 fr. per kind en per begonnen uur. Gelieve wel eten mee te geven voor uw spruit. En mocht het hard regenen of mocht wandelen uw sterkste kant niet zijn, er is zelfs een groothandel in schoolmeubilair, schoolmateriaal en speelgoed die die week speciaal haar deuren voor u opent. Als uw bord toevallig aan vervanging toe is...

Bij het Diestse Cultuurcentrum ligt een parking voor als u met de wagen komt. Bovendien ligt het station vlakbij het Cultuurcentrum. Komt u met KLASSE mee naar Diest? Stuur dan gauw bijgevoegde bon in. Er zijn 1000 plaatsen vrij! Als u best in de genodigden bent, ontvangt u een bevestiging. En er is zelfs een KLASSE spelletje (mét prijzen).

Diest met KLASSE - Stedelijke Dienst voor Toerisme - Stadhuis Grote Markt - 3290 Diest - ☎ 013-31 21 21

MET KLASSE NAAR DIEST

μ JA, Diest is voor mij een ontdekkingsreis waard.

Ik kies voor:

- 19 - 20 - 21 - 22 - 23 februari
(gelieve minstens 2 dagen te omcirkelen)
- voormiddag namiddag hele dag

Ik kom met personen (auto trein)

Ik wens kinderopvang voor kinderen

Mijn volgorde van voorkeur is (nr. van 1 tot 5)

- Begijnhof
- Museum
- Sint-Sulpitiuskerk
- Natuurexploratie en recreatie
- Bedrijfsbezoek

Naam:

Adres:

Mijn school:

Mijn onderwijsniveau:

- basis secundair hoger

Diest met KLASSE - Stedelijke Dienst voor Toerisme - Stadhuis Grote Markt - 3290 Diest - ☎ 013-31 21 21

KLASSE-SERVICE

• *Proges - Vereniging voor Promotie van Gezondheid op School* vzw - *Christine de Coninck* - *G. Schildknechtstraat 9 - 1020 Brussel* - ☎ 02-422 49 39 - fax 02-422 49 89 gaat het **GVO materiaal Gezondheid, je kan er zelf iets aan doen!** (de beroemde «rode mappen») inhoudelijk én stilistisch aanpassen. De mappen zijn vijftien jaar oud en aan actualisering toe. Bij de herwerking wordt rekening gehouden met de vooropgestelde ontwikkelingsdoelen en eindtermen voor het basisonderwijs. *Proges* vraagt dat u alle mogelijke **tips, suggesties, bedenkingen uit de praktijk** zo snel mogelijk doorspeelt, opdat de nieuwe mappen een bruikbaar instrument zouden worden.

• *Martine Goyvaerts - Residentie Rozemaai - F. Verbieststraat 75 bus 2 - 2030 Antwerpen* - ☎ 03-541 22 30 is dringend op zoek naar een vervanger: een leerkracht die ter beschikking is gesteld met ontstentenis van betrekking. Mevr. Goyvaerts is GLSO moderne talen en werkt als lesgeefster Frans (sinds 30 jaar) aan het SISA (beroepsafdeling) in Antwerpen.

• *Tom Durie - Eikhofstraat 11 - 8600 Diksmuide - + 051-50 16 16* schreef een lijvige én praktische eindverhandeling over dramatische vorming in basis- en secundair onderwijs. Hij is op zoek naar mogelijkheden, van toneelmiddag tot toneelweedaagse of vierdaagse rond drama, om deze handleiding in praktijk te brengen.

• *Europese Vereniging van het Onderwijzend Personeel (EVOP) vzw, Nederlandstalige groep - Vrij Onderwijs - Paul Aerts - Jachthoornlaan 76 - 2970 Schilde* - ☎ en fax 03-658 44 57 organiseert een **studiereis naar Slowakije** van 31/3 tot en met 5/4. Naast stad- en museumbezoek in Bratislava en Wenen staat ook een bezoek aan een aantal basis- en secundaire scholen op het programma. Deelnemen kost 13.000 fr. voor EVOP-leden en 13.500 fr. voor niet-leden, middag- en avondmalen niet inbegrepen.

WERELDDAG

VOOR DE MELAATSEN 1996

Lepra. We kunnen dat genezen en echt, zoals de slogan het zegt «met een prikje». Letterlijk en figuurlijk, want wat is nu 1200 fr.? De *Damiaanaktie* behandelt echter elk jaar bijna 100.000 patiënten. Vandaar de collectes en stiftensverkoop, dit jaar op 27 en 28 januari.

Maar u kunt de *Damiaanaktie* ook helpen in uw klas, door met uw leerlingen te praten over en te werken rond het thema. Daarvoor is speciaal én gratis **lesmateriaal** beschikbaar. Centraal staat Malidé, een jongetje van 12 jaar, uit Chirowé, een armoedig vissersdorp op het Comoreneiland Anjouan. Er is een graad-

overschrijdend werkblad voor de lagere school en een werkblad voor de eerste drie jaren secundair onderwijs. Bij de werkbladen kunt u ook de **video Zandi en Malidé** (300 fr.) gebruiken. Dit docudrama over twee leprapatiënten, Malidé en de 45-jarige Zandi, vertelt over armoede, lepra én hoop. U vindt twee versies op één band: een volwassenenversie (25 min.) en een kinderversie (12 min.).

Bij de werkbladen en video organiseert de *Damiaanaktie* ook de **wedstrijd Klas in aktie**. Klassen van het lager onderwijs maken vóór 1 maart een actiekant van vier bladzijden. In die krant vertellen de leerlingen (met foto's, tekeningen, teksten en allerlei leuke ideeetjes) hoe ze in de klas rond dit project hebben gewerkt. Klassen van het secundair onderwijs maken vóór 28 februari een verslag van de acties die zij rond lepra- en tbc-patiënten hebben opgezet (stiftenverkoop, geldtapijt, fietsen op rollen,... noem maar op). Ook zij mogen hun verslag (een gevouwen A3) illustreren met foto's en tekeningen.

De beste krant en het beste verslag worden beloond met een daguitstap voor de hele klas. Telkens vier klassen winnen andere leuke prijzen zoals t-shirts, zaklampen en boeken.

Damiaanaktie - Klas in aktie - Leopold II-laan 263 - 1080 Brussel - ☎ 02-422 59 11 - fax 02-422 59 00

DRANKVERPAKKINGEN

In een doordeweekse school krijgen kinderen melk, chocolademelk of appelsap in een drankkarton. Op de speelplaats staat een automaat met blikjes frisdrank. De lege blikjes en brikjes belanden meestal gewoon in de vuilnisemmer. Neem een school met 500 leerlingen. Die drinken tweemaal per dag een flesje of blikje of brikje: 1000 drankverpakkingen per dag of 4500 per week (niet op woensdagnamiddag) of 18.000 per maand of 162.000 per schooljaar. Een heuse afvalberg, want de *Bond Beter Leefmilieu* (BBL) schat dat ongeveer één derde van het gewicht van alle verpakkingsafval uit drankverpakkingen bestaat. Dat is dus jaarlijks zowat 157.000 ton, waarvan slechts een heel klein deeltje wordt gerecycleerd.

De BBL lanceert daarom een nieuw project. In de brochure **Duurzame drankverpakkingen op school** vindt u tal van praktijkvoorbeelden hoe u werk kunt maken van o.a. het invoeren van drankverpakkingen met statiegeld en dito drankautomaten, drankfonteinjes voor water, hoe schoolreizen en -feesten milieuvriendelijk kunnen verlopen, enz. Ook thema's als de recyclage van drankkartons, welke verpakkingen milieuvriendelijk zijn en welke niet, enz. komen aan bod. Alle gemeentescholen kregen reeds een gratis exemplaar van de brochure. De inrichtende macht, de gemeente, is hier immers ook rechtstreeks verantwoordelijk voor het afvalbeleid van de gemeente. Andere scholen kunnen de brochure bestellen en betalen 100 fr. + verzendingskosten (of 70 fr. per exemplaar + verzendingskosten vanaf drie exemplaren).

BBL-Vlaanderen vzw - Overwinningstraat 26 bus 11 - 1060 Brussel - ☎ 02-539 22 17 - fax 02-539 09 21

KLAVERTJE DRIE

Klavertje Drie (zie ook vorig nummer) begeleidt en subsidieert **uitwisselingsprojecten** voor alle klassen van derde graad lager onderwijs tot pedagogisch hoger onderwijs. Voor uitwisselingen tussen 30/1 en 31/10 kunt u tot 15 januari beursaanvragen indienen.

Volgende **scholen uit de Franse Gemeenschap** zijn op zoek naar een Vlaamse partnerschool: Collège Saint François d'Assise, Ans (Alain Schoffers, ☎ 087-88 06 24); Institut Frans Fischer uit Brussel (☎ 02-215 40 69); Athénée Charles Janssens, Brussel (Marc Gicquel, ☎ 02-660 46 12); Athénée royal de Watermael-Boisfort, Brussel (Martine Cossement, ☎ 02-374 88 64); Institut Saint Joseph, Charleroi (Jean-Pierre Sinon, ☎ 071-81 70 04); Collège Notre-Dame de Bellevue uit Dinant (Daniel Bertrand, ☎ 082-61 25 58); Athénée royal Paul Delvaux uit Ottignies (Vinciane Cuche, ☎ 010-42 04 20); Institut Saint Roch uit Theux (Luc Daele, ☎ 087-54 23 25) en ten slotte Collège Saint Louis uit Waremme (Christel Feytons - chaussée de Wavre 120 - 4280 Hannut).

Departement Onderwijs - Afdeling Beleidsgerichte Coördinatie - Cel Internationaal Beleid - RAC Arcadengebouw - 1010 Brussel - Jan Ceulemans - ☎ 02-210 51 49 of *An Spinoy* - ☎ 02-210 51 28

FOTO: KATALOGUS

ONTWIKKELING MET KLASSE a 400.000 frank voor het project in Burkina Faso.

Ja, de Vlaamse leerkrachten hebben ondanks alles nog een hart voor echte ontwikkelingshulp. KLASSE stelde u in november n.a.v. de 11.11.11-actie een uniek scholingsprogramma voor in Burkina Faso. In het Gulmu-gebied kan daar slechts 10 % van de bevolking lezen of schrijven. U herinnert zich dat er een heel ontwikkelingsproces mogelijk wordt door een intensieve cursus in elke kleine dorpsgemeenschap. Voor 200 frank kunnen vijf mensen er met het nodige basismateriaal aan hun scholing beginnen. KLASSE opende een apart rekeningnummer bij het NCOS en jawel hoor. Drie weken na de oproep hadden onze lezers 200.000 frank verzameld. Op dit ogenblik zitten we al rond de 400.000 frank. Als we het rekensommetje maken, kunnen in Burkina Faso voor dat bedrag **10.000 jongeren** een woordenlijst, een rekenbord, een schrift, een balpen en een lei kopen. De lokale leraren kunnen daarmee aan de slag. Het begin van duurzame ontwikkeling. Het bedrag gaat integraal naar de 11.11.11-actie.

Het hele project in Burkina Faso wordt vanuit ons land ondersteund door de organisatie *Mensenbroeders* (☎ 02-512 97 94). Daar kreeg *Annie Laurysens* tientallen aanvragen van scholen om de tentoonstelling, dia's en video's rond het project uit te lenen.

Enkele weken geleden waren twee lokale vertegenwoordigers uit Burkina Faso in ons land te gast. *Dramane Sawadogo* en *Georges Combari* hebben op enkele dagen tijd heel wat scholen en instellingen bezocht. De enthousiaste ondersteuning door zoveel Vlaamse leerkrachten via KLASSE kwam voor hen totaal onverwacht en betekent zonder twijfel méér dan een hart onder de riem. Wij hebben hen in uw naam de loyale groeten en steun overgemaakt.

U kunt nog altijd geld storten op rek. 310-0785572-55 van het NCOS/11.11.11 met vermelding KLASSE. 200 frank is voldoende. Vanaf 1000 frank ontvangt u een fiscaal attest. Hartelijk dank aan alle lezers die zo spontaan aan dit initiatief hebben meegewerkt.

De ontwikkelingsactie van KLASSE had nog twee andere onderdelen. Meer dan 1000 leerkrachten vroegen de brochure leermiddelen aan om op school op een actieve manier rond mondiale vorming te werken. Op vele honderden scholen zijn het hele jaar door concrete acties aan de gang. Veel succes daarmee. De actie *Vierkant voor Afrika* loopt trouwens nog tot eind april.

KLASSE financiert ook 25 werkateliers in even veel Vlaamse scholen van kleuter- tot hoger onderwijs. Die worden op een intensieve manier begeleid door het *Centrum voor Mondiale Vorming* (☎ 011-31 32 11) voor de leerlingen tot en met lager secundair onderwijs. De leerlingen van hoger secundair en hoger onderwijs krijgen het uitstekende vormingsprogramma *ZAP-Afrika* van de jongerenwerking *Greenwich* van het NCOS (☎ 02-539 26 20).

Houdt u ons op de hoogte van het verloop van de acties?

DE REACTIES a

• Als u inschrijft voor een initiatief verwachten de organisatoren ook echt dat u komt. Het is niet omdat het gratis is dat u zomaar kunt afhaken.

Dat is niet alleen onbeleefd («en dat voor een leerkracht!»). Er is ook altijd een wachtlijst van mensen die maar wat graag uw plaats hadden ingenomen. Bovendien investeren de organisatoren in mensen en middelen om u optimaal te ontvangen. Fijn als u dan gewoon uw kat stuurt. Ook voor deze kleine minderheid toch dit advies. U krijgt altijd een uitnodiging. Kunt u uiteindelijk toch niet komen: graag tijdig een seintje aan de organisatoren. Horen ze liever dan miauw.

• Eén van de hoogtepunten uit de actie Meesterstukken was zonder twijfel de **verwendag** voor leerkrachten van De Velinx in Tongeren. Aan een rijkelijk gedekte tafel werden 70 leerkrachten tot hun eigen verrassing letterlijk, figuurlijk én literair verwend door Walter Van Den Broeck, Bart Moeyaert, Bob De Groof, Julien Schoenaerts, Warre Borgmans, Geert Van Istendael en Benno Barnard. KLASSE mocht de gastheer spelen.

• De aangekondigde **studiedagen** van de *Koning Boudewijnstichting* over leerlingenparticipatie en over beroeps onderwijs brachten vele honderden leerkrachten op de been. Hier klinkt de stem van de basis: vrunk, vrij en enthousiast. Dat is voor velen een hart onder de riem. Wie ze gemist heeft kan een verslagboek aanvragen bij de *Koning Boudewijnstichting - Brederodestraat 21 - 1000 Brussel - ☎ 02-511 18 40 - fax 02-511 52 21*

• *Up With People* trad op in Buggenhout en in Antwerpen. Ruim 700 lezers wilden graag een **toegangsticket**. De 60 gelukkigen die er via KLASSE een kregen, hebben het zich geen moment beklagd. In 1996 komt *Up With People* trouwens opnieuw naar ons land. Zo'n 60 scholen toonden interesse voor het *School Outreach Program*. Zij ontvangen allemaal een informatiepakket met invulformulier. Hiermee wil *Up With People* zich eerst een duidelijk beeld vormen van vraag en aanbod. Afspraken worden later gemaakt.

• De **werkateliers** rond ontwikkelingshulp die KLASSE gratis aanbood (Vierkant voor Afrika, KLASSE 59) gaan naar: **Kleuteronderwijs**: Stedelijke Basisschool Borgerhout, Vrije Basisschool Termolen Zonhoven, GO De Wimpel Elsene, Vrije Gesubsidieerde Basisschool Laarne en Spes Nostra Heulen. **Lager onderwijs**: VGB Poederlee, Vrije Basisschool Hechtel, De Appeltuin Leuven, Kinderland Kortrijk en Presentatie Lokeren. **Lager secundair onderwijs**: KA Turnhout, Middenschool St. Michiel Leopoldsborg, KA Asse, Egmont Scholen Zottegem en St. Andres Oostende. **Hoger secundair onderwijs**: Salus Nostra Mol, Vrije Humaniora St. Ursula Maaseik, St. Pieterscollege Jette, Instituut OLV Vrouw Zele en TI St. Joris Menen. **Hoger onderwijs**: Antwerpse Hogeschool Antwerpen, Medea Genk, Katholieke Hogeschool Leuven Heverlee, KATHO Tielt en IPSOC Kortrijk.

• Zelfs radio-activiteit schrikt onze lezers niet af. De vraag overtreft het aanbod. Meer dan 1000 lezers zullen uiteindelijk een bezoek kunnen brengen aan **Isotopolis**, het project rond radio-actieve afvalstoffen van het NIRAS. Als u een bonnetje hebt ingestuurd, ontvangt u een uitnodiging.

• Het loopt storm voor de **tentoonstelling Veilig (t)huis** in het Provinciaal Veiligheidsinstituut in Antwerpen. De 75 gezinstickets voor KLASSE waren op twee dagen tijd de deur uit. Wie uit de boot viel, mist weliswaar de rondleiding, maar ook zo loont het beslist de moeite deze doe-tentoonstelling eens binnen te lopen.

OPDRACHTHOUDER S GEZOCHT

Het *Departement Onderwijs, Dienst Europese Projecten* zoekt een vastbenoemd leraar technische en/of praktijkvakken met onderwijsbevoegdheid in de 2de of 3de graad BSO en DBSO voor een detachering naar het Departement. Als Opmachtvoerder zult u verantwoordelijk zijn voor de **netoverschrijdende opvolging van de alternerende systemen**. Liefst hebt u samenwerkingservaring met het bedrijfsleven.

Verdere jobeisen: u woont in de provincies Antwerpen, Oost-Vlaanderen of Brabant; u bent bereid tot het aanvaarden van een flexibele werktijdregeling én af te stappen van de vakantieregeling van het onderwijs; u hebt teamgeest; u bent contactvaardig, flexibel én mobiel (gebruik van eigen wagen is vereist). Uiteraard zijn ook zin voor verantwoordelijkheid en administratieve stiptheid onontbeerlijk. Datum van indiensttreding: 15 februari. U stuurt uw kandidatuur (met cv en motivering) vóór 15 januari naar *Departement Onderwijs - Dienst Europese Projecten - Koningsstraat 93 bus 3 - 1000 Brussel - ☎ 02-227 14 11 - fax 02-227 14 00*

WEDSTRIJDEN

• WEDSTRIJD

NATUUR EN WETENSCHAP 1996

Leerlingen van de laatste vier jaren van het **gemeenschapsonderwijs** (individueel of in groepjes van max. 3 leerlingen) houden een **wetenschappelijke uiteenzetting** over een onderwerp naar keuze (biologie, ecologie, chemie, fysica, geologie, technologie, archeologie,...). De voorkeur wordt gegeven aan opzoekingswerk. De uiteenzetting duurt 12 à 15 minuten per kandidaat, gebruik van didactische en visuele middelen inbegrepen. De jury zal de kandidaten ondervragen in verband met hun kennis van het gekozen onderwerp. In februari, maart en april zijn er provinciale schiftingen. Vijf laureaten nemen deel aan de finale op 15 mei. Hier wordt een prijzenpot van 60.000 fr. verdeeld plus boekenpakketten en diploma's. Deadline voor inschrijving: 15 februari.

Natuur en Wetenschap vzw - J. Vandermeulen - Zuidstraat 211 - 3581 Beverlo - ☎ 011-40 13 54 - Inlichtingen: Liliane Lismont - ☎ 016-53 73 75

• BESTE JUNIOR KOK DER BELGISCHE HOTELSCHOLEN

Koks, jonger dan 25 jaar, met een diploma van een erkende Belgische hotelschool, sturen vóór 11 februari een **nieuw recept** naar het wedstrijdsecretariaat. Thema is **konijn** (warme bereiding). Zes geselecteerden mogen op 8 maart hun recept bereiden voor een jury. Naast het origineel recept, bereiden ze dan ook een opgelegd klassiek gerecht.

Unie Oudleerlingen Hotelschool Oostende vzw - E. Robaey - Vingerlingstraat 17 bus 5 - 8400 Oostende - ☎ 059-32 39 72 - fax 059-33 16 63

• PRIJS MICHIEL VANDEKERCKHOVE - WOORDKUNSTFESTIJN ZIJN EN WORDEN '96

Jongeren van 18 tot 42 jaar kunnen inschrijven met een **solo-programma** van min. 15 en max. 20 min. Het thema is vrij. Afgestudeerden Wordkunst mogen niet deelnemen. U moet de teksten uit het hoofd kennen, maar u mag putten uit bestaand (Nederlandstalig of vertaald) werk. Eenvoudige decorelementen en accessoires zijn toegelaten. Vier laureaten krijgen twee optredens en een ereloon van 11.000 fr. (reiskosten inbegrepen). Het **Woordkunstfestijn** vindt plaats op 23 maart in Ieper. Inschrijven vóór 1 februari.

Marnixring Grensland Lode de Boninge - Zijn en worden - D'Hondtstraat 33 - 8900 Ieper - fax 057-20 58 27

100 JAAR VAN OSTAIJEN

Regisseur **Guido Lauwaert**, dirigent **Dirk Vermeulen** en componist **Peter Vermeersch** sloegen de handen in elkaar voor de **muzikaal-literaire**

productie **Music-Hall**. Dat is ook de titel van de eerste dichtbundel van **Paul van Ostaijen** (1896-1928), wiens 100ste geboortedag we dit jaar vieren. Er schuilt zoveel muzikaliteit in zijn gedichten dat een toneelconcert, waarbij muziek en actie parallel lopen, voor de hand lag.

De voorstelling is geen opeenvolging van gezongen gedichten, wél een verhaal over de literaire evolutie van **Paul van Ostaijen**, zijn vriendenkring, de sfeer van de stad als constante in zijn poëzie, de gevoelswereld van de dichter. Het kamerorkest **Prima La Musica** (o.l.v. **Dirk Vermeulen**) begeleidt de twee solisten die de gedichten «vertolken». Deze voorstelling is bijzonder geschikt voor leerlingen vanaf 15 jaar.

Music-Hall gaat in première op 22 februari in **CC De Werf** in Aalst. Dan volgt een tournee door Vlaanderen (voorjaar) en Nederland (najaar) langs schouwburgen, culturele centra, enz. Meer dan 40 voorstellingen staan al geprogrammeerd in grote én kleine Vlaamse steden. **Voor inlichtingen en reservaties:** *Vere-nigde Werkhuizen Thassos vzw - Paul Schyvens - A. Rodenbachstraat 19b - 2140 Borgerhout - ☎ 03-235 04 90 - fax 03-235 11 05.*

In de centra waar **Music-Hall** wordt gespeeld, staat tegelijk ook een tentoonstelling over leven en werk van **Van Ostaijen**. Vijftien panelen en een begeleidende brochure brengen van **Ostaijen** en zijn tijd tot leven. Daarnaast heeft **Het Davidsfonds** (label Eufoda) een CD uitgebracht met hoogtepunten van het concert.

Op 15 februari om 20 u., één week vóór de officiële première, is er in CC De Werf in Aalst een exclusieve jeugdpremière, waarop het Departement Onderwijs en de Vlaamse Minister van Onderwijs graag 500 jongeren uitnodigen (in klasverband). Wilt u daarbij zijn met uw klas en wilt u met uw leerlingen de speciale gasten zijn op de receptie achteraf? Stuur vóór 22 januari onderstaande bon naar **CC De Werf - Kathleen Keymeulen - Molenstraat 51 - 9300 Aalst - ☎ 053-76 13 11 - fax 053-70 15 54 of 053-78 46 33**

WERELDKLAS VOOR LEERKRACHTEN **b**

De **Baobab Wereldklas** werkt vooral met **inleefprogramma's** voor leerlingen. Sinds vorig jaar is er ook een programma voor leerkrachten. In juli 97 trekt opnieuw een groep leerkrachten naar Senegal en Gambia om scholen, projecten én dagelijkse leven te bekijken.

Van 19 tot 21 februari is er een **actieve vormings-driedaagse** rond correcte beeldvorming over het zuiden bij uzelf en in de klas. De driedaagse is bedoeld voor leerkrachten van alle niveaus van het onderwijs. Speciaal aanbevolen voor wie in 97 mee wil reizen, maar ook interessant voor anderen. Het programma is immers veel breder dan die ene specifieke reis. Plaats van handeling is **Het Laathof - W. d'Urselstraat 7 - 2880 Bornem-Hingene - ☎ 03-889 59 66**. Deelnemen kost 3500 fr., alles inbegrepen. Er is kinderopvang voor 6-12-jarigen. Dat speciale kinderprogramma kost 2000 fr., alles inbegrepen. **Baobab Wereldklas - Nieuwstraat 70 - 9100 St. Niklaas - ☎ 03-777 20 15 - fax 03-766 36 41**

GRATIS NAAR MUSIC-HALL

μ JA, ik wil graag met mijn klas op 15 februari om 20 u. de exclusieve jeugdpremière van Music-Hall bijwonen en deelnemen aan de receptie na de voorstelling.

Naam:

School:

Adres van de school:

Telefoonnr.:

Aantal leerlingen:

Aantal leerkrachten:

Stuur de bon volledig ingevuld vóór 22/1/96 naar **CC De Werf - Molenstraat 51 - 9300 Aalst**

OLYMPIADES

S

• VLAAMSE OLYMPIADES VOOR NATUURWETENSCHAPPEN 96

Leerlingen van de **derde graad secundair onderwijs** kunnen deelnemen in twee fases: provinciale **schiftings** (met meerkeuzevragen) en een **eindronde** (theoretisch én praktijkgedeelte) voor de beste 15 deelnemers per olympiade. De schiftings vinden plaats op 7 februari (8ste Vlaamse Fysica-Olympiade); 6 maart (7de Vlaamse Biologie-Olympiade) en 13 maart (13de Vlaamse Chemie-Olympiade). De eindronden vinden plaats op 20 april in de lokalen van de VUB. De geselecteerden nemen van 1 tot 5 april (paasvakantie) deel aan een **gratis stage-week**. De twee best geklasseerde deelnemers van elke Olympiade nemen tijdens de zomervakantie deel aan de **7de Internationale Biologie-Olympiade** (1 tot 10/7 in Oekraïne); de **28ste Internationale Chemie-Olympiade** (14 tot 23/7 in Moskou) en de **27ste Internationale Fysica-Olympiade** (30/6 tot 7/7 in Oslo). Inschrijven vóór 12 januari (enkele dagen later mag ook). Deelnemen kost 100 fr.

Wedstrijdsecretariaat Vlaamse Olympiades voor Natuurwetenschappen - LUC - Linda Bradt - Universitaire Campus - Gebouw D - 3590 Diepenbeek - ☎ 011-26 81 71 - fax 011-26 80 19 - specifieke inlichtingen: biologie: P. Reygel - ☎ 011-26 83 36; chemie: prof. dr. E. Onkelinx - ☎ 011-26 83 07; fysica: prof. dr. H. Hendrickx - ☎ 011-26 82 47

• 1STE VLAAMSE GEO-OLYMPIADE 96

Leerlingen van de **derde graad secundair onderwijs** kunnen inschrijven tot 31 januari. De wedstrijd verloopt in twee fases: schriftelijke **schiftingsronden** per provincie en een **eindronde** voor de tien besten. De eindproef bestaat uit een theoretisch én een praktisch gedeelte. De tien geselecteerden kunnen vóór de eindronde deelnemen aan een **stage**. De vier besten én hun plaatsvervangers worden voorgedragen voor de **International Geography Competition**, die dit jaar in Nederland zal plaatsvinden. Reglement van deze wedstrijd en meer informatie over de mogelijke onderwerpen bij **John Maes - Voorzitter Vereniging Leraars Aardrijkskunde - Laarstraat 3 - 2520 Ranst - ☎ en fax 03-485 73 79.**

MOEILIJKE KLASSEN

S

Moeilijke klassen, moeilijke leerlingen... zowel beginnende als meer ervaren leerkrachten worden er vroeg of laat mee geconfronteerd. In uw opleiding hebt u er theoretisch wel eens mee kennis gemaakt, maar hoe pakt u zo'n klas of zo'n leerlingen in de dagelijkse praktijk aan? **Dialog** vzw organiseert van 2 tot 4 februari een **trainingsweekend** om ervaringen uit te wisselen over mogelijke alternatieven, om nieuwe inzichten te verwerven, enz. Is er zoiets als een trukendoos om op terug te vallen als de klas-sieke aanpak faalt?

Tegelijk met uw training lopen een aantal sessies met jonge acteurs die bepaalde problemen, knelpunten, enz. in een klas-situatie naspelen. Deze sessies worden op video vastgelegd. Zo beschikt u over nuttig didactisch beeldmateriaal bij de meer theoretische gedeeltes van de training. Anderzijds kunt u meteen (volledig vrijblijvend) een aantal vaardigheden met deze groep jonge acteurs als «moeilijke klas» inoefenen. De training vindt plaats in

Home Britannique in Anseremme. Deelnemen kost 4500 fr., alles inbegrepen.

Dialog vzw zoekt 15 leerlingen uit het 5de jaar ASO of TSO om, onder begeleiding van een professioneel regisseur, «levensechte» **klas-situaties na te spelen**. In twee bijeenkomsten wordt een inventaris opgemaakt van «moeilijke» situaties. De sessies worden op video opgenomen en gehanteerd als didactisch materiaal tijdens de boven beschreven training. De jonge acteurs nemen deel aan dit weekend als «klas» waarmee de deelnemende leerkrachten hun vaardigheden kunnen inoefenen. Daarnaast is er ook een ontspanningsprogramma. Deelnemen aan dit project kost 600 fr. per leerling.

Dialog vzw - *Blijde Inkomststraat 109 - 3000 Leuven* - ☎ 016-23 26 49 - fax 016-22 87 94

UNIEKE TELEVISIE

a

Als u dit jaar één TV-reeks MOET zien is het wel **Ooggetuige** op TV 2. **KLASSE** kon al enkele afleveringen bekijken en inderdaad: dit is televisie op zijn best. Laat de video maar draaien want dit is bruikbaar in de klas voor jong en oud. De reeks gaat over **dieren in de natuur** maar er worden ook schitterende zisprongen gemaakt. Opwindend, fascinerend, opgebouwd als een avontuurlijke thriller, maar tegelijkertijd bijzonder informatief. De vormgeving is uniek: woord- en beeldtaal ontmoeten elkaar op een wonderlijke manier met de meest geavanceerde beeldtechnieken.

Via computersimulaties, gemengd met life-action van een struisvogel, zie je bijvoorbeeld hoe een bepaalde dinosaurus miljoenen jaren geleden moet gelopen hebben. Een tijger springt net boven je hoofd de huiskamer binnen, op honderden meters hoogte vlieg je doodgevoerd naast een toom eenden en in één oogopslag ontdek je de nooit vermoede parallel tussen de elegante pas van een dame in avondjurk en de sierlijke manier waarop een vis geruisloos door het water zwemt. **Ooggetuige** is dan ook een ode én aan de natuur én aan de (beeld)cultuur, een weldoende massage voor ons geteisterde netvlies. Het resultaat is uitzonderlijke micro- en macrofotografie, 28 minuten met open mond in de vertrouwde natuur wandelen, maar langs volstrekt nieuwe wegen. Je herkent alles, maar zo zag je het nog nooit.

U kunt de Nederlandstalige versie van de nieuwe BBC-reeks bekijken op TV 2, vanaf 7 januari, elke zondagavond om 19 u.

Er is dus nog leven na Kulderzipken. Dertien weken lang gaat het achtereenvolgens over vogels, vissen, reptielen, honden, katten, amfibieën, insecten, skeletten, jungle, dinosaurusen, olifanten, haaien en paarden.

De TV-reeks sluit aan bij de gelijknamige natuurboekenreeks die bij ons door De Standaard wordt uitgegeven. U wilt zo'n uitzonderlijk mooi boek (prijs in de boekhandel: 495 fr.) voor uw klasbibliotheek? **KLASSE heeft twintig boekenbonds van 500 fr. klaar liggen. Schrijf een kaartje naar **KLASSE - OOGGETUIGE - Koningsstraat 138 - 1000 Brussel****

VERTELLEN IS EEN KUNST

a

Van 7 tot 10 maart verzamelen professionele vertellers in Alden Biesen voor het **Internationaal Vertelfestival**. Alle genres komen aan bod: komische en griezelverhalen, poëzie en sprookjes, verhalen van grote schrijvers en volksverhalen uit de mondelinge overlevering. Er zijn vier talen vertegenwoordigd: Duits, Frans, Engels en Nederlands.

Donderdag 7 en vrijdag 8 maart kunt u met uw klas naar het Festival. Tussen 9 u. en 16 u. zijn er vier vertellessies met elk een achttal vertellers. U kunt uit het dagprogramma een **eigen pakket samenstellen** in functie van het genre en de taal die u verkiest. Op zaterdag 9 maart is er alleen een avondprogramma, waarbij de vertellers gezamenlijk een cocktail van genres en talen brengen. Datzelfde programma wordt herhaald op zondagvoormiddag 10 maart. In de namiddag zijn er ten slotte opnieuw vertellessies voor het grote publiek, met aangepaste verhalen voor kinderen. U vindt het hele programma op uw school.

Landcommanderij Alden Biesen - Ingrid Willems - Kasteelstraat 6 - 3740 Spouwen (Bilzen) - ☎ 089-41 39 13

VROUW EN KUNST

a vzw *Gynaika* is een platform voor vrouwelijke kunstenaars. Het doel? Een databank van nationale en internationale vrouwelijke kunstenaars samenstellen, bestaande cultuurorganisaties bewerken om zoveel mogelijk vrouwelijke kunstenaars te programmeren én wetenschappelijk onderzoek stimuleren naar de positie van de vrouw in de wereld van kunst en cultuur. Uit de werking groeide de idee van *Gynaika 96*, een grootscheeps festival dat van februari tot mei zoveel mogelijk vrouwelijke kunstenaars op zoveel mogelijk Vlaamse

podia en in zoveel mogelijk Vlaamse zalen wil brengen. Op het (voorlopige) programma: *Women go wild* (een reizend vrouwenhumor festival, eind januari); tentoonstellingen van hedendaagse én oude kunst van vrouwelijke kunstenaars; concerten van oude muziek van vrouwelijke componisten; optredens van vrouwelijke muzikanten (bv. sitarspeelster *Darshan Kumari*, Rai-zangeres *Cheikha Remitti*), enz. Daarnaast is een reeks publicaties gepland, met een kunstboek over vrouwelijke kunstenaars, een boek over *Oude Meestersessen* en een aantal wetenschappelijke werken. Ook aan de scholen is gedacht: er komt een handboek, gebaseerd op onderzoek naar de loopbaanverwachting van vrouwen in het kunst- en cultuurwereldje.

Dit project is vooral interessant voor de derde graad secundair onderwijs, de kunsthumaniora en het pedagogisch hoger onderwijs. Vraag zeker de gratis programmabrochure aan.

vzw *Gynaika* - Handelsbeurs - Twaalfmaandenstraat 1 - 2000 Antwerpen - ☎ 03-232 22 29 - fax 03-232 57 80

TAALASSISTENTEN

S LINGUA is het onderdeel van het Europese Socrates-programma dat de kennis van vreemde talen in het onderwijs wil stimuleren. Datzelfde Lingua heeft er nu een nieuwe actie bij onder de naam *Taalassistenten*. Enerzijds krijgen toekomstige taaldocenten de kans om hun kennis van vreemde talen, andere Europese landen en andere onderwijssystemen uit te breiden. Anderzijds brengt de actie leerlingen in contact met iemand uit een land waarvan zij de taal leren (de taalassistent komt les geven, weliswaar zonder de eigen leraar vreemde talen te vervangen). Bent u een toekomstig taalleerkracht en wilt u

in het schooljaar 96-97 graag een stage (enkele maanden) lopen in een buitenlandse school? Bent u taalleerkracht en wilt u volgend schooljaar graag een buitenlandse taalassistent ontvangen in uw school? Voor meer inlichtingen of voor het aanvragen van een beurs kunt u contact opnemen met het *Vlaams Lingua Agentschap - Departement Onderwijs - Hilde De Veirman - RAC Arcadengebouw - bureau 5097 - ☎ 02-210 52 89 - fax 02-210 53 55*

THEATER OP SCHOOL

S U kunt niet naar het theater? Dan komt het theater naar u. En we geven u de kans om er zelf over te oordelen.

Compagnie Barrevoet herbergt een stel jonge acteurs, die net zijn afgestudeerd aan de Kleine Academie in Brussel. Ze hebben een zwak voor grote teksten en ze willen die graag brengen voor een breed publiek. Ook schoolpubliek. Met *Britannicus* van *Jean Racine* bijten ze de spits af. Ze spelen de voorstellingen in de school zelf voor leerlingen van de derde graad secundair onderwijs. En als het aan hen ligt, kan dat op sterk uiteenlopende lokaties. De voorstelling kan worden gespeeld voor groepen tot 250 leerlingen. Er is een voor- en nabespreking. Bovendien zorgt het gezelschap voor een lesmap, met concrete lesideeën rond de voorstelling, het keizerlijk hof ten tijde van Nero en het theater in de tijd van *Jean Racine*. Als u dat wenst, werken ze ook een hele lesdag rond het schrijven en spelen van theater teksten.

Britannicus gaat over de perikelen van de kersverse keizer Nero en zijn rivaal Britannicus. *Jean Racine* zorgde voor een brok loepzuiver theater, schijnbaar eenvoudig en functioneel, waarin alle informatie die nodig is om het stuk te begrijpen binnen het stuk wordt gegeven. *Laurens Spoor* tekende voor de vertaling in onberijmd alexandrijnen en met grote eerbied voor de oorspronkelijke tekst. Aan hem werd gevraagd deze jonge compagnie in haar werkproces te begeleiden.

Compagnie Barrevoet zorgt in samenwerking met KLASSE voor een reeks promotievoorstellingen. In elke provincie één. St. Jozefscollege Aarschot, Xaveriuscollege Antwerpen, Humaniora Nieuwenbosch Gent, Onze-Lieve-Vrouw-TerEngelen Kortrijk en St. Jozef Instituut Bokrijk verleenden hun medewerking. De leerlingen van die scholen maken van deze promotiereeks «real life» en u bent als leerkracht van harte uitgenodigd.

Compagnie Barrevoet werkt nog aan twee andere projecten. *Koningen zonder paard* is een voorstelling over de koningsdrama's van *Shakespeare*. Ze richt zich tot de tweede graad secundair onderwijs. *De dag dat de kat sprak* is een creatie voor het kleuteronderwijs en de eerste graad lager onderwijs.

Meer informatie: *Thales* vzw - Verschansingsstraat 13 - 2018 Antwerpen - ☎ en fax 03-248 26 12

GRATIS NAAR BRITANNICUS

μ JA, ik kom gratis naar *Britannicus* (met 1 / 2 personen) op:

- maandag 22/1 om 12.50 u. in Aarschot
- dinsdag 23/1 om 10.15 u. in Antwerpen
- woensdag 24/1 om 19.30 u. in Gent
- donderdag 25/1 om 19.30 u. in Kortrijk
- vrijdag 26/1 om 13.15 u. in Bokrijk

Naam:

Adres:

School:

Stuur deze bon naar *Thales* vzw - Verschansingsstraat 13 - 2018 Antwerpen. U ontvangt per kerende post een bevestiging en een reisweg.

GRATIS NAAR WINTERS **a**

Speeltheater Gent speelt in de Kopergieterij het nieuwe stuk **Winters**, in een regie van *Eva Balen* op teksten van *Heleen Verburg*. Het stuk is bedoeld voor iedereen vanaf 6 jaar. Een meisje ligt in een bed. Zij is heel erg ziek. Vreemde mannen zingen wilde liederen en ze wil met hen meedoen, ze wil een Bal Masqué. Ze wil NU leven. **Winters** vertelt over de lust om te leven, maar ook over de machteloosheid tegenover iets waaraan niemand schuld heeft. **Winters** vertelt over de grens tussen blijdschap en verdriet, tussen moed en wanhoop, tussen er zijn en er niet meer zijn. Het stuk is ontstaan uit gesprekken van *Eva Bal* met langdurig zieke kinderen in het Gentse Universitair Ziekenhuis.

Speciaal voor lezers van KLASSE liggen aan de kassa 50 vrijkaarten klaar: 25 x 2. U reserveert gewoon telefonisch op 09-233 70 00 (9 u. tot 12 u. en 14 u. tot 17 u.) en u vermeldt de voorstelling van uw keuze en de magische woorden **Vrijkaarten KLASSE**. Voor de 25 snelste bellers zullen de kaarten aan de kassa klaarliggen. U kunt reserveren voor de voorstellingen van vrij. 12 (10 u. of 14 u.), za. 13 (20 u.), zo. 14 (15 u.), ma. 15 (10 u. of 14 u.), di. 16 (14 u.), vrij. 19 (20 u.), za. 20 (15 u.), zo. 21 (15 u.) of vrij. 26 januari (20 u., meteen ook de slotvoorstelling).

Speeltheater Gent - Blekerijstraat 50 - 9000 Gent - 09-233 70 00

GEDETACHEERDE GEZOCHT **a**

• *De Jeugddienst van Kerk en Wereld - Korte Schipstraat 16 - 2800 Mechelen - 015-28 07 00* zoekt een vastbenoemd leerkracht (max. 45 jaar) voor **promotioneel en redactioneel werk** m.b.t. haar jongerenblad *Impuls*, voor het leggen van contacten met scholen, groepen en parochies, en voor de ontwikkeling van religieuze animatie- en vormingsactiviteiten.

• *Forum voor Pluralistisch Jeugdwerk vzw - Van Elewijckstraat 35 - 1050 Brussel - 02-649 51 37* zoekt voor onmiddellijke indiensttreding een vastbenoemd leerkracht (max. 40 jaar) met ervaring in het jeugdwerk, die als vormingsverantwoordelijke zal instaan voor kadervorming, dienstverlening, publikaties en opvolging van jeugdthema's. Solliciteren met CV vóór 15 januari.

• *Bouworde vzw - Tiensesteenweg 145 - 3010 Leuven - 016-25 91 44 - fax 016-25 91 60* zoekt een vastbenoemd leerkracht (jonger dan 40 jaar) voor **propaganda in scholen en vorming van vrijwilligers**. Bouworde is een vrijwilligersorganisatie die sociale projecten realiseert in de bouwsector, in binnen- en buitenland.

ECHTSCHIEDING PER TELEFOON **a**

Overleg van Kinder- en Jongerentelefoons (OKEJ) onderzoekt de beleving van **kinderen en jongeren in een echtscheidingsituatie**. De telefonische oproepen en brieven die de Kinder- en Jongerentelefoons van 1 januari tot 30 april ontvangen, worden geanalyseerd. De emotionele beleving staat centraal, maar ook het juridische aspect komt aan bod. Een recente wetwijziging maakt het immers mogelijk om minderjarigen te horen in een echtscheidingsprocedure. Het onderzoek wil peilen naar het verloop van dit hoorrecht in de praktijk. Hoe meer telefoontjes en brieven, hoe correcter de resul-

taten van dit onderzoek.

Kinderen en jongeren kunnen hun stem laten horen. **Telefoneren naar 078-15 14 13 of schrijven naar Kinder- en Jongerentelefoon - Postbus 50 - 2800 Mechelen.**

Als leerkracht kunt u dit onderzoek in één van uw lessen vermelden (met verwijzing naar adres en telefoonnummer). Meer informatie over het onderzoek krijgt u bij *OKEJ - Dominique Degrande - Kammerstraat 10 - 9000 Gent - 09-233 69 19 - fax 09-225 00 58*

LERAREN-CORRECTOREN **S**

Het *Afstandsonderwijs* zoekt leerkrachten voor het **bijambt leraar-corrector** voor verscheidene cursussen op het niveau van de tweede en derde graad secundair onderwijs. Een aantal kandidaten zullen direct aan de slag kunnen; met andere geïnteresseerden wordt een wervingsreserve aangelegd.

De kandidaat-leraren moeten minstens drie jaar effectief les hebben gegeven in het betrokken leervak en zijn houder van de vereiste studiebewijzen (aggregaat lager of hoger secundair onderwijs). Alleen leerkrachten die minder dan 75 % van een normale opdracht uitvoeren, komen voor dit bijambt in aanmerking. Er worden kandidaten gezocht voor **volgende leervakken:**

- tweede graad: geschiedenis L, Nederlands L, Frans L, Biologie L, Duits L en Aardrijkskunde L;
- derde graad: aardrijkskunde HSO en Spaans HSO.

Daarnaast is er een bijambt vacant voor een ambtenaar van niveau 1, die bevoegd is in de materie **personeelsstatuut** van de federale ambtenaren. Deze man of vrouw zal een schriftelijke cursus Statuut uitwerken én de taken van de ingeschreven cursisten corrigeren.

Kandidaten voor één van deze bijambten sturen hun aanvraag zo snel mogelijk naar onderstaand adres. Bij uw aanvraag voegt u een omstandige opgave van uw studiebewijzen en uitgeoefend ambt, met vermelding van uw school of openbare instelling.

Departement Onderwijs - Administratie Permanente Vorming - Afdeling Volwassenenonderwijs - Afstandsonderwijs - Koningsstraat 67 - 1000 Brussel - 02-211 43 22 of 211 44 86 - fax 02-211 43 81

ZORG EN ZIN VOOR KLEUR **S**

Dit is het thema van de *Open Monumentendag Vlaanderen 1996*. Dit jaar kunnen ook alle kunsthumaniora's hieraan deelnemen. De bedoeling is dat u met uw leerlingen een project uitwerkt rond jongeren en de Open Monumentendag. Centraal staat het monument, de beleving ervan, relatie en interpretatie van het thema **Zorg en zin voor kleur**. Het project moet concreet gerealiseerd worden op de dag zelf, zondag 8 september. Een onafhankelijke jury zal de ingediende projecten beoordelen. Vanuit de *Stuurgroep Open Monumentendag Vlaanderen* kunt u financiële ondersteuning krijgen. Er zal ook een **jongerenmagazine** verschijnen, met daarin de gekozen projecten. Ook andere voorstellen (teksten, foto's, cartoons, enz.) zijn welkom. Alle Vlaamse kunsthumaniora's (secundair niveau) kunnen hun projecten indienen tot einde maart. Uw school heeft een informatiefiche ontvangen.

Secretariaat Open Monumentendag Vlaanderen - Koning Boudewijnstichting - Brederodestraat 21 - 1000 Brussel - 02-511 18 40 - fax 02-512 00 35

GRATIS NAAR MAMA CARLOTA **S**

Charlotte van België, dochter van Leopold I trouwt met Maximiliaan, aartshertog van Oostenrijk en gouverneur van Lombardije-Venetie. Maximiliaan wordt keizer van Mexico. Napoleon trekt zijn troepen terug en Maximiliaan staat er alleen voor. De 26-jarige Charlotte komt terug naar Europa op zoek naar steun, maar verzinkt langzaam in waanzin. Ze verblijft nog 60 jaar in het kasteel van Boechout, waar ze in 1927 overlijdt.

Het **gloednieuwe toneelstuk *Mama Carlota*** (naar een Mexicaans spotlied) speelt zich af op 7 juni 1926, een half jaar voor het overlijden van Charlotte. Het stuk toont de eenzaamheid, de machtshonger, het amoureuze échec, het politieke débacle, de waanzin, de honger naar genegenheid, de doodsangst, het wantrouwen, de passies, kortom de hele hel van tegenstrijdige gevoelens die deze vrouw heeft doorleefd. *Catrien Hermans* regisseert *Ivonne Lex* en *Frans Maas* in een tekst van de hand van *Frans Depeuter*. De première is op 27 januari. Het stuk wordt nog gespeeld tot 12 mei. Als u met uw klas een voorstelling wilt bijwonen, krijgt u een fikse korting op de normale toegangsprijzen.

Speciaal voor KLASSE liggen er 50 vrijkaarten klaar voor de vertoningen van 1, 15, 22 en 29 februari en 2 maart (start voorstelling telkens om 20.30 u.). U stuurt zo snel mogelijk een gele briefkaart naar onderstaand adres en u vermeldt daarop de datum van uw keuze én een reservedatum. Per vertoning krijgen vijf lezers twee kaarten toegestuurd.

Theater Ivonne Lex - Chantal Woestyn - Lange Nieuwstraat 81 - 2000 Antwerpen - ☎ 03-231 71 81 - fax 03-226 42 77

KOSMOS OP CDI **S**

In de reeks *Edu-disc* is een interactieve CDI verschenen over ***Kosmografie*** met een volledig beeldoverzicht van de huidige **sterrenkunde en hemelbeschrijving**. Geschiedenis, oude en nieuwe heelalmodellen, de mooiste en fraaiste beelden gemaakt vanuit ruimtetuigen, enz. werden verzameld. Meer dan 500 beelden geven een overzicht van ons zonnestelsel, Melkweg en andere zonnestelsels. Zo'n 80 schema's verduidelijken begrippen als parallax, ecliptica, siderische en sinodische omloopbanen, enz. Seizoenen en schijn gestalten, eclipsen en verduisteringen, enz. hebben voor u geen geheimen meer.

Europlanetarium - Kattevennen 19 - 3600 Genk - ☎ 089-35 27 94 - fax 089-36 40 50

GRATIS SPREEKBEURT **S**

Het Rode Kruis heeft een **spreekbeurtset** voor leerlingen van 10 tot 14 jaar. ***Druk in de weer*** bestaat uit grote, losse bladen waarmee ze een boekje kunnen maken dat informatie en verhaaltjes geeft om zelf een spreekbeurt samen te stellen. In de set zitten ook zeven posters om een spreekbeurt te illustreren. Wist u dat bloed slechts 35 dagen in de koelkast kan worden bewaard? Dat uw leerlingen vanaf 10 jaar eerste hulp kunnen leren?

De set is gratis voor individuele aanvragen van jongeren. Leerkrachten kunnen de spreekbeurtset aankopen (360 fr.) voor klassikaal gebruik.

Rode Kruis-Vlaanderen - Jeugd Rode Kruis - Vleurgatsesteenweg 98 - 1050 Brussel - ☎ 02344 19 18

• **CYBERSPE@K**
Hoe sluit je aan op Internet, wat kost het en wat mag je er verwachten? Journalist Alain Grootaers schreef een beknopt en vooral duidelijk boekje over het reilen en zeilen op Internet. Met alfabetische wegwijzer bij de digitaal, de *netiquette*, handige sites, nuttige e-mailadressen en een handleiding voor het eerste gebruik. Een praktische gids voor de informatiesnelweg, met de nodige zin voor relativisering op papier gezet. *Yahoo* voor 395 fr.
Cyperspe@k - Standaard Uitgeverij - Belgiëlei 147a - 2018 Antwerpen - ☎ 03-239 59 00 - fax 03-230 85 50

• **ALMANAK**
Wilt u weten wat er in Vlaanderen en Nederland op onderwijsgebied aan wetenschappelijk onderzoek loopt of afgerond is? Dan hebt u de **Almanak Onderzoek 1995** nodig, een overzichtelijk boekwerk met gegevens over 935 onderzoeksprojecten van januari 92 tot december 94: aanleiding, doel, conclusie, literatuur, onderzoeksmethodes, projectleiders,... Als uw boekenkast wat klein is, kunt u ook de **CD-ROM Onderwijs** proberen met daarop de nieuwe **Databank Onderzoek van Onderwijs**, die u informeert vanaf 1989 en die om de vier maanden wordt geactualiseerd. Een jaarabonnement kost 350 NLG.
Almanak Onderzoek van Onderwijs in Nederland en Vlaanderen 1995, 1500 fr. over te schrijven op rek. nr. 091-2203006-68 van MNST Vlaamse Gemeenschap - OND-Verkoop Publikaties - 1010 Brussel. Vermeld de titel en het referentienummer 170.1
CD-ROM Onderwijs - Databank Onderzoek van Onderwijs - Informatiebank - Antwoordnummer 10144 - 1000 PA Amsterdam - Nederland - ☎ 00 31 20 51 28 666 - fax 00 31 20 51 28 609

• **PRE-BORDEN**
Kinderen leren wel de betekenis en de soorten verkeersborden, maar of ze er in het verkeer op reageren is nog wat anders. Daarom werden de *pre-borden* ontwikkeld. Ze leren kinderen reageren op de vorm en de kleur die typisch zijn voor verkeersborden. Een rode driehoek met een schaar, een blauwe cirkel met een boek erin, een rode cirkel met te veel snoep... herkenbare situaties in de taal van het verkeer. Speciaal

BASISONDERWIJS

• **ALGEMEEN**
Marijke scoort 12 op 17 op uw toets. Erg behoorlijk, vinden haar ouders. Hoe maakt u hen echter wijs dat u de slaaggrens op 11 had vastgesteld en dat Marijke er met de hakken over de sloot is doorgeraakt? Er is maar een middel: uw score omzetten in punten of procenten die wel klare wijzen schenken. **Van score naar punten** geeft aan hoe u dit kunt aanpakken. Een beknopte handleiding en veel berekeningstabellen besparen u het passen en tellen. Snel en zonder moeite maakt u van 12 op 17 met slaaggrens 11 het meer sprekende 58 %. Een mooi hulpmiddel bij uw evaluatie. Prijs: 221 fr.
Uitgeverij Van In - Grote Markt 39 - 2500 Lier - ☎ 03-480 55 11 - fax 03-480 76 64

VAKTIJDSCHRIFTEN (4)

Artikels over actualiteit, geschiedenis, wetenschap, kunst en literatuur, een gratis bijlage met *Praktische Wenken* voor de leerkracht, dit alles in de lijn van leerplannen en eindtermen... maar vooral duidelijke achtergrondinformatie die jongeren begrijpen. Dat vindt u in **Blikopener**, tijdschrift voor leerlingen dat maandelijks verschijnt. Een aanrader voor de eerste en tweede graad ASO en voor de oudere leerlingen van TSO en BSO. U kunt meedingen naar een van de 5 gratis jaarabonnementen die we weggeven, maar voor een gratis proefnummer volstaat een telefoontje.
Keesing Onderwijsbladen - Isabelle De Becker/Elke Somers - Keesinglaan 2-20 - ☎ 03-324 38 90 - fax 03-324 38 98

NA RAIN MAN

Autisme in min of meer erge vorm is een stoornis die vanaf de geboorte of de vroege kindertijd bij 20 op 10.000 kinderen voorkomt. De oorzaken ervan zijn complex, de symptomen divers en de weerslag op gezin, klas en omgeving enorm. **Ik ben mijn eigen mens** bevat getuigenissen van ouders, een zus, een autist,... rond de vraag *Wat is autisme en hoe leer je ermee leven?* **Mijn broer is een orkaan** is een boeiend verhaal over hetzelfde thema voor kinderen vanaf 10 jaar. Geïnteresseerden kunnen ook een basisinformatiepakket over autisme aanvragen. Dit pakket is gratis.
Vlaamse Vereniging Autisme - Groot Begijnhof 14 - 9040 Gent - ☎ 09-238 18 18 - fax 09-228 98 79

GRATIS BOEKEN

KLASSE geeft van **Intensieve leerlingbegeleiding, Ik blijf mijn eigen mens** en **Van score tot punten** 5 exemplaren weg. Bovendien liggen voor het nieuwe jaar 5 gratis abonnementen van **Blikopener** op u te wachten. Om hiervoor in aanmerking te komen volstaat een gele briefkaart of een nieuwjaarskaartje met de vermelding van uw keuze. Misschien bent u bij de gelukkigen. We publiceren geen lijst met namen van winnaars (plaatsgebek), maar als u erbij bent, krijgt u vóór 15 februari van ons bericht. Veel geluk!
KLASSE - Zeker Lezen + voorkeurtitel - Koningsstraat 138 - 1000 Brussel

voor kleuters, lagere-schoolkinderen eerste graad en kinderen van het buitengewoon onderwijs. Vraag alvast de gratis folder aan.
Uitgeverij De Eenhoorn - Vlasstraat 17 - 8710 Wielsbeke - ☎ 056-60 54 60 - fax 056-61 05 83

KINDERANIMATIE

Kindernamiddagen waar theater en animatie centraal staan. Wellicht organiseert ook u ze op uw school. De **7de Kinderanimatiegids** van *Onderwijs-Services*erveert u 88 blz. animatiegezel-schappen, (poëzie)theaters, culturele centra, attracties, goochelaars, poppenspelers, clowns, muziekgroepen tot zelfs circusartiesten. Ook krappe beurzen vinden er hun gading.
Stort 100 fr. op rek. nr. 001-2274789-21 van C.I.S. - Naamsesteenweg 164 - 3001 Leuven met de vermelding KA 95-96

DE WERELD OP ZAK

Hoe kleden mensen zich in andere landen? Hoeveel drinkt een paard en waarom draagt het hoefijzers? Zijn alle dingen rond, vierkant of driehoekig? Wat doet de zee als het stormt? Hoe ziet een boot er van binnen uit? De formules van half ingekleurde transparante pagina's in deze nieuwe prentenboeken doet kleuters niet alleen ver-rast opkijken, ze stimuleert hen om zelf de antwoorden te vinden op hun vragen. Echt iets voor het leeshoekje in uw klas.
De wereld op zak - Start 5, 420 fr. - Infobook N.V. - Lil 51 - 2450 Meerhout - ☎ 014-30 04 77 - fax 014-30 32 43

SECUNDAIR ONDERWIJS

INTENSIEVE LEERLINGBEGELEIDING

Hoewel op Nederlandse onderwijsleest geschied, behandelt dit boek probleem-gebieden die 100 % compatibel zijn met de onze: vandalisme, spijbelen, leerproblemen, schoolstress, allochtone neveninstroom, enz. Mogelijke reactiestrategieën van de school worden uitgebreid toegelicht. De nadruk ligt op het secundair onderwijs.
Uitgeverij Garant - Tiensesteenweg 83 - 3010 Kessel-Lo - ☎ 016-25 31 31

REAFFECTATIE EN WEDERTEWERKSTELLING

Zo heet een nieuwe brochure waarin u een overzicht krijgt van de voornaamste reglementaire bepalingen i.v.m. terbeschikkingstelling wegens ontstentenis van betrekking, reffectatie en wedertewerking. Ook de bezoldiging komt aan bod. Heel wat voorbeelden verduidelijken de wetgeving ter zake en er is een lijst bijgevoegd met nuttige adressen. De brochure beperkt zich tot de voorschriften voor gewoon en buitengewoon secundair onderwijs, maar veel principes zijn ook van toepassing voor het basisonderwijs.

Die Keure - Oude Gentweg 108 - 8000 Brugge - ☎ 050-33 12 35 - fax 050-34 37 68

DE VEROVERING VAN AMERIKA

maar dan het échte verhaal, is een vlot leesbaar boek van Hans Koning. De conquistadores komen er uit zoals ze waren: bloedige veroveraars en landrovers. Het ware verhaal ook van het Wilde Westen, of *Dances With Wolves* achter de schermen. Aanbevolen als randliteratuur bij de vakken Nederlands, geschiedenis, godsdienst, zedenleer,... Het boek kost 498 fr.
Uitgeverij EPO - Lange Pastoorstraat 25-27 - 2600 Berchem - ☎ 03-218 52 21 - fax 03-218 46 04

• TOT EDELSTEEN VERHEVEN: TOT 19/5 a

Smaragd, aquamarijn, lapis lazuli, jade, maar ook heliodoor, vorobieviet, charoiet: **edelstenen**. In deze tentoonstelling vindt u ze in hun natuurlijk voorkomen, zoals ze uit de grond worden gedolven, onder geslepen vorm en verwerkt tot sierobjecten. Daarnaast ziet u ook een grote waaier van synthetische edelstenen, met als wereldprimeur syn-

thetisch rood diamant uit de Siberische laboratoria. Meer dan anderhalve ton edelstenen kwam vanuit Novosibirsk naar Brussel. Meer dan 200 kunstvoorwerpen komen uit de collecties van het eigen museum, aangevuld met stukken uit Novosibirsk, uit het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika, het Antwerpse Diamantmuseum en privé-verzamelingen.

De toegangsprijs bedraagt 150 fr. Reductiehouders (groepen vanaf 15 deelnemers, 60+, enz.) betalen 120 fr. en schoolgroepen 80 fr. per leerling. Een rondleiding kost 2200 fr. voor een groep van 15 volwassenen (+ 120 fr. per persoon voor het toegangsticket). Schoolgroepen betalen 1800 fr. voor een groep van 15 leerlingen (+ 80 fr. per ticket).

Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis - Jubelparkmuseum - Schatkamer - Jubelpark 10 - 1040 Brussel - ☎ 02-741 74 46

• SPIEGHELING EN DAET. SIMON STEVIN VAN BRUGGHE (1548-1620): TOT 31/1 S

Met archiefstukken, medailles, handschriften, eerste drukken, enz. schetst deze **educatieve tentoonstelling** de figuur van *Simon Stevin*. Zijn grootste verdienste ligt in de wis- en natuurkunde. Hij was ook actief in astronomie, meetkunde, geografie, logica, enz. Verder was hij leermeester van Prins *Maurits van Nassau* en werkte voor hem als vestingbouwer, ingenieur, krijgskundige, stedenbouwkundige en zelfs financieel adviseur. Vanaf 1585 schrijft hij in het «Duytsch» en introduceert zo heel wat nieuwe woorden in onze taal.

De tentoonstelling is gratis toegankelijk. Rondleidingen zijn eveneens gratis.

Centrale Openbare Bibliotheek De Biekorf - Kuipersstraat 3 - 8000 Brugge - ☎ 050-33 00 50 (Valerie Logghe) - fax 050-34 27 05

• MINI CAR & TRUCK EXPO: TOT 10/3/96 a

De Mini Car & Truck Show (MCTS), een club voor verzamelaars van **miniaturauto's** presenteert een unieke collectie mini-vierwielers met merkthema's (Ferrari, Porsche, Tucker), met prachtige Dinky Toys- en Matchboxmodellen, met Back to the Future- en James Bondwagens, met limousines, enz. Zelfs een maquette met volgwagens uit de Ronde van Frankrijk en circuswagens ontbreken niet.

De toegangsprijs bedraagt 120 fr. voor + 12-jarigen en 100 fr. voor kinderen van 3 tot 12 jaar. Met dit ticket hebt u toegang tot het hele Speelgoedmuseum en tot het Bijenteeltmuseum. (School)groepen betalen 100 fr. per persoon (+ 12) of 80 fr. per persoon (3-12).

Speelgoedmuseum - Nekkerspoel 21 - 2800 Mechelen - ☎ 015-55 70 75 - fax 015-55 20 85

• MOREH. MENS, MASKER, DIER: TOT 11/2 S

De Israëliëse kunstenaar *Mordecai Moreh* (1937-) woont en werkt in Parijs, waar hij vooral bezig is met **tekenen, schilderen en etsen**. De tentoonstelling in Antwerpen toont vijf thema's: zelfportretten, Don Juan, parades en maskerades, het rijk van het niets (o.a. over HIV) en ten slotte een reeks etsen die het lijden van dieren aanklagen.

De toegangsprijs bedraagt 75 fr. Studenten en groepen (min. 20 personen) betalen 30 fr. Schoolgroepen (met begeleidende leerkracht) hebben gratis toegang.

Museum Plantin Moretus/Stedelijk Prentenkabinet - Vrijdagmarkt 22-23 - 2000 Antwerpen - ☎ 03-232 24 55 - fax 03-226 25 16

• EDUCatieve WERKING MIDDELHEIM S

De nieuwe **Educatieve Dienst** van het **Openluchtmuseum** voor **Beeldhouwkunst** van Middelheim heeft een educatief pakket uitgewerkt voor leerlingen van het secundair onderwijs. Dit uitzonderlijk museum toont beeldhouwkunst van Rodin tot heden.

Een geleid bezoek kost 2000 fr. Om uw bezoek voor te bereiden (of voor ondersteuning ter plaatse) zijn er drie thematische handleidingen (150 fr. per stuk, telkens 2 kopieerbare vouwbladen voor de leerlingen inbegrepen). U kunt die vouwbladen ook apart kopen aan 20 fr. per stuk (er zijn zes vouwbladen). Het hele pakket (drie handleidingen plus zes vouwbladen) kost 450 fr. (+ 100 fr. verzendingskosten).

Openluchtmuseum voor Beeldhouwkunst Middelheim - Middelheimlaan 61 - 2020 Antwerpen - ☎ 03-827 15 34 - fax 03-825 28 35

GRATIS NAAR HET MUHKA a

Het **Museum van Hedendaagse Kunst Antwerpen (MUHKA)** kunnen we met een gerust geweten uitermate leerkrachtvriendelijk noemen. Er zijn immers niet alleen de tijdelijke tentoonstellingen en de vaste verzameling, met bijhorende cursussen, lezingen, museumontbijten en rondleidingen (1000 fr. per groep van 10 leerlingen; 1200 fr. per groep van 10 volwassenen). Daarnaast is er een zeer actieve **Educatieve Dienst**: die zorgt naast geleide bezoeken ook voor begeleidende folders bij elke nieuwe tentoonstelling (20 fr. voor Kinderpraat, 40 fr. voor Jongeren-gids en Volwassenenfolder); brengt zaalteksten aan bij elk tentoongesteld werk; organiseert museumspelen, studienamiddagen, opendeurdagen en speciale projecten; enz.

MUHKA - Educatieve Dienst - Leuvenstraat - 2000 Antwerpen - ☎ 03-238 59 60 - fax 03-216 24 86

De toegangsprijs tot het museum bedraagt 150 fr. CJP, studenten, leerlingen tot 18 jaar, groepen (vanaf 10 personen), enz. betalen 100 fr. Leerlingen secundair onderwijs in klasgroep betalen 75 fr. en leerlingen tot 12 jaar hebben gratis toegang. **Top of the bill is de speciale leraarskaart. Met deze kaart (+ fotootje) hebt u drie jaar lang gratis toegang tot het museum. U kunt deze kaart gratis aanvragen bij het MUHKA.**

LANG LEVE DE KONINGIN

Een goede, intelligent gemaakte Nederlandse jeugdfilm zien en tegelijk leren schaken... Totale onzin? Misschien niet. **Lang Leve de Koningin** is een sprookjesachtig verhaal waarin de achtjarige Sara op een bijzondere manier leert schaken. Voor het meisje opent dit immers de poort naar een sprookjesrijk van zwarte en witte velden, waarin de schaakstukken tot leven komen en samen met Sara hun eigen verhaal beleven. Schaken als de beste, dat wil Sara, want het blijkt de enige manier te zijn om in het werkelijke leven haar vader terug te vinden. Haar moeder wil haar namelijk niet vertellen wat er met hem gebeurd is. In **Lang Leve de Koningin** vloeien realiteit en fictie op een subtiele wijze door elkaar. Bovendien is de film met veel kennis van zaken gedraaid. Dat is niet verwonderlijk, want de regisseur, Esme Lammers, is de kleindochter van Max Euwe, Nederlands eerste (en enige) wereldkampioen schaken en een groot schaakdidact. Met zijn didactisch karakter is de film warm aanbevolen voor al wie zich voor het schaakspel interesseert of er op school op een of andere manier mee bezig is.

Lang Leve de Koningin (met o.a. Monique Van de Ven) - vanaf 20 december in alle grote steden en nadien ook in de rest van het land.

Concordia Film - Terhulpesteenweg 130 - 1050 Brussel - ☎ 02-675 30 76

ZEKER DOEN

253 68 56

• **Geweldloze opvoeding thuis** (15, 22 en 29/1 en 5/2 in Antwerpen); **Geweldloze relaties tussen volwassenen** (16, 23 en 30/1, 6 en 13/2 in Brugge; 27/2, 5, 12, 19 en 26/3 in Kortrijk); **Geweldloze weerbaarheid bij tieners** (weekend van 3 tot 4/2 in Westmalle).

De Vuurbloem vzw - Generaal Lemanlaan 126 - 8310 Assebroek (Brugge) - ☎ 050-37 36 99 of 050-37 10 17 (ook 's avonds)

• **De draad van Ariadne: Wegwijs in natuurgeneeswijzen** (23/1), **Wegwijs in relaxatietherapie** (30/1), **Wegwijs in psychotherapie** (6/2), **Wegwijs in alternatieve voeding** (13/2).

Natuurlijk genezen vzw - Van Nevelestraat 144 - 2100 Deurne - ☎ 03-325 00 40

BASISONDERWIJS

• Het spel als leermiddel: **Spelend werken aan sociale vaardigheden** (24/1); **Fantasy-games als leermiddel** (28/2); **Leergericht spelen of spelend leren** (20/3).

Vormingsdienst Kind en Samenleving - Internationaal Huis van het Kind - Nieuwelaan 63 - 1860 Meise - ☎ 02-269 71 80 - fax 02-269 78 72

• Voor **kleuterleiders**: Muzikale opvoeding in de kleuterschool (13/2); Filosoferen met kleuters (29/2); Poëzie bij kleuters (21/3).

Voor **onderwijzers**: Sociale en emotionele vorming in de lagere school (6, 13 en 29/2 en 7/3); Milieu-educatie in de lagere school (18 en 25/4).

Vormings- en Informatiecentrum - Turnhoutsebaan 400 - 2110 Wijnegem - ☎ 03-353 94 69

• **Opvoeding door zelfafbraak** (7/2); **Seksuele voorlichting** aan kinderen in kleuter- en lager onderwijs (7/2); **Gedifferentieerd en zelfstandig werken**: werken in hoeken en contractwerk (14/2); **Kinderen met rekenproblemen**: ook in mijn klas (28/2).

Centrum voor Didactische Vernieuwing - VIIde Olympiadelaan 25 - 2020 Antwerpen - ☎ 03-827 78 90 - fax 03-827 99 80

SECUNDAIR EN HOGER ONDERWIJS

• **Vakoverschrijdend**: Multimediale ondersteuning van intercultureel onderwijs (7/2); Omgaan met de leerling buiten de klas (7 en 14/2); Begeleidingsdidactiek voor stagebegeleiders (11, 15 en 19/3 of 27, 28 en 29/8); Kennismaking met de informatiesnelwegen (14/2 en 20/3).

Interfacultair Departement voor Lerarenopleiding - VUB - Pleinlaan 2 - 1050 Brussel - ☎ 02-629 24 32 - fax 02-629 36 36

• **Fysica**: Fysische optica: experimenten over de aard van het licht, interferentie, diffractie en polarisatie (17/1).

Geschiedenis: Braudel en het geschiedenisonderwijs (17/1); Wallerstein en de wereld-systeemanalyse (14/2); Actuele uitdagingen van de sociale zekerheid (13/3).

Latijn en Grieks: Sappho en Penelope.

CURSUSSEN EN STUDIEDAGEN

ALGEMEEN

• **Zichtbaar in het verkeer**: 18/1 in Brussel. Studiedag op het Internationale Auto-, Motor- en Fietssalon 96 over wegenwachters, hulpdiensten en wegbeheerders; verlichting van voertuigen; reflecterend materiaal; menselijke waarneming; verzekering van voetgangers en fietsers; zichtbaarheid van motorrijders;...
VTB-VAB - Studiedag-organisatie - Pastoor Coplaan 100 - 2070 Zwijndrecht - ☎ 03-253 67 71 - fax 03-

Antieke vrouwen vandaag (24/1).

Politieke en sociale wetenschappen: Het leergesprek, het probleemgesprek (24/1); Nascholing voor leraren: het nieuwe systeem (20/3); Midden- en Oost-Europa in het onderwijs: documentatiebronnen.

Departement voor Lerarenopleiding - RUG - St. Pietersplein 5 - 9000 Gent - ☎ 09-264 35 49 - fax 09-264 35 99

• **Met meer zelfvertrouwen overstappen naar het hoger onderwijs**: september.

Het secundair onderwijs verlaten, op kot gaan,... uitdaging of bedreiging?

Limburgse Volkshogeschool - Geraetsstraat 25 - 3500 Hasselt - ☎ 011-22 76 24

• **Frans**: Evaluation de la production orale: 18/1.

Didactische Werkgroep Frans - Limburgs Universitair Centrum (i.s.m. LiCO Hasselt) - Gebouw D - 3590 Diepenbeek - ☎ 011-26 87 64

CONGRESSEN EN SYMPOSIA

BASISONDERWIJS

• **Bovenschoolse directievoering in het primair onderwijs** 24/1 in Utrecht of 31/1 in Eindhoven of 2/2 in Zwolle, Nederland.

Thema's: bestuurlijke rolopvattingen en de organisatie van het management; bovenschoolse structuurvarianten; de positie van adjunct en middenkader; kosten van bovenschoolse directievoering; taakverdeling tussen bestuur en directie; enz.

Interstudie - Centrum voor Onderwijsmanagement - Hogeschool Gelderland - Paul van Agten & Marc van Seeters - Willemsplein 23 - 6811 KB Arnhem - Nederland - ☎ 00-31-26-443 07 77 - fax 00-31-26-442 42 11

SECUNDAIR EN HOGER ONDERWIJS

• **13de Studie-Infobeurs-Antwerpen (SIBA)**: 18 tot 20/1.

PMS-SIBA - H. Senecaut - Dorpsbeekstraat 104 - 2040 Berendrecht - ☎ 03-568 79 31 - fax 03-568 83 75

• **7de Conferentie Texere: Le Arti Tessili**: 17 tot 21/4 in Gemona del Friuli, Italië.

Congres over textielonderwijs en -onderzoek in Europa.

Informatie en inschrijvingsformulieren bij Martine Platteau - Ouderdomseweg 32 - 8970 Poperinge - ☎ 057-33 45 85 - fax 057-33 68 25

STRIPS TEKENEN

Hoe maak ik zelf een goede strip? is een workshop voor jongeren van 9 tot 14 jaar die graag en veel tekenen en wat willen bijleren over het ontstaansproces van een stripverhaal (van scenario tot inkleuren). De workshop vindt plaats in Sun Parcs Groendijk Koksijde van 19 tot 23 februari (krokusvakantie). U kiest op voorhand voor de voormiddag- (9.30 u. tot 12 u.) of de namiddagssessie (14.30 u. tot 17 u.). Deelnemen kost 1950 fr.

Gevorderde tekenaars (van 14 tot 77 jaar) kunnen terecht in de workshop **Hoe maak ik een goede strip?** Professionelen (Wim Swerts, Ferry en een gasttekenaar) beantwoorden uw praktische vragen en helpen u bij het verbeteren van uw techniek. De workshop vindt plaats in de Hotelschool Koksijde in de weekends van 17-18 februari en 24-25 februari. Deelnemen kost 2750 fr. per weekend of 5000 fr. voor beide weekends.

Strip Koksijde - Workshop jongeren/Workshop gevorderden - Capucijnenlaan 34 - 8670 Koksijde - ☎ 058-51 88 10 - fax 058-52 27 41

Standaard Boekhandel

KLASSE-MENT

Zin in een spelletje? Ook in 1996 zijn er elke maand vijf boekenbonds van 2000 fr. te winnen. U wordt in de watten gelegd door de Standaard Boekhandel. Tot en met 26 januari kunt u ons uw oplossing sturen.

Winnaars opgave 23: Marita Schaevers (Heppen), **Marc Oppeel** (Oudenaarde), **Paul Derycke** (Ieper), **Marleen Goddyn** (Brasschaat) en **Pascalie Tellier** (Zaventem).

Oplissing opgave 24: Praag (H.G. Wells is de Engelse utopische auteur. Orson Welles vertolkte zijn War of the worlds op de radio, met de bekende gevolgen. Diezelfde Welles waagde zich ook aan The Trial, een onverfilmbaar gewaand boek van Franz Kafka. Kafka werd geboren in Praag).

Opgave 25: Een Nederlands auteur (Oegstgeest, 1925) schrijft vooral over seksualiteit, jeugdervaringen en de dood. Een van zijn boeken is in 1973 verfilmd. De regisseur van deze gecontesteerde maar succesvolle film is één van de weinige Europeanen die ook in Hollywood succes oogst. In 1990 maakte hij een kaskraker met een ex-Oostenrijkse ex-Mister Universe als moordende robot uit de toekomst. De acteur is vooral bekend voor brutale actie-films, maar speelt zowaar in datzelfde 1990 een politiemans die undercover in een kleuterklasje terecht komt. De titel van de film verwijst naar een begrip gelanceerd door een Duits pedagoo. Die startte in 1837 in Blankenburg een schoolje, waar kinderen van 3 tot 7 jaar leerden d.m.v. creatief spel, sociale interactie en natuurlijke expressie en daarmee was ook het moderne kleuteronderwijs geboren. Graag de naam van de pedagoo.

KLASSE-MENT - Koningsstraat 138 - 1000 Brussel

De firma Hay Management Consultants brengt in opdracht van het Departement Onderwijs de belangrijkste domeinen van de functies in het basisonderwijs in kaart. Daarvoor organiseerde ze meer dan zestig panelgesprekken met zowel directeurs als met leerkrachten die dagelijks voor de klas staan. Deze maand rondt

FUNCTIEBESCHRIJVING

de firma het project af. Dan zullen we eindelijk een klare kijk krijgen op het takenpakket en het competentieprofiel van de leerkrachten in het basisonderwijs. In afwachting leggen wij bij een aantal panelleden ons oor te luisteren.

«Het is een goed initiatief om eerst de mensen van het veld aan het woord te laten, vóór het ministerie een definitieve functiebeschrijving opstelt.»

«Flink gewerkt!»

«We hebben flink gewerkt», getuigt *Boudewijn De Smet*, onderwijzer uit Zottegem. Hij nam deel aan een panelgesprek voor *functiehouders*. «Ik vond het gesprek positief. Het was een goed initiatief om de mensen van *het veld* aan het woord te laten. Als ze met onze stem nu ook nog rekening willen houden... Intussen denk ik dat ze daar op het ministerie zullen moeten vaststellen dat wij heel veel dingen doen waar zij geen idee van hadden.»

Directeur *René Vandenplas* uit Brussel was na een panel voor *leidinggevend* uitgeput. Enkelen vonden zelfs dat de mensen van Hay Management slavendrijvers waren. Vaak werd er tijdens de middagpauze doorgewerkt. Dat de gesprekken strak geleid werden, ervoeren de deelnemers evenwel als positief.

Honderden getuigenissen

Bij elk panelgesprek noteerde een secretaris de uitspraken. Dat was telkens een personeelslid van de administratie van het Departement Onderwijs. Sommigen van hen schrokken van het aantal taken waarmee leerkrachten, zowel in het kleuter- als in het lager onderwijs, worden belast. Anderen viel het op dat de onderwijsnetten en de inrichtende machten de huidige functies vaak verschillend invullen. Weer andere secretarissen

merken op dat, als ze hun eigen functiebeschrijving bekijken, ook van ambtenaren steeds meer wordt verlangd. Daarom vinden ze het normaal dat ook leerkrachten hun opdracht aan de eisen van de evoluerende maatschappij aanpassen.

Om realistische functiebeschrijvingen te kunnen opstellen, liet het Departement Onderwijs honderden personeelsleden uit de dagelijkse praktijk getuigen. Om deze getuigenissen in de gepaste korf te krijgen, verdeelde Hay Management het veld van het basisonderwijs in 11 verschillende doelgroepen of categorieën: kleuterleider gewoon basisonderwijs, kleuterleider buitengewoon basisonderwijs, klastitularis gewoon basisonderwijs, leermeester lichamelijke opvoeding, leerkracht zedenleer/gods-

dienst, taakleraar, klastitularis buitengewoon basisonderwijs, logopedist/kinesitherapeut, verpleegkundige/kinderverzorger, directeur (gewoon en buitengewoon basisonderwijs) en administratief personeel. Ook leerkrachten die les geven in zogeheten oefenscholen werden uitgenodigd.

Enthousiaste inzet

RUDY VANSEVENANT, Hay Management: «De panels waren telkens uit een achttal mensen samengesteld, uit verschillende regio's en schoolnetten. Eerst legden we uit waar het project *functiebeschrijving* om draait en hoe we het panelgesprek gingen aanpakken. De ochtend besteedden we aan het in kaart brengen van wat de leerkrachten allemaal doen voor hun job. Zo konden we de *resultaatgebieden* invullen. Dat zijn de belangrijkste domeinen waarin een leerkracht functioneert en waarin hij ook resultaten moet halen. Enkele van die domeinen zijn klas houden, les geven, zich voorbereiden op die lessen, evalueren, de week- en jaarplanning bijhouden, contacten met de ouders onderhouden en een aantal niet klasgebonden activiteiten, zoals toezicht houden.

's Namiddags stelden we de vraag welke competenties er nodig zijn om al de opgesomde activiteiten goed te kunnen uitvoeren. Daaruit haalden we items om het *competentieprofiel* in te vullen. Onder competenties verstaan we vaardigheden, bekwaamheden en persoonlijke eigenschappen. Kortom, wat een leerkracht moet kennen en kunnen.

We keken niet alleen naar de manier waarop leerkrachten de job vandaag invullen. We vroegen ze ook hoe ze het beroep in de toekomst zien evolueren. Zo kwamen thema's naar voren die binnenkort een zwaarder accent kunnen krijgen: meer differentiatie invoeren, klasdoorbrekend werken, teamwerk en overleg stimuleren, samenwerkingsverbanden tussen scholen uitbouwen, specialisering mogelijk maken, enz.

Het enthousiasme waarmee die mensen over hun functie spraken en de inzet die ze toonden, vielen me echt op. Als dat representatief is voor het hele lerarenkorps zijn onze kinderen in goede handen. Iedereen werkte ontzettend goed mee tijdens de sessies. De interactie in de groep ging vlot. Op het einde van de dag hadden we in een goede sfeer een team bij elkaar. Na afloop vond

iemand het zelfs jammer dat ze elkaar wellicht nooit meer zouden zien.»

Waslijst

«De hoofdlijnen van de taakinvulling komen vrijwel overeen», merkt schooldirecteur *René Vandenplas* op. «Alleen is er een verschil tussen de scholen over wat ze van naschoolse en parascolaire activiteiten verwachten. Die activiteiten gaan van de schoolbus besturen tot kinderopvang en de rij doen. Allemaal nevenactiviteiten die niet rechtstreeks met de school te maken hebben, maar waarbij de leerkrachten toch wel nauw betrokken zijn. Sommige inrichtende machten verwachten ook dat de leerkracht zich integreert in het plaatselijke sociale leven. Hij moet zich bijvoorbeeld inzetten voor de jeugdbeweging. Na de opsomming van wat een onderwijzer allemaal doet, hadden we een waslijst van acht bladzijden.»

«Middagtoezicht en busbegeleiding horen volgens mij niet tot het takenpakket van een klastitularis», meent directeur *Jozef Huysmans* uit Geel. «Bepaalde inrichtende machten bekijken die taken echter als inherent aan de opdracht. Maar waar houdt de opdracht dan op? We moeten uiteindelijk de hoofd- van de bijtaken kunnen onderscheiden. Dat dit in samenwerking met de praktijkmensen gebeurt, is een teken dat de overheid open deur houdt. Ik vond het trouwens een eer dat het Departement mij uitnodigde om mijn gedacht te mogen zeggen. Ik kreeg daarvoor een treinticket eerste klasse om naar Brussel te reizen. Een van mijn uitgenodigde onderwijzers moest zich echter tevreden stellen met de tweede klasse. Een ambtelijke discriminatie?»

Super-vrouw

«Ik werd per fax uitgenodigd», vertelt onderwijzer *Boudewijn De Smet* uit Zottegem. «Er waren twee soorten uitgenodigden. De enen waren lukraak aangewezen en de anderen werden op school aangesproken. In mijn groep zaten er enkelen bij die niet goed wisten wat ze in Brussel moesten komen doen. De directeur had me gezegd dat we daar iets moesten vertellen over ons werk op school. Anderen dachten dat het over de 38-uren-week zou gaan. Enkelen daarentegen waren enorm goed voorbereid en hadden serieus wat papier bij zich. Wat de uiteindelijke bedoeling van het hele project is, bleef voor mij vrij vaag.»

In het gesprek zelf waren we het meestal met elkaar eens. Onze hoofdtak is les geven. We moeten niet opdraaien voor de basisopvoeding van de kinderen. Toch verwachten de ouders dat wij dat doen. Zij zijn immers te veel belast met hun professionele activiteiten, vinden ze zelf. Aan opvoeding doen we sowieso, maar we kunnen de rol van de ouders toch niet overnemen? Intussen reageren die ouders snel op alles en nog wat. Iedereen wordt mondiger en wil zijn mening kwijt. Vroeger gaven de leerkrachten briefjes mee. Nu de ouders. Misschien is de echte opdracht van de leerkracht hun niet meteen duidelijk. Het wordt dus tijd dat er een klare functiebeschrijving komt.»

Kleuterleidster *Kristien Schouppe* uit Liedekerke meent dat zij en haar collega's heel wat taken op zich nemen waarvoor ze eigenlijk niet specifiek zijn opgeleid. «Ouders, directie en inspectie verwachten steeds meer van ons. Als je al die verwachtingen wilt inlossen, ben je steeds min-

der met de kinderen bezig of moet je een soort super-vrouw zijn.»

Voorbeeldgedrag

Bij het inkijken van hun notities stootten de secretarissen van de panelgesprekken meermaals op het cliché: de maatschappij vraagt alsmeer meer van het onderwijs. Al wat verkeerd loopt, is de schuld van het onderwijs en moet bijgevolg op school worden opgelost. Zo hebben ouders amper tijd voor hun kleinsten. Ze zetten ze om zeven uur in pyjama af op school en de kleuterleidster kan dan maar beginnen met het verversen van de broekjes. Daarom verlangen de kleuterleiders voor de opvang van de allerjongsten die nog niet zindelijk zijn een kinderverzorgster. Zo kan iedereen zich wijden aan zijn specifieke functie.

Secretarissen die meerdere panelgesprekken bijwoonden, hoorden verschillende meningen over wat nu eigenlijk tot de job behoort. Over het algemeen vinden de panelleden het normaal dat ze ook taken buiten de schooluren moeten doen. Vooral in het buitengewoon onderwijs vinden ze dat veelal vanzelfsprekend. Maar soms wordt de druk wel erg groot. Zo eisen de inrichtende machten van veel leerkrachten voorbeeldgedrag, zoals naar de mis gaan en deelnemen aan acties als 11.11.11. In tal van scholen kruipt veel tijd in randtaken als het organiseren van pensenkermis en dergelijke. Er gaat namelijk nogal wat aandacht naar al wat geld in de schoolkas brengt. Bovendien is in plattelandsgemeenten de sociale controle op leerkrachten groot. Ook in het weekend blijft men er onderwijzer en uitschuiers kunnen bijgevolg gevaarlijk zijn.

Ideale leerkracht

Onderwijzer *Philippe Venstock* uit Geraardsbergen heeft zijn twijfels bij de opgesomde criteria waaraan een leerkracht moet voldoen. «We zullen ons moeten specialiseren. Iemand die bedreven is in muzikale opvoeding kan deze specialisatie in heel de school of zelfs in meerdere scholen geven. Je kan moeilijk voor alle vakken perfect zijn.»

«Iemand die aan alle opgesomde punten moet voldoen, vinden we nooit», geeft directeur *Gilbert Baeke* uit Sint-Lambrechts-Woluwe toe. «Iedereen moet het recht hebben om ervaring op te doen. Maar de uiteindelijke functiebeschrijving kan een leidraad zijn. Wie voor de resultaatgebieden en het competentieprofiel een bepaald percentage behaalt, kan zich als een goed leerkracht beschouwen.»

«Eigenlijk gaf de opsomming een beeld van de ideale leerkracht», vonden tal van panelleden. Ze hopen dat uit de gesprekken een bundel met functiemodellen tevoorschijn komt. Zo'n model kan dan een referentie, een houvast zijn voor beginnende leerkrachten. Ook leerkrachten die al een aantal jaren dienst hebben, kunnen er zich aan spiegelen om hun sterke en zwakkere kanten te leren zien. Voor directeurs is de functiebeschrijving een objectief instrument om het onderwijzend personeel te evalueren. Sommigen hopen dat ze ook als basis dient voor een duidelijke prestatieregeling, waarin vooral de kerntaken het juiste accent krijgen. ■

De schoolbus

besturen: hoort

dat bij de job?

Hay Management Consultants vindt het te vroeg voor conclusies. Daarvoor wacht de firma op de resultaten van de valideringspanels. Hierin toetsen leidinggevend en functiehouders samen de realiteitswaarde van de voorstellen tot functiebeschrijving. Pas daarna, tegen het eind van de maand, kunnen we de definitieve basis-functiebeschrijvingen verwachten.

Het staat er met zoveel woorden: «Liever dan te kiezen voor halve remedies en voorlopige oplossingen, komt er een radicale herstructurering van het secundair onderwijs.» Streefdatum is 1 september 97. Al staat die niet onwrikbaar vast. Maar dat het secundair onderwijs globaal wordt

SECUNDAIR ONDERWIJS

aangepakt, staat wel vast. Een gesprek met één van de architecten van het nieuwe plan: inspecteur-generaal secundair onderwijs Peter Michielsens.

Radicale hervorming

Het ASO bereidt veel leerlingen al lang niet meer voor op hoger onderwijs.

Wat loopt er zo fout in het secundair onderwijs, dat er blijkbaar zo'n grondige hervorming moet komen?

PETER MICHIELENS: Het is geen kwestie van fout lopen. We kunnen alleen niet op dezelfde manier blijven voortdoen. Het secundair onderwijs is qua organisatie en pedagogische mogelijkheden dringend aan reflectie toe. Het moet een meer flexibele, dynamische structuur krijgen.

Zit daar eigenlijk wel iemand op te wachten?

Zeker. We beseffen bijvoorbeeld veel te weinig hoe ondoorzichtig heel dat secundair onderwijs is voor ouders en leerlingen. We maken van hen soms gemakkelijke prooien voor onze recruitering. Dat gebeurt met de beste bedoelingen, maar alleen al de benamingen van talloze studierichtingen zorgen voor een immens oerwoud waarin niemand nog zijn weg vindt. Of kunt u mij bijvoorbeeld het precieze verschil uitleggen tussen *economie-moderne talen* en *handel* of zelfs *secretariaat-talen*?

Ja. Het ene is ASO en de rest is TSO.

Daar zit het hem juist. Ouders kiezen een ASO-richting omdat die maatschappelijk hoger gewaardeerd wordt. Men kiest zeker niet altijd naargelang van de mogelijkheden van het kind. Het gevolg? Het ASO past zich aan de grootste gemene deler aan en bereidt veel leerlingen al lang niet meer voor op hoger onderwijs. Terzelfdertijd zie je het niveau van TSO dalen. Dat verliest zijn identiteit en neigt hoe langer hoe meer naar BSO. Die evolutie moeten we een halt toe roepen.

De studie die prof. Nonneman voor de Vlaamse Onderwijsraad verrichtte, geeft aan dat er slechts enkele «goede» ASO-richtingen zijn: die met veel wiskunde en die met veel analyse van talen. De andere ASO-richtingen zijn te vergelijken met de technische richtingen, wat de doorstroming in het hoger onderwijs betreft.

Ja, wie in dergelijke richtingen zit heeft amper 20 % kans te slagen in hoger onderwijs. Maar ze hebben wel ASO gevolgd! En het ASO zou je in principe moeten voorbereiden op hoger onderwijs. We moeten ons dus ernstig durven bezinnen over de zinvolheid van het huidige aanbod. Studierichtingen die *in de feiten* niet voorbereiden op hoger onderwijs, horen eigenlijk niet in het ASO. Je creëert op die manier enkel valse verwachtingen bij ouders en leerlingen. Veel zogeheten *wakke* richtingen in het ASO dienen alleen om ouders te sussen. Ze worden ook meestal vanuit het negatieve gekozen («als er maar geen wiskunde inzit», bijvoorbeeld). En dan proberen leerlingen alsnog in de derde graad naar het TSO over te schakelen, waar men terecht zegt dat dat niet kan.

In de beleidsbrief staat dat het huidige aanbod gekenmerkt wordt door versnippering en overlapping.

Dat is de kern van de zaak. Er zijn te veel kleine scholen en er worden te veel verschillende studierichtingen georganiseerd. Soms vinden we dezelfde studierichtingen binnen hetzelfde net op korte

afstand van elkaar, telkens met weinig leerlingen. Zo'n versnippering kost vooral in het TSO veel geld omdat gespecialiseerde en dure uitrusting op die manier onvoldoende rendeert.

Gaat u studierichtingen afschaffen?

We moeten het aantal studierichtingen zeker reduceren. We vragen ons ook af of we die twee polen in ASO moeten behouden (economie - moderne talen, bijvoorbeeld). Zou het niet beter zijn dat iedere leerling voldoende en dezelfde basisvorming krijgt, aangevuld met één belangrijke component en nog enkele keuze-opties die de school zelf kan bepalen? Op die manier zou het aanbod veel duidelijker zijn voor iedereen. Ik overdrijf even, maar kijk nu bijvoorbeeld naar een afdeling als *menswetenschappen*. Eigenlijk kan je daar nu bijna alles in stoppen, zo lang het maar niet te veel talen, wiskunde en wetenschappen zijn. Dat is niet ernstig meer.

Dan zou in het ASO bijvoorbeeld iedereen minstens vier uur wiskunde krijgen?

Zoiets moet mogelijk zijn. Ik vraag me ook af of we die uren niet beter per graad dan per jaar zouden vastleggen, net als voor de eindtermen. Voor sommige vakken is het misschien beter ze gedurende één jaar intensief te geven, dan ze over twee jaar te versnipperen.

Ook het woord schaalvergroting valt voortdurend. Het heet nu weliswaar samenwerkingsverbanden en vroeger scholengemeenschappen. Komt het niet allemaal op hetzelfde neer?

De scholengemeenschappen zijn niet echt geslaagd omdat het in feite om een papieren operatie ging. In het huidig systeem van financiering wordt schaalvergroting immers veeleer afgeremd dan aangemoedigd. Dat gaan we veranderen. Samenwerkingsverbanden krijgen ook meer financiële verantwoordelijkheid. Op die manier worden ze interessant en levensbaar.

Scholen gaan dan meer oriënteren binnen het samenwerkingsverband dan binnen de eigen school. Zo zou het moeten. En ze gaan daar geen financieel verlies onder lijden. Op dit ogenblik vergt goede oriëntering soms martelaarschap van scholen. Ze moeten leerlingen (en geld en personeel) afstaan in het belang van de leerling. Dat is vaak zeer moeilijk. Nochtans moeten we er toe komen dat de eigen school niet langer de norm wordt voor de keuzemogelijkheden van de leerling.

Maar wat doe je als ouders hun kind toch tegen wil en dank in de school willen houden?

Daar kan je uiteindelijk misschien weinig tegen doen. Maar op dit ogenblik loopt het belang van de school samen met het belang van die ouders. En in het nadeel van de leerling. In goede samenwerkingsverbanden moeten ASO, TSO, BSO en KSO gelijkwaardig zijn. De hele operatie houdt een grondige opwaardering in van elke onderwijsvorm. Alle onderwijsvormen moeten hun eigen functie krijgen, los van het watervalstelsel waarin we nu zitten.

Er duiken al open brieven op waarin wordt gesteld dat men de Jezuïeten nog zo maar niet met de Salesianen van Don Bosco ziet samenwerken.

Die werken vandaag ook al samen, hoor. Of waar denk je dat leerlingen terecht komen die in een Jezuïetencollege een B-attest voor ASO krijgen? Maar het is belangrijk te weten dat binnen een samenwerkingsverband niemand zijn pedagogi-

sche identiteit moet loslaten.

Waarom zit dan precies het voordeel?

Dat elke school de leerlingen beter kan oriënteren zonder zichzelf in het vlees te moeten snijden. En dat we voor het personeel stilaan komaf kunnen maken met het reffectatiesysteem. Dat kan alleen op deze manier.

Als u in het secundair onderwijs de vijf belangrijkste knelpunten zou mogen opsommen, waar zitten dan de onvoldoendes?

Er is onvoldoende ruimte voor een eigen personeelsbeleid, onvoldoende stimulans voor de beste oriëntering van de leerling, onvoldoende doorzichtigheid van het onderwijsaanbod, onvoldoende identiteit van onderwijsvormen en studierichtingen, onvoldoende duidelijkheid over de rol van de overheid en de verantwoordelijkheid van de school.

Oef. Als u dat allemaal wilt aanpakken, stevenen we inderdaad af op een radicale hervorming.

Dat klopt. En het ene hangt vast aan het andere. Je kan hier niet één element uit distilleren. De verandering moet globaal gebeuren, niet met halve maatregelen hier en daar, want dan gaat elk effect verloren.

U kunt toch niet verhelen dat het ook om bezuiniging gaat.

Het gaat er vooral om de beschikbare middelen optimaal te laten renderen. Het secundair onderwijs is inderdaad relatief gezien een te grote slokop van middelen. Alleen door een globale reorganisatie kunnen we de zaak redden. De besparing is daarbij waarschijnlijk een effect maar geen doel op zichzelf.

En de besparing zit vooral in de reductie van studierichtingen?

Eventueel ja, als effect op langere termijn. Maar die ingreep geeft ons ook een unieke kans om iets te doen aan het geklaag van elke onderwijsvorm over verlies van identiteit, imago en profiel. Als elke school zich gaat vastpinnen op de huidige situatie, dan betekent dat een grote gemiste kans. Het is belangrijk eerst vast te leggen wat we precies willen van ons onderwijs. Via welke weg we dat kunnen bereiken is slechts de tweede vraag.

Wat verandert er voor de leerkrachten?

Zij zullen zich beter in hun vel kunnen voelen. Hun publiek zal beter geselecteerd zijn, onafhankelijk van het aanbod. Ze krijgen ook meer armslag en ruimte om op school en in hun les creatief te evolueren.

Mooi weer vandaag. Vanwaar dan het gemor?

Hier speelt zeker de angst voor verlies van sommige zekerheden, maar waarschijnlijk ook de vrees voor elke vernieuwing.

Het zijn er dan ook nogal wat.

Je mag dat ook niet overdrijven. In 1989 werkten we voor wetenschappen nog met leerplannen van 1969. Dat kan toch niet! En als we ze nu opnieuw veranderen, zegt men: alwéér. Maar de maatschappij staat ondertussen ook niet stil. Onderwijs moet even dynamisch en flexibel zijn als de rest van de samenleving. De Staten-Generaal voor het technisch onderwijs kwam er op vraag van de leerkrachten en de scholen zélf. Nu is het de taak van de overheid om hun aanbevelingen in een beleid om te zetten. Wat zou de kritiek zijn als we dat NIET deden? ■

«Het aanbod is ondoorzichtig voor ouders en leerlingen.»

GEEN VAKKEN MEER?

In de nieuwe visie wordt de klemtoon van gesloten vakkenonderwijs verlegd naar bredere *leergebieden*. Dergelijke *vakkenintegratie* komt tegemoet aan de hedendaagse benadering van wetenschappen waarbij het verband tussen verschillende disciplines benadrukt wordt. Daarbij zou men ook kunnen afstappen van *eenuursvakken*. Twee wekelijkse lestijden lijken een minimum voor diepgang. Daarom moet het ook mogelijk zijn een lesrooster per graad op te stellen in plaats van per jaar.

Toch moet de basisvorming voor elke leerling voldoende evenwichtig zijn. In ieders pakket zouden dan ook op evenwichtige manier de volgende zeven componenten moeten zitten: ethisch-religieus, taalkundig, menswetenschappelijk, technologisch en/of wetenschappelijk, wiskundig, beweging en muzisch-cultureel. Deze laatste componenten voorvele nieuw. Het betekent niet dat iedereen weer blokfluit zal moeten leren spelen, maar dat elke leerling een aangepaste en creatieve culturele vorming krijgt. Ook in TSO en BSO.

Jongeren die het traditionele onderwijs de rug toekeren toch de kans bieden om een diploma te behalen. Dat is het doel van het Deeltijds Onderwijs, dat nu elf jaar be-

Geen half werk

ONDERZOEK

staat. In elke provincie bieden centra voor deeltijds onderwijs schoolmoede of kansarme jongeren een zinvol alternatief: afwisselend werken en studeren. Met resultaat. Een ander soort onderwijs, een andere manier om met jongeren om te gaan, een andere manier van lesgeven ook. Maar er is nog werk aan de winkel.

DBSO-jongeren maken duidelijke vorderingen op drie domeinen.

Leerlingen die in Vlaanderen deeltijds onderwijs willen volgen, kunnen zich inschrijven in een van de 48 centra voor Deeltijds Beroepssecundair Onderwijs. Deze centra zijn min of meer zelfstandig, maar werken wel nauw samen met een of meerdere technische scholen of beroepsscholen. De jongeren krijgen er minimum 15 uur per week vorming waaronder minimum 6 uur algemene en sociale vorming en persoonlijkheidsstraining en minimum 6 uur beroepsopleiding. De DBSO-leerlingen kiezen zelf voor een beroepsrichting, b.v. bouw, metaal, kantoor-verkoop, kleding,... Hoe die opleiding precies verloopt, hangt voor een deel af van (plaatselijke) tewerkstellingsmogelijkheden. Flexibiliteit heet dat. Zo worden opleidingen die te weinig perspectief bieden op werk zelfs vervangen door meer rooskleurige richtingen. De centra variëren in leerlingenaantal (van minder dan 50 tot meer dan 300) en qua keuze-aanbod (van 4 tot 20 beroepsopleidingen). Ze zijn verspreid over de vijf provincies en over de netten. Oost-Vlaanderen en Antwerpen bereiken de meeste leerlingen. 58 % van de leerlingen zit momenteel in het vrije net, 24 % in het gemeenschapsonderwijs en 18 % in het officieel gesubsidieerd onderwijs.

Gezond verstand

Amper 55 % van de personeelsleden van een DBSO-centrum heeft zelf voor zijn job gekozen. 10 % hiervan solliciteerde bewust, 45 % kreeg de functie aangeboden. Leraars ervaren dat lesgeven in het DBSO helemaal anders is dan in het traditionele onderwijs. Zij moeten bijvoorbeeld zelf de lesinhouden vastleggen - er zijn geen leerplannen - zij moeten zich aanpassen aan de arbeidsmarkt, de bedrijfswereld, de eisen van het net en zij moeten ook heel wat begeleidingswerk opknappen waarvoor goede wil en gezond verstand niet volstaan. De lerarenopleiding bereidt hen hier onvoldoende op voor. Er is dus op zijn minst behoefte aan nascholing.

Tewerkstellingsbegeleider

In het DBSO wordt niet gesproken over *scholen*, maar over *centra*. Leerkrachten en coördinatoren vinden het belangrijk dat leerlingen zich houden aan de regels en voorschriften van de centra, maar binnen deze grenzen heerst er een open klimaat: de leerlingen genieten respect voor hun persoonlijkheid en hebben inspraak in b.v. uitstappen, activiteiten, themalessen, projecten en lesinhouden. De jongeren vinden dit positief. Ze voelen zich thuis, staan open voor het aanbod en zijn geïnteresseerd en gemotiveerd om te werken of werk te zoeken. Dit positieve beeld wordt door leerkrachten en coördinatoren bevestigd, al zijn er natuurlijk minpunten. Zo hebben sommige leerlingen er moeite mee aandachtig en geconcentreerd te blijven, wordt er in enkele centra veel gespijbel en horen sommige leerlingen die de stof niet aankunnen eigenlijk niet thuis in het DBSO.

Toch kan elke leerling rekenen op heel wat begeleiding door PMS-medewerker of leerkrachtbegeleider. Dat gebeurt vaak via individuele gesprekken. Wat hierbij aan bod komt, is zeer divers: administratieve problemen, moeilijkheden thuis, problemen op het centrum, emotionele problemen,... Ten slotte is er ook een tewerkstellingsbegeleider die de jongeren helpt een baan te vinden en die de contacten onderhoudt tussen centrum en werkgever. Voor die contacten ontbreekt het echter wel eens aan de nodige tijd en personeel, aldus de betrokkenen.

Geen interesse

De diversiteit op het gebied van de begeleiding maakt dat de centra nauw samenwerken met externe, gespecialiseerde instanties, zoals organisaties voor werkgelegenheid, begeleidingsdiensten, PMS-centra en sociale instellingen. Belangrijk binnen de dagelijkse werking van een DBSO-centrum is de samenwerking met de centrumschool. De meeste centra zijn trouwens uit zo'n school ontstaan en een aantal is zelfs nog gevestigd in de centrumschool. Er wordt samengewerkt op materieel, financieel en administratief vlak. Punten van kritiek zijn: gebrek aan interesse voor het centrum en gebrek aan inspraak en autonomie. Over gebouwen en didactisch materiaal is de helft of meer van de leerkrachten en coördinatoren niet tevreden.

Taal- en rekenproef

Het DBSO is een jonge onderwijsvorm en dus is de logische vraag: leren jongeren veel bij in deze opleiding? En zo ja, wat leren ze dan bij? Onderzoekers bogen zich over de *leereffecten* op het

gebied van basisvaardigheden (schriftelijke taalvaardigheid, rekenen en luistervaardigheid) en mechanisch inzicht. Ze bestudeerden ook verbale en technische vaardigheden. Bovendien werden evoluties nagegaan inzake sociaal gedrag, zelfbeeld en probleemoplossende vaardigheden en attitudes.

Uiteindelijk maakten de jongeren duidelijke vorderingen op drie domeinen: rekenvaardigheid, mechanisch inzicht en zelfbeeld. Deze leereffecten werden echter maar vastgesteld bij jongeren die ook deeltijds werken. De werkervaring kan dus vooruitgang stimuleren, maar wellicht speelt hier ook het feit dat juist de beste leerlingen gemakkelijker aan werk geraken. Bovendien is er de impact van de vooropleiding. Wie de eerste graad secundair onderwijs behaalde, presteert beter op taal- en rekenproeven, heeft een positiever zelfbeeld en een beter probleemoplossend vermogen.

De technische vaardigheden werden getest door de jongeren bij de instap in DBSO en na 1,5 jaar een werkstuk te laten maken. De moeilijkheidsgraad was progressief opgebouwd. De jongeren moesten onder toezicht zelfstandig werken. Er werd een duidelijke vooruitgang vastgesteld, wat voor de beroepsgerichte tak van het DBSO erg bemoedigend is. Eens te meer blijkt echter de sterke band tussen tewerkstelling en leerresultaten. De mondelinge taalvaardigheid van de leerlingen blijft op hetzelfde niveau, maar evolueert wel: enerzijds verrijken zij hun woordenschat en leggen zij meer variatie in hun taalgebruik, anderzijds maken zij meer fouten in het correcte gebruik van lidwoorden en de vervoeging van het werkwoord.

Alternerend werken

Jongeren uit het DBSO kunnen hun deeltijdse opleiding in het centrum op vijf manieren aanvullen. Sommigen hebben gewoon een *deeltijdse baan* bij een bedrijf via een deeltijds arbeidscontract. Een andere vorm is *alternerend leren en werken* via een project dat gesteund wordt door het Europees Sociaal Fonds (ESF): job en opleiding sluiten bij elkaar aan, centrum en bedrijf zorgen voor begeleiding, werkgever en Departement Onderwijs leggen hun verantwoordelijkheden vast in een contract. Ook werken onder een industrieel leercontract wordt ondergebracht onder de formule alternerend leren. Jongeren die moeilijk aan een job geraken, kunnen werkervaring opdoen via een *tijdelijk brugproject*, dat eveneens wordt gesteund door het ESF. Een laatste groep, de zogenaamde *thuishelpers*, werkt thuis of bij familie in de zaak.

Bijna alle jongeren uit de werkervaringen zijn tevreden over de taken die ze tijdens het werk mogen verrichten. Ze leren ook veel bij: enerzijds op het vlak van vaktechnische bekwaamheid en het nauwkeuriger, planmatiger en sneller werken, anderzijds op het gebied van vaardigheden: zelfstandig problemen leren oplossen, zelf initiatieven nemen en betere sociale contacten ontwikkelen met collega's. Minpunten noemen zij o.a. de beperkte aansluiting tussen werk en beroepsopleiding, het gebrek aan afwisseling en autonomie en soms te eenvoudige taken.

Geslacht

Tijdens de eerste vijf jaren van het DBSO is het aantal leerlingen zonder werk sterk gedaald (van

70 % naar 56 %). Niettemin heeft nu nog altijd meer dan de helft van de jongeren in het DBSO geen deeltijdse job. Slechts een derde van de werkloze jongeren tilt hier zwaar aan. Misschien heeft dat wel te maken met het feit dat bij de helft van alle jongeren het vervangingsinkomen voor het gezin zou wegvallen mochten zij inderdaad gaan werken. Een kwart van de jongeren werkt dan ook in het zwart: het is volgens hen de enige manier om effectief te kunnen werken. Maar het gevaar dat zij uiteindelijk in een sukkelstraatje terecht komen, is niet denkbeeldig. De cijfers hebben immers uitgewezen dat deeltijds werkende leerlingen na hun opleiding meer kans hebben op werk dan hun niet-werkende collega's: 67 % van de pas afgestudeerde werkers is na drie maanden al aan de slag tegen slechts 34 % van de niet-werkers.

Voor de selectie van de jongeren houden werkgevers rekening met criteria als nationaliteit, referenties, geslacht, familiale achtergrond, studierichting en niveau van de opleiding. Dat geeft voor de jongeren het volgende ideale tewerkstellingsprofiel: mannelijk, Belg, niet-leerplichtig, geslaagd in derde, vierde of vijfde jaar secundair onderwijs, kind van een werkende vader. Zelfs subsidies, voordelig loon, samenwerking met het onderwijs en een tekort aan arbeidskrachten schijnen werkgevers echter onvoldoende te motiveren om (meer) DBSO'ers aan te nemen.

Partner

De aanwerving gebeurt in belangrijke mate door tussenkomst van de centra. De meeste contacten vinden plaats in het systeem van alternerend leren. Dat resulteert per trimester in gemiddeld één overlegmoment tussen werkgever en centrum. De leerling wordt geëvalueerd en de inhoudelijke samenwerking besproken. Hiernaast zijn er nog de contacten tussen de werkgever en de leerkrachten beroepsgerichte vorming. Zij brengen immers geregeld bezoek aan het bedrijf. Ook opdrachthouders van het Departement Onderwijs, die de inhoud van de bedrijfsopleiding evalueren, doen dit. Bij thuishelpers en gewone deeltijdse contracten is dit niet het geval. Dat is jammer, want niet toevallig zijn de werkgevers die de meeste contacten hebben met het centrum ook het meest tevreden over de samenwerking met dat centrum. Zij hechten veel belang aan overleg, uitwisseling van informatie, vlot contact, opvolging en aanpak van de leerlingen door het centrum, inspraak in de opleiding en de begeleiding vanuit de school, enz.

Maar zelfs met heel wat bereidwillige bedrijven en een ideaal tewerkstellingsprofiel krijgen steeds meer jongeren het moeilijk om een vaste job te vinden. Beleidsmatig kan daar wel wat aan gedaan worden, door b.v. een helder en eenduidig statuut na te streven, de beroepsgerichte vorming in de centra beter af te stemmen op de arbeidsbehoeften, nieuwe partners te zoeken bij de arbeidsbemiddeling, enz. Tewerkstelling tijdens de opleiding DBSO is immers essentieel om een volwaardig alternatief te kunnen bieden voor het voltijds onderwijs. Jongeren kunnen door hun werkervaring uitgroeien tot volwassen werknemers die over vaktechnische bekwaamheid beschikken, initiatieven nemen en zelfstandig problemen oplossen. En dat is geen half werk. ■

• I. Nijsmans & M. Douterlungne - *Het Deeltijds Beroepssecundair Onderwijs: een balans na 10 jaar werking* - KU Leuven - Hoger Instituut voor de Arbeid (HIVA) - E. Van Evenstraat 2E - 3000 Leuven - ☎ 016-32 33 32

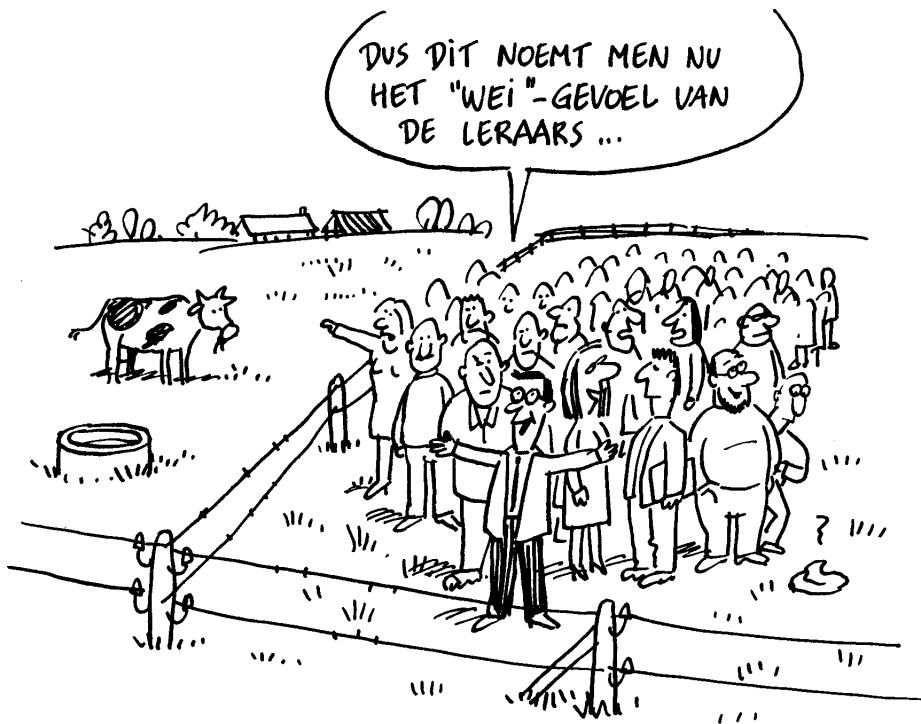
• J. Heene, K. De Boevere & N. De Rycke - *Kwaliteit Deeltijds Onderwijs* - Universiteit Gent - Vakgroep Onderwijskunde - Henri Dunantlaan 2 - 9000 Gent - ☎ 09-264 63 92

• L. Verhofstadt-Denève, K. Van Leeuwen & M. Deceulaer - *Onderzoek naar leereffecten, leerling- en centrumkenmerken in het deeltijds beroepssecundair onderwijs* - Universiteit Gent - Vakgroep Ontwikkelings- en Persoonlijkepsychologie - Henri Dunantlaan 2 - 9000 Gent - ☎ 09-264 64 14

Geen scholen maar centra.

NOG MEER WERK

Over deeltijds leren is een brochure in de maak die in het voorjaar zal verschijnen. Daaraan gekoppeld volgt ook een studiedag. Op die studiedag kunt u gedetailleerde informatie krijgen, inclusief de neerslag van de onderzoeken die hierover zijn verricht. **KLASSE** houdt het allemaal voor u in het oog. Vragen over alternerend leren en statuten van jongeren kunt u alvast kwijt aan Ingrid Snel - Dienst Europese Projecten - Koningstraat 93 - 1000 Brussel - ☎ 02-227 14 11
Voor een profiel van de DBSO-leerling, zie onderzoek p. 36.

Bezorgen de recente veranderingen in het onderwijs u een rillingso-moment? Fronst u de wenkbrauwen bij het horen van woorden als schoolwerkplan, func-

COMMUNICATIE

tioneringsgesprek, IKZ, zorgverbreding, verplichte nascholing? Voelt u zich onaangenaam bepoteld door termen als hardware, software en peopleware? Dan is misschien eindelijk het moment aangebroken om met z'n allen komaf te maken met de echte bron van alle onrust: het ik-gevoel, dat niet langer thuishoort in uw beroep. Geen keukenfilosofie, maar nu al in een aantal scholen de basis voor een toekomstgericht beleid: het wij-gevoel in het onderwijs.

Het wij-gevoel

Vroeger werd van een school enkel kennisoverdracht verlangd. Nu ook attitudevorming, inzicht in waarden, polyvalentie, flexibiliteit, sociale en communicatieve vaardigheden,... De maatschappij, met het bedrijfsleven aan de kop, vraagt om meer. Zoals *Georges Monard* zegt: «Het onderwijs is in de eerste plaats een beeld van de samenleving, maar het moet meer zijn en meer kunnen.» Vanuit het beleid worden dan ook stappen ondernomen om de leerkracht voor te bereiden op deze veelheid van taken. Maar dat is niet alles.

$$X^2 + Y^2 = Z^2 - (X \cdot Y)^2$$

Kunt u kennis overbrengen? Allicht, daarvoor bent u opgeleid. Kunt u polyvalentie, attitudes, inzicht in waarden, sociale vaardigheden, enz. overbrengen? Tja, voor een aantal van die zaken trekt u zich vermoedelijk wel uit de slag. Wat bij u minder uit de verf komt, kan een collega wel compenseren. Maar daar knelt het schoentje al. U brengt attitude *x* aan, uw collega attitude *y*, u inzicht *x* in waarde *z*, uw collega inzicht *y* in waarde *z*, of u zingt met z'n tweeën ongewild hetzelfde liedje... Behoorlijk ingewikkeld, verwarrend en weinig effectief. En nu mogen we wel leven in een tijd van voortschrijdende individualisering, het is een fabeltje te geloven dat één leerkracht op zijn eentje de leerling kan begeleiden tot volwaardig en volwassen lid van de maatschappij. Als het om attitudevorming, inzicht geven in waarden, aanbrenge van kritisch denken, enz. gaat, is de eenmansonderneming bedoeld om te mislukken. Erg vervelend toch, want die aanbreng wordt precies van de leraar verwacht!

Chocoladesaus

De remedie klinkt eenvoudig. Als de leerkrachten samenwerken en hun attitude-onderwijs, e.d. op elkaar afstemmen, lukt het wel. Maar samenwerken en op elkaar afstemmen zijn enkel mogelijk vanuit een algemene visie, een pedagogisch project dat door alle leerkrachten in de school wordt ondersteund en gebruikt als referentiekader. En wie maakt die visie? Volgens *Antoon Anckaert*, een van de auteurs van *Het Wij leren*, is dat meestal de directeur. We volgen een traditioneel denkproces. Eerst gaan we eens goed op papier zetten waar we met onze school naartoe willen. Dat werken we dan tot in de puntjes uit in strategieën, structuren en systemen. Vervolgens gieten we dit model over de hoofden van de leerkrachten zoals een warme chocoladesaus over het koude ijs. Bij elke gedragsafwijking van de leerkrachten doen we de hele oefening nog eens over. Het op die manier aangepaste model gieten we dan nogmaals over de liefst koude hoofden. En als het nog niet werkt, gaan we weer vergaderen, tot het wel lukt.

Sneeuw

Of tot blijkt dat iedereen murw is en niemand nog gemotiveerd. «Gisteren was het wit, vandaag is het zwart, wat zal het morgen zijn!» klagen leerkrachten. Er groeien misverstanden tussen *anciens* en nieuwkomers. Problemen worden doodgezwegen uit vrees ze te moeten oplossen. Er is een onvermogen tot samenwerken. Knelpunten raken niet meer opgelost ondanks ellenlange dis-

cussies en tal van vergaderingen en verslagen. Meningsverschillen worden niet (meer) uitgesproken, men doet alsof zijn neus bloedt. Men klopt zijn uren, de betrokkenheid daalt, creatieve energie is er niet meer, erkenning en steun smelten als sneeuw voor de zon... Signalen dat het met de school de verkeerde kant uitgaat. De eenmansvisie werkt niet, want de leerkrachten gooien er hun persoonlijke ideeën als lappendekens overheen. Van een collectief ondersteund pedagogisch project is geen sprake meer. Van een collectief *gevormd* project is zelfs nooit sprake geweest.

Zeker, er wordt in onze scholen veel, zeer veel vergaderd, maar de hoeveelheid bijeenkomsten staat vaak haaks op de resultaten. Het ik-gevoel is sterk aanwezig in ons onderwijs. Vergaderingen, klasseraden, deliberaties worden te dikwijls gedegradeerd tot een individueel belangensteekspel. En ook de directeur blijkt slechts een van de vele individuen in het schoolkorps. Enkel zijn rang geeft hem een streepje voor. Dat geeft bij monde van schooldirecteur *Guy Beckx* de volgende conclusie: «De tijd van het directeurschap als eenmanszaak is voorbij.»

Roeping

De leerkracht kan het niet op zijn eentje, de directeur evenmin. Er is dus nood aan een hecht samenwerkingsverband tussen zowel de leerkrachten onderling als tussen leerkrachten en directie. Die samenwerking kan er echter enkel komen als het ik-gevoel waar het onderwijs zo voldaan in baadt, plaats maakt voor een *wij-gevoel*. En precies dat

wij-gevoel zou wel eens uw sterkste troef kunnen zijn. Rest de vraag: Wat is dat wij-gevoel precies en wat hebt u eraan in uw school?

HUGO VERHENNE, co-auteur van *Het Wij leren*: «Het wij-gevoel kan je het beste omschrijven als een solidaire impuls die vertrekt van gemeenschappelijke waarden, doelstellingen en strategieën. De solidaire impuls is gewoon het feit dat je voor het onderwijs hebt gekozen, je *roeping*. De waarden en doelstellingen worden geformuleerd in een visie, het pedagogisch project van de school. De strategieën zijn de manieren waarop je die doelen zo efficiënt mogelijk nastreeft. Het schoolwerkplan is zo'n strategie. Het uiteindelijke resultaat van het wij-gevoel is dat je als school een meerwaarde kunt geven aan de som van alle individuele inspanningen.»

Peopleware

Een wij-gevoel creëren doe je met mensen. Zij staan te allen tijde boven structuren.

HUGO VERHENNE: «Waarden, opvoedingsproject, schoolwerkplan, iedereen moet er zijn zeg over kunnen hebben en zich erin kunnen terugvinden. Ik heb ooit heel treffend horen spreken van een structuur met hardware, software en *peopleware*. De hardware, dat zijn de van bovenuit opgelegde structuren (Ondernemingsraad, Participatieraad, Comité voor Veiligheid en Hygiëne, Bestuurscommissie,...). Belangrijk is dat je die positief bekijkt, niet als keurslijf of boeman, maar als uitdrukking van wat maatschap-

van het wij-gevoel. Hij staat nu zwakker omdat hij niet langer een beroep kan doen op zijn leiderschap, maar tegelijk sterker omdat hij als regulator samenvalt met de denkende en voelende echtheid van een school, die steunt op mensen die samen hetzelfde doel nastreven. Een participatief beleid, want daar gaat het om, vereist een duidelijk uitgebouwde inspraakstructuur, een efficiënte interne communicatie en voor de directeur het vermogen te kunnen werken met en geloven in mensen.

GUY BECKX, directeur: «Alles heeft te maken met het type schoolleider dat je bent. Als je als directeur een kring van loyale medewerkers kiest op basis van herkenning (een verlengstuk van jezelf), dan kan de organisatiecultuur een clubcultuur worden. Het hele schoolteam moet regelmatig aangezet worden tot participatie aan het proces van teambuilding, van wij-gevoel. Als dat niet gebeurt, ontstaat er vervreemding of krijg je subgroepen.»

Crisissituatie

Het nieuwe wij-gevoel heeft ingrijpende gevolgen voor iedereen op school en dat zit soms in kleine dingen.

RUDY RYDANT, schooldirecteur: «Een directeur kan van een schoolwerkplan in zijn eentje een papieren document maken waarin hij een mooi

«Chocoladesaus over de hoofden van de leerkrachten.»

op school

pelijk leeft en meestal noodzakelijk is. Zij geven het hele team de kans samen aan het pedagogisch project te werken. De software is de structuur die je eigenheid beklemt: vakwerkgroepen, beleidscommissie, lerarenraad... de naam speelt geen rol. Zolang in die groepen maar de cultuur en het klimaat van de eigen school leven. Het belangrijkste is echter de *peopleware*. Dat is het besef dat je binnen de structuren blijft werken met mensen, het besef dat mensen het uitgangspunt en het eindpunt zijn van elke schoolwerking. Mensen zijn de dynamiek, de bezieling, de impulsgevers van het wij-gevoel. In die mensen moet je geloven.»

GENE LEYS, directeur: «Het komt erop aan dat de directie zich weet te omringen met mensen die over moreel gezag beschikken, die sociaal vaardig zijn en die bereid zijn om het wij-gevoel onder de collega's waar te maken.»

Kwetsbaar

Een duidelijk op omkadering en vorming gesteund participatief beheer veronderstelt openheid, een gewild *kwetsbare* opstelling van al de medewerkers en van de leidinggevenden in het bijzonder. De leerkracht stapt uit zijn vak. Hij stelt zich 'kwetsbaar' op, luistert en aanvaardt kritiek en ideeën. De directeur van zijn kant is overtuigd van de waarde van de inbreng van zijn medewerkers. Hij maakt van zijn en hun ideeën een geheel. Vroeger was hij de drager van de schoolwaarden, nu is hij de mede-drager als planner en coördinator, als regulerende factor

beeld van zijn school ophangt dat echter volledig in tegenstelling staat met de werkelijkheid. Heel wat interessanter wordt het zodra alle partners van het schoolgebeuren erbij betrokken worden, bijvoorbeeld via een sterkte-zwakteanalyse of een schoolbelevingsonderzoek van de huidige toestand. Optimaal wordt het als iedereen op school bereid is er een continu leerproces van te maken, met vallen en opstaan.»

LUK VERMEULEN, schooldirecteur: «Het wij-gevoel wordt ook door kleine dingen gevoed: meedelen waarom collega's afwezig zijn, op de weekkalender plaatsen welke leerkrachten en leerlingen jarig zijn,... Hierbij gaat het veel minder om het vormelijke dan wel om het scheppen van een klimaat waarbij iedereen oog heeft voor datgene waarmee collega's bezig zijn.»

JAN VAN HAM, directeur: «Het wij-gevoel is meer dan samenwerken. Het heeft iets te maken met het emotionele van de mens, het gevoel dat de school van ons allemaal is. Als de school ergens een mooi resultaat behaalt, zijn de personeelsleden fier van deze school te zijn. Komt de school in een crisissituatie terecht, dan komen de collega's op voor elkaar.»

PAUL FRANCEUS, pedagogisch adviseur: «Onder leerkrachten en directie moet de overtuiging aanwezig zijn dat opleiden en opvoeden in team MOET gebeuren. Daarom moeten ze blijvend samenwerken en die samenwerking voortdurend verbeteren. Opleiden en opvoeden is collectieve verantwoordelijkheid. Falen hierin ligt zelden bij één persoon.» ■

HET WIJ-LEREN

Werken en leren werken als een collectief, de nieuwe stijl van het leiderschap, het schoolwerkplan, een model om een groter wij-gevoel te creëren in uw school, rol en impact van een externe begeleider, aandachtspunten in een veranderingsplan, management-ideeën, analyse, workshops en realisaties, voorstellen en commentaren uit de praktijk. U vindt het allemaal helder beschreven en verwoord in:

Het Wij leren, door Louis Jacobs, Georges Monard, Hugo Verhenne, Antoon Anckaert en vele anderen, een uitgave bij vijfjaar VION, kostprijs: 750 fr. VION - Grote Markt 19 - 8500 Kortrijk - ☎ 056-21 93 21 - fax 056-21 93 29

Zipcity Flippo, snapt? Om de vijf à tien jaar vernieuwt jongerentaal zich volledig. In de jaren vijftig was het allemaal *knal, denderend, dolletjes, formidabel* en *schattig*. Tien jaar later was dit hele jargon verouderd. *Beregoed, chick, hip, birdie, blits* waren misschien wel uw kopje thee in de jaren zeventig, maar weer tien jaar later blijft daar niets van over. En in het jaar 2000 zal niemand het nog wagen dingen te zeggen als *bangelijk, cool, down, gaaf* of *nono*. Dat beweert *Wim Daniëls* in zijn woordenboekje *Puubs 2000* (Standaard Uitgeverij). Hierin beschrijft hij de huidige verkortingstendens (Voor mij geen

SIGNAAL

majo bij de frieten, *alstu*), voorspelt hij

het weglaten van voorvoegsels en eerste lettergrepen (Wat ben jij vandaag *meurig*, zeg) en de populariteit van het achtervoegsel *-baar* als vervanging voor *-loos*. Er is de opkomst van beurs- en maffiataal en schoolvakken krijgen namen van bekende personen (We hebben drie uur *Pompidou* per week). En natuurlijk zijn er de *techbare* trendwoorden. In het jaar 2000 zullen bijna alle jongeren *skaten* en *dweilen* op Internet en de *Infobahn*. Velen zullen ook geen onderwijs meer volgen door naar school te gaan, maar thuis via *tele-leren* aan *mindmapping* doen. Maar één tendens is onmiskenbaar: de scheldwoorden en macho-uitingen maken plaats voor vriendelijker jargon. Tijd om mekaar eens goed te *clashen*...

Waar is het zandmannetje? 25 % van de 14- tot 17-jarigen kan 's nachts de slaap niet vatten. Reden is vaak gepieker en gepeins over problemen op school, vooral over conflicten met leerkrachten en klasgenoten. Dat blijkt uit onderzoek in Nederland bij 453 scholieren. Ruim de helft van die leerlingen zei wel eens last te ondervinden van een minder goede nachtrust. 10 % zit zelfs geregeld met dit probleem. In de klas is de leerling prikkelbaarder, minder aandachtig, enz., wat gemakkelijker tot wrijvingen leidt. De verklaring? Tot voor enkele jaren was het zo dat leerlingen zich in de week inspan-

den en het weekend gebruikten om te recupereren. Nu is het veeleer omgekeerd en is voor sommigen het verschil tussen bed en schoolbank zelfs erg vaag geworden. Maar uit dit onderzoek blijkt dat er meer is: 60 % van de leerlingen heeft problemen om in te slapen en 12 % wordt 's nachts wakker. Een echt slaapprobleem dus en het aantal leerlingen dat hierover wil praten met leerkracht of begeleider is bijzonder klein. Daar moet de nieuwe folder *Slaapproblemen. Informatie voor leerlingen* wat aan doen. Informatie en tips voor leerlingen en begeleiders moeten het probleem bespreekbaar maken en oplossingen suggereren.

Katholiek Pedagogisch Centrum - Postbus 482 - 5201 AL 's-Hertogenbosch - Nederland

Ouders. Voor de *Dossier*-uitzending van KA 2 over onderwijs ondervroeg Dimarso een representatief staal Vlaamse ouders met kinderen tussen 3 en 18 jaar oud. De resultaten? 67 % van de ouders vindt dat de school een deel van de verantwoordelijkheid heeft overgenomen om de kinderen op te voeden, 70 % is voorstander van meer discipline op school en 73 % is tegen het verlagen van de leerplicht tot 16 jaar. U rijmt een en ander wel zelf aan elkaar, zeker?

Diploma? Niet nodig. Studenten filosofie, theologie, psychologie, pedagogie en sociologie laten nogal eens na het diploma op te halen waarvoor ze zoveel moeite hebben gedaan. Aldus de Leuvense *campuskrant*. In Antwerpen zijn het dan weer vooral de *pol & soccers* en de *germanisten* die op zich laten wachten. In de rechten, wetenschappen en bij apothekers stelt het probleem zich veel minder: zij moeten hun diploma kunnen voorleggen om administratief in orde te zijn. Sommige universiteiten gaan het fenomeen uit de weg: zij sturen niet afgehaalde diploma's aangetekend op of manen de eigenaars schriftelijk aan zo gauw mogelijk binnen te springen

ONDERZOEK

Liever deeltijds

Ruim 4400 Vlaamse jongeren van 15 tot 18 jaar en ouder hebben om diverse redenen het traditionele onderwijs vaarwel gezegd, maar willen alsnog een diploma halen. Daarom vinden we hen terug in een van de 48 centra voor *deeltijds leren*, die sinds 1984 bestaan en die over alle Vlaamse provincies verspreid zijn. Ze krijgen er een vorming naar rato van 15 uur per week: een beroepsopleiding, algemene en sociale

vorming en persoonlijkheidstraining. De resterende tijd gaan ze werken. Een goede oplossing voor jongeren aan wie de leerplichtverlenging niet besteed lijkt. De DBSO-leerling onder de loep.

Leerlingen die kiezen voor het DBSO (Deeltijds Beroepssecundair Onderwijs) hebben een problematische schoolcarrière achter de rug. Een op de vijf heeft het zesde leerjaar van het lager onderwijs niet gevolgd of is er niet voor geslaagd. Wie secundair onderwijs heeft gevolgd, is vaak blijven zitten of van richting veranderd. De meeste DBSO'ers komen dan ook uit het BSO of uit de eerste graad van het secundair onderwijs. 59 % keert dit onderwijs trouwens zonder enig getuigschrift de rug toe. Ze hebben ook veel meer problemen met leerkrachten achter de rug dan hun collega's uit ASO, TSO of

BSO, problemen die echter duidelijk afnemen zodra ze in het deeltijds onderwijs zitten. Ten slotte komen velen onder hen uit sociaal-economisch kwetsbare gezinnen.

Positief teken

Wie deeltijds wil gaan leren, moet minimum 15 jaar oud zijn. 65 à 75 % van de DBSO'ers is 16 of 17, maar een vijfde is 18 en ouder. Dat is toch wel een positief teken, want de 18-plussers volgen deze opleiding zonder dat ze dat *moeten*. Bedenk hierbij dat veel DBSO'ers *drop-outs* zijn, jongeren die meestal totaal gedemotiveerd het traditionele onderwijs hebben verlaten. Hierbij hoort wel deze bemerking: terwijl werkende jongeren vooral naar het DBSO trekken omwille van de mogelijkheid tot werk,

geeft bij de werkloze jongeren schoolmoeheid de doorslag. Het DBSO-publiek bestaat voor 60 % uit jongens en voor 40 % uit meisjes. Dat zijn globale gemiddelden, want er zijn bijvoorbeeld typische *jongens-* of *meisjescentra*. Die variatie per centrum vinden we ook terug bij het aandeel van de migranten. Sinds de oprichting van het DBSO is hun aanwezigheid gestegen van 10 % tot 23 % in 1993-94. In sommige centra zijn er echter helemaal geen allochtonen, terwijl men elders gerust van *concentratiecentra* kan spreken. De meerderheid van de migrantenleer-

lingen vindt men namelijk terug in 14 van de 48 centra. De meeste DBSO'ers (65 %) wonen thuis bij pa en ma. Vader werkt meestal als arbeider en moeder doet het huishouden. 26 % woont bij één ouder. 9 % woont zelfstandig, bij familie, in een

voor hun bul. Maar blijkbaar vragen lang niet alle werkgevers naar het diploma, noch tijdens de sollicitatie, noch bij indiensttreding. Dit doet de vraag rijzen of er niet veel *valse* gediplomeerden rondlopen, mensen die lef genoeg hebben om zich zelf een studieniveau aan te praten dat ze in werkelijkheid niet hebben. Hoe dan ook, op het secretariaat van sommige faculteiten liggen nog honderden diploma's te wachten op hun eigenaar, sommige al meer dan 30 jaar.

Taxi Bij ons is het leerlingenvervoer een actuele topic in scholen en op beleidsniveau. In Groot-Brittannië maakt vooral de Koninklijke Maatschappij ter Voorkoming van Ongevallen zich zorgen. 10 % van de schoolbusjes blijkt er namelijk technisch niet in orde te zijn. Het meest gesignaleerde probleem heeft te maken met de kwaliteit van de banden en met de bandenspanning. Dat is niet niks, want een goed geladen bus met slechte of onvoldoende opgepompte banden kan quasi onbestuurbaar worden in situaties waarin de chauffeur snel moet reageren. De vereniging en de leerkrachten hebben nu de handen in elkaar geslagen en zijn een campagne gestart om de rijwaardigheid van de schoolbussen te verbeteren. Een en ander is het gevolg van het feit dat de Britse regering speciale Europese richtlijnen voor het testen van mini-bussen niet wilde verplichten bij niet-professioneel busgebruik. En leerlingenvervoer door leerkrachten-chauffeurs valt blijkbaar niet onder professioneel busgebruik.

Gilles de la Tourette. Overbeweeglijkheid, concentratiestoornissen, tics, dwanghandelingen, leerproblemen, enz. zijn symptomen van het zogenaamde Tourette-syndroom (TS). Ook fobieën, paniekaanvallen, depressies, slaapproblemen en bedwateren zijn veel voorkomende klachten. Kinderen die aan het syndroom lijden, hebben last van een of meer van deze problemen. Na de puberteit nemen de symptomen echter veelal af. Op school uit *Tourette* zich nog op andere manieren: de kinderen zijn heel gevoelig, maar doen zich soms stoer voor om een minderwaardigheidsgevoel te verbergen; hun handschrift is meestal vreselijk; een grote taak of examen leidt vaak tot paniek of black-out. Tijdsdruk blijkt

pleeggezin of instelling. Op sociaal-economisch vlak zijn de gezinnen kwetsbaarder dan bij ASO-, BSO-, en BuSO-leerlingen het geval is. Maar ook dit gegeven is - merkwaardig genoeg - centrumgebonden.

Gezondheid!

DBSO-leerlingen schijnen vaker een loopje te nemen met hun gezondheid. Zo rookt 30 % meer dan een pakje per dag. Ter vergelijking: het Vlaamse gemiddelde van regelmatige rokers bedraagt 23 %. Hier tegenover staat dat een derde van de leerlingen helemaal niet rookt, al ligt dat cijfer nog altijd veel lager dan het aantal niet-rokende Vlamingen (50 % van de bevolking). Meer dan de helft van de DBSO'ers lust ook wel eens een glaasje. 16 % onder hen drinkt zelfs meer dan vijf glazen alcohol per dag. Maar ook hier is veralgemening uit den boze, want 45 % blijft van de alcohol af. Ten slotte zoekt 13 % geregeld zijn heil in het gebruik van softdrugs en dat is wel een hoog cijfer, want in het BSO en BuSO is dat 2 %.

IQ

Het cognitief profiel van de DBSO'er (aandacht, geheugen, concentratie, verbale intelligentie) verschilt duidelijk van ASO en BuSO en leunt het dichtst aan bij dat van leerlingen uit het BSO, maar de deeltijdse leerlingen hebben een zwakker geheugen en een lagere verbale intelligentie. Er is dus een typisch DBSO-profiel en de onderzoekers volgden twee sporen om dit te verklaren. Als eerste grond voor het profiel zochten de onder-

zels nefast te zijn; bepaalde voorwerpen of stoffen - zelfs gevaarlijke - zullen zij dwangmatig aanraken; andere materialen willen of kunnen zij niet aanraken; treuzelen bij het aankleden of bij het uitvoeren van taken is een ander symptoom. Feit is dat het kind aan al die dingen weinig of niets kan doen. Een repressieve aanpak is dan ook uit den boze. Wie een Tourette-kind in de klas heeft, kan wel het volgende proberen: vermijd elke tijdsdruk bij het afwerken van toetsen en taken; ondervraag het kind mondeling, het liefst nog apart; sta het kind toe regelmatig de klas te verlaten; laat het kind gebruik maken van hulpmiddelen als rekenmachine, typemachine of computer; wijs het kind niet op bepaalde tics, maar negeer ze of zorg voor een afleidingsstrategie. En ten slotte doen begrip, een bemoedigend woord of een arm om de schouder nog altijd wonderen.

Vlaamse Patiëntenvereniging Gilles de la Tourette - Jozef Nauwelaertsstraat 7 - 2110 Wijnegem - ☎ 03-353 67 91

Zet 'm weer op. Meer dan 70 % van de Vlaamse scholieren tussen 15 en 19 jaar oud gebruikt bij het eerste seksueel contact een condoom. Dertig procent doet dat dus niet. In Frankrijk is een vergelijkbaar onderzoek gevoerd en blijkt het percentage condoomgebruikers hoger te liggen, namelijk op 79 % bij de jongens en op 74 % bij de meisjes. Zo'n 20 % van de meisjes gebruikte (ook) de pil, een tiende had geen voorbehoedsmiddel achter de hand. De Franse jongeren zijn veel consequenter in het condoomgebruik. Nog amper de helft van de Vlaamse jongeren gebruikt het condoom nog na de eerste keer, bij onze burens is dat 72 %. Althans bij de jongens, want bij meisjes is er na de eerste keer een forse terugval van zwangerschapspreventie naar 51 %. Jongeren beginnen er noch bij ons noch in Frankrijk vroeger en vroeger aan. In Frankrijk ligt de gemiddelde leeftijd voor de eerste keer op 17,3 jaar bij jongens en op 17,6 jaar bij meisjes. In 1973 was dat respectievelijk 17 en 18,1 jaar. En ten slotte nog een negatief aspect dat het Franse onderzoek bloot legde: een zesde van de ondervraagde scholieren verklaarde ooit gedwongen te zijn om seks te hebben. Dat was grotendeels het geval bij de meisjes en vooral door toedoen van *goede bekenden*. ■

zoekers naar *neurologische risicofactoren*. Dat zijn b.v. kleine hersenletsels, die erfelijk zijn of die het resultaat zijn van geboortetrauma of verkeersongeval. Dergelijke letsels kunnen de oorzaak zijn van aandachts- en geheugenproblemen. Het resultaat van het onderzoek was negatief: neurologische risicofactoren bleken bij de DBSO-leerling niet systematisch voor te komen. Een tweede spoor leverde wel wat op: op vlak van *sociale achtergrond* vormen deze jongeren een meer kwetsbare groep dan leerlingen uit andere onderwijsvormen. Er zijn veel meer gezinnen met werkloosheid, familiale problemen, problemen met alcohol en drugs, enz. Ook de schoolcarrière en het gezondheidsrisicogedrag van deze jongeren bepalen mee hun cognitief profiel. Vandaar dat er in de centra voor deeltijds

onderwijs veel aandacht wordt besteed aan de begeleiding van de leerlingen. Niet zozeer op het gebied van werk en administratie maar ook op psychosociaal vlak. Dit en het open opvoedingsklimaat verklaren ongetwijfeld de groei van het DBSO: van 500 leerlingen in het eerste jaar naar 4400 in 1989. Sindsdien is dit cijfer echter stabiel gebleven, hoewel het maximum potentieel lang niet bereikt is. Onbekend en dus onbemind? ■

Over deeltijds leren is een brochure in de maak die in het voorjaar zal verschijnen. Daaraan gekoppeld volgt ook een studiedag. Op die studiedag kunt u meer gedetailleerde informatie krijgen, inclusief de rapporten van de onderzoeken die hierover zijn vericht. KLASSE houdt het voor u in het oog. Zie ook blz. 32-33.

** I. Nijsmans & M. Douterlungne - Het Deeltijds Beroepssecundair Onderwijs: een balans na 10 jaar werking - Hoger Instituut voor de Arbeid (HIVA) - E. Van Evenstraat 2E - 3000 Leuven - ☎ 016-32 33 32*

INFOLIJN

Voor al uw vragen
over onderwijs:
Koningsstraat 71
1000 Brussel
☎ **02-219 18 00**

komt een medewerker in de klassen (vooral in vijfde en zesde klas lager onderwijs) getuigen over zijn drugverleden en probeert de kinderen te kanten tegen druggebruik. De leerlingen leggen dan een eed af, waarin ze beloven om nooit drugs te gebruiken. In ruil voor deze belofte krijgen ze een sheriff-ster en mogen ze zich drugvrije sheriff noemen. Verschillende erkende drugpreventie-organisaties hebben deze praktijken aangeklaagd. Scientology wordt beschouwd als een sekte en heeft in tal van landen problemen met het gerecht.

De Vlaams minister van Onderwijs heeft alle directies, inrichtendemachten, enz. een **omzendbrief** gestuurd. Hij vraagt om zeer voorzichtig te zijn bij de keuze van organisaties om uw drugpreventie-acties te begeleiden. Het Departement Onderwijs heeft trouwens aangepaste programma's laten opzetten door de *Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen* (VAD - Hilde De Man - ☎ 02-422 49 77).

Daarnaast zijn ook *Sleutelreinen* (☎ 09-231 54 45) en *Leefsleutels voor jongeren* (☎ 09-230 38 69) door het Departement onderschreven. De vzw *Proges* (Promotie Gezondheidsopvoeding op School - ☎ 02-422 49 39) coördineert de samenwerking tussen de Departementen Gezondheidsbeleid en Onderwijs en heeft een eigen programma *De uitdaging* uitgewerkt.

Een aparte reactie van de **inspectie basisonderwijs** (de inspecteur-generaal in overleg met de inspecteurs-coördinator) noemt de praktijken van Scientology onverantwoord. Kinderen een eed laten afleggen vinden zij juridisch noch pedagogisch ver-

antwoord. Drugpreventiebeleid moet kaderen in het pedagogisch project van de school. De inspectie vindt het onbegrijpelijk dat inrichtende machten zo'n delicate opdracht laten uitvoeren door personen die onvoldoende vertrouwd zijn met en onvoldoende consequent op-

UW ABONNEMENT OP KLASSE

KLASSE verschijnt elke maand op 150.000 exemplaren. Een abonnement kost 600 fr. Maar...

1. Alle mensen die **rechtstreeks betaald** worden door het Departement Onderwijs krijgen het blad gratis thuis gestuurd. Dat zijn alle Vlaamse leerkrachten (van elk net en van elk niveau), directies, administratief, opvoedend en paramedisch personeel, inspecteurs, pedagogische adviseurs, PMS-medewerkers, enz.
 2. **Tijdelijke leerkrachten** in een niet-vacant ambt zitten niet in ons bestand. Zij kunnen nochtans KLASSE ook gratis krijgen. Een briefje met naam, adres en stamboeknummer naar KLASSE sturen volstaat. Misschien kunt u uw tijdelijke collega's (die dit niet lezen) hiervan op de hoogte brengen.
 3. Wie het blad **niet meer** wenst te ontvangen (omdat er bij u thuis bijvoorbeeld twee exemplaren toekomen), kan meteen een abonnement opzeggen. Meld ons gewoon uw naam, adres en stamboeknummer.
 4. Studenten krijgen het blad tegen **halve prijs** (300 fr. per jaar). Ook voor groepsabonnements geldt dat tarief.
 5. Wie het blad gratis krijgt, moet **adreswijzigingen** uitsluitend doorgeven aan de eigen schooladministratie. Die verwittigen de weddedienst en wij gebruiken hetzelfde bestand. Alleen betalende abonnees geven eventuele adreswijzigingen rechtstreeks door aan KLASSE.
 6. Vermeld bij uw correspondentie over uw abonnement altijd uw **stamboeknummer**. Dat vindt u trouwens ook op uw adresstrook.
- Vragen over uw abonnement op KLASSE? Bel of schrijf naar KLASSE-ABO - Anny Lecocq - Koningsstraat 138 - 1000 Brussel - ☎ 02-211 46 62**

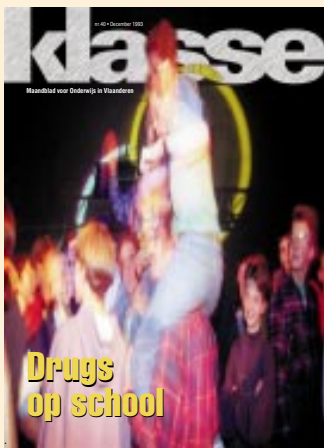

SCIENTOLOGY OP SCHOOL

Ik heb in de krant gelezen dat medewerkers van de omstreden Scientology Church de ronde doen van de lagere scholen met een drugpreventie-campagne. Zijn deze acties zinvol of zijn dit quasi-onwettige praktijken, zoals sommige kranten suggereren?

De vzw *Scientology Church* is in ruim 100 landen actief met naareigen zeggen meer dan 8 miljoen leden. Ze volgt de leer van stichter *L. Ron Hubbard* en zijn boek, *Dianetics* (een mengsel van filosofie en psychologie met pseudowetenschappelijk tintje). U

kunt er (peperdure) cursussen volgen (managementsprogramma's, enz.). Een **anti-drugcampagne** verloopt als volgt: eerst spreekt de vereniging het gemeentebestuur aan met haar actie *Zeg nee tegen drugs* en nadien stapt ze naar de schooldirecteurs. Als die akkoord gaan,

treden op grond van het eigen pedagogisch project U kunt met **al uw vragen** rond drugpreventie op school terecht bij de VAD, bij de *Druglijn* (☎ 078-15 10 20, tussen 15 u. en 21 u.) en bij uw pedagogische begeleidingsdienst.

MIDDAGPAUZE

In de INFOLIJN van KLASSE november 95 schreef u dat de middagpauze minstens 50 minuten duurt of één lesuur. Maar in onze lagere school zegt de directeur dat er minstens een pauze van 60 minuten moet zijn. Wie heeft er nu gelijk?

Er is een Besluit van de Vlaamse Executieve van 17 april 1991 dat de organisatie van hetschooljaar (en dus ook de schooldag) vastlegt. Daarin staat letterlijk

(hoofdstuk 1, art. 3, § 1): «er is een middagpauze van ten minste één uur». Maar de dingen zijn niet altijd zo eenvoudig als ze lijken. Er is namelijk onmiddellijk daarna een omzendbrief gekomen (O/14.5/CR/SH/NC van 11 juni 1991) die een afwijkende interpretatie geeft aan het begrip «één uur». Het **basisonderwijs** houdt zich aan het uur van de klok. In alle basisscholen is er dus een middagpauze van minstens 60 minuten en de inspectie houdt er toezicht op dat dit ook effectief gebeurt. Maar in het **secundair onderwijs**, stelt deze bezwuste omzendbrief, moeten we «één uur» lezen als «één lesuur». De verplichte middagpauze voor leerlingen secundair onderwijs is dus minstens 50 minuten lang.

klasse

Afgiftkantoor 8500 Kortrijk 1
Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Departement Onderwijs - Redactiesecretariaat KLASSE
Koningsstraat 138 - 1000 Brussel

TJDSCHRIFT

verschijnt maandelijks (behalve in juli en augustus)

Zalig en gelukkig
Nieuwjaar!

DE DAPPERSTRAAT

Natuur is voor tevreden en of legen,
En dan: wat is natuur nog in dit land?
Een stukje bos, ter grootte van een krant,
Een heuvel met wat villaatjes ertegen.

Geef mij de grauwe, stedelijke wegen,
De in kaden vastgeklonken waterkant,
De wolken, nooit zo schoon dan als ze, omrand
Door zolderramen, langs de lucht bewegen.

Alles is veel voor wie niet veel verwacht.
Het leven houdt zijn wonderen verborgen
Tot het ze, opeens, toont in hun ogen staat.

Dit heb ik bij mijzelf overdacht,
Verregend, op een miezerige morgen,
Domweg gelukkig, in de Dapperstraat.

(Jacques C. Bloem.
Uit Doorschonen Wolkenranden)

België - Belgique
PB
8500 KORTRIJK 1
4
281